

**ANONİM ŞİRKETLERDE BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKI
ÇERÇEVESİNDE EŞİT İŞLEM İLKESİ**

İLAYDA SİVRİ

Yüksek Lisans Tezi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İzmir Ekonomi Üniversitesi

İzmir

2021

ANONİM ŐIRKETLERDE BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKI ÇERÇEVESİNDE EŞİT İŞLEM İLKESİ

İLAYDA SİVRİ

İzmir Ekonomi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı'na

Yüksek Lisans Tezi

olarak sunulmuŐtur.

İzmir

2021

ÖZET

ANONİM ŞİRKETLERDE BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKI ÇERÇEVESİNDE EŞİT İŞLEM İLKESİ

Sivri, İlayda

Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Huriye Kubilay

Ağustos, 2021

Bu çalışma ile Ticaret Hukukunun en önemli sùjelerinden olan anonim şirketlerde paydaş olanların bilgi alma ve inceleme hakkının kapsamı, sınırı ve niteliği Türk Ticaret Kanunu ve Yargıtay kararları çerçevesinde incelenmektedir. Bu kapsamda, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu çerçevesinde eşit işlem ilkesi kavramı, eşit işlem kavramına yönelik düzenlemeler, eşit işlem ilkesi kapsamında bilgi alma ve inceleme hakkı ile eşit işlem ilkesinden sorumlu olan organ ve kişiler ile bu hakkın kullanılamaması durumunda başvurulabilecek hukuki yollar irdelenmiştir. Anonim şirketlerde pay sahibi olanların, nispi eşitlik çerçevesinde payların çoğunu elinde

bulunduran kişiler karşısında eşit haklara sahip olması, şirketlerin şeffaf yönetimi ve denetimi bakımından önem arz etmektedir. Bu hususta pay sahiplerinin kullanabileceği yollardan biri de bilgi edinme ve inceleme hakkının kullanılmasıdır. Hakkın kullanılmaması durumunda paydaşlar, hukuki yollara başvurabilecektir. Çalışmamız, kanunun sistematığı gereği özel çalışma ve yasa maddeleri ile Yargıtay kararları ve doktrin görüşlerinin derlenmesi ihtiyacı duyulan bu konuda kaynak oluşturma çabasına hizmet vermek amacıyla oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Anonim şirket, eşit işlem ilkesi, bilgi edinme ve inceleme hakkı.

ABSTRACT

THE PRINCIPLE OF EQUAL PROCESSING WITHIN THE FRAMEWORK OF THE RIGHT TO RECEIVE INFORMATION AND INSPECTION IN JOINT STOCK COMPANIES

Sivri, İlayda

Master's Program in Private Law

Thesis Advisor: Prof. Dr. Huriye Kubilay

August, 2021

In this study, the scope, limit and quality of the shareholders' right to request information and examination in joint stock companies, which are among the most important subjects of Commercial Law, are examined within the framework of the Turkish Commercial Code and the Supreme Court precedents. In this context, this study examines the equal treatment principle within the framework of the Turkish Commercial Code No. 6102, the regulations regarding the concept of equal treatment, the right to request information and examination within the scope of the equal treatment principle, the organs and persons responsible for the equal treatment principle, and the legal actions that can be taken in case this right cannot be

exercised. In terms of transparent management and auditing of companies, it is important that shareholders in joint stock companies have equal rights against those who hold most of the shares in accordance with the principle of relative equality. One of the methods that shareholders can use in this regard is to exercise their right to request information and examination. In case the right cannot be exercised, the shareholders will be able to take legal action. This study has been created in order to serve the effort of creating a resource on this subject, which needs to compile special studies and law articles, Supreme Court jurisprudence and doctrinal views due to the systematics of the law.

Keywords: Joint stock companies, equal treatment principle, the right to request information and examination.

TEŞEKKÜR

Tezimin yazım aşamasında her zaman destekleri ile varlıklarını hissettiren, yaŐanan pandemi ve tım olaŐanüstü Şartlara raŐmen motive olmamı saŐlayan kıymetli babama, anneme ve abime bu sũrekte yanımda oldukları iÇin, tezimin belirlenmesinde ve ileriki aŐamalarında yardımlarını ve bilgilerini esirgemediği iÇin tez danıŐmanım Sayın Prof. Dr. Huriye Kubilay'a, tez teslim tarihine kadar deŐerli bilgi ve tecrũbeleriyle tarafıma destek olan Sayın Ferhat ŐalıŐkan'a iŐten minnet ve samimi teŐekkũrlerimi sunmayı borÇ bilirim.

İÇİNDEKİLER TABLOSU

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER TABLOSU.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
BÖLÜM 1: GİRİŞ	1
BÖLÜM 2: EŞİT İŞLEM İLKESİ KAVRAMI, ESASLARI VE ANONİM ŞİRKETLER HUKUKUNDA EŞİT İŞLEM İLKESİNİ UYGULAMAKLA YÜKÜMLÜ KİŞİ VE ORGANLAR	4
2.1. <i>Türk Hukuk Sisteminde Eşitlik Kavramı</i>	4
2.1.1. <i>Genel Olarak Eşitlik Kavramı</i>	4
2.1.2. <i>Anayasa Hukuku Kapsamında Eşitlik</i>	5
2.1.3. <i>İdare Hukuku Kapsamında Eşitlik</i>	8
2.1.4. <i>Medeni Hukuk Kapsamında Eşitlik</i>	10
2.1.5. <i>İş Hukuku Kapsamında Eşitlik</i>	11
2.1.6. <i>İcra ve İflas Hukuku Kapsamında Eşitlik</i>	12
2.1.7. <i>Ticaret Hukuku Kapsamında Eşitlik</i>	14
2.2. <i>Karşılaştırmalı Hukukta Eşitlik Kavramı</i>	15
2.2.1. <i>Alman Hukukunda</i>	15
2.2.2. <i>İsviçre Hukukunda</i>	15
2.2.3. <i>Avrupa Birliği Hukukunda</i>	18
2.3. <i>Eşit İşlem İlkesinin Esasları</i>	19
2.3.1. <i>Eşit Şartlarda Eşit İşlem İlkesi Kavramı ve Düzenlemenin Amacı</i>	19
2.3.2. <i>İlkenin Türleri</i>	20
2.3.2.1. <i>Mutlak Eşitlik</i>	20
2.3.2.2. <i>Nispi Eşitlik</i>	21
2.4. <i>Eşit İşlem İlkesini Gerekli Kılan Nedenler</i>	23
2.5. <i>Eşit İşlem İlkesinin Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesini Uygulamakla Yükümlü Kişi Ve Organlar</i>	27
2.5.1. <i>Genel Kurul</i>	28
2.5.2. <i>Yönetim Kurulu</i>	29
2.5.3. <i>Tasfiye Memurları</i>	31

2.5.4. Pay Sahipleri.....	32
BÖLÜM 3: BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKI ESASLARI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE ÖZELLİKLERİ	34
3.1. Bilgi Alma Ve İnceleme Hakkı Konusu, Kavramı Ve Hukuki Dayanağı.....	34
3.1.1. Bilgi Alma Hakkı	34
3.1.1.1. Anonim Şirket İşleri.....	36
3.1.1.2. Anonim Şirkette Bağlı Şirketler ile Olan İlişkiler.....	38
3.1.1.3. Denetim Faaliyetleri	40
3.1.2. İnceleme Hakkı	42
3.1.2.1. Ticari Defterler.....	43
3.1.2.2. Finansal Tablolar.....	44
3.1.2.3. Şirket Yazışmaları.....	45
3.1.2.4. Denetim Faaliyetleri	47
3.1.2.5. Yönetim Kurulunun Yıllık Faaliyet Raporu	49
3.2. Bilgi Alma Ve İnceleme Hakkının Hukuki Niteliği.....	52
3.2.1. Bağımsız Hak.....	53
3.2.2. Bireysel Hak.....	55
3.2.3. Vazgeçilmez Hak.....	56
3.2.4. Müktesep Hak	59
3.3. Bilgi Alma Ve İnceleme Hakkının Kullanılması.....	60
3.3.1. Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı.....	60
3.3.2. Yönetim Kurulu Üyesinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı	65
3.3.2.1. Toplantı Öncesinde Bilgi Alma.....	66
3.3.2.2. Toplantı Sırasında Bilgi Alma	67
3.3.2.3. Toplantı Dışında Bilgi Alma	69
3.4. Bilgi Vermekten Kaçınma Hakkı.....	71
3.4.1. Genel Kural.....	71
3.4.2. Subjektif Sınır.....	73
3.4.3. Objektif Sınır.....	74
3.4.3.1. Şirket Sırrı.....	75
3.4.3.2. Şirketin Korunması Gereken Menfaatleri.....	78
3.4.3.3. Sır Saklama Yükümlülüğü	80
BÖLÜM 4: BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKI ÇERÇEVESİNDE EŞİT İŞLEM İLKESİNİN İHLALİ HALİNDE AÇILABİLECEK DAVALAR	86

4.1. Dava Süreçleri Ve Davada İspat Yükü	86
4.2. Yönetim Kurulu Açısından Yaptırımlar	91
4.2.1. Kararların Butlanı.....	91
4.2.2. Yönetim Kurulu Kararlarının İptali	92
4.2.3. Yönetim Kurulu Üyelerine Uygulanacak Yaptırımlar.....	93
4.3. Genel Kurul Açısından Yaptırımlar	94
4.3.1. Kararlarının Butlanı	94
4.3.2. Kararlarının İptali.....	96
BÖLÜM 5: SONUÇ	99
KAYNAKÇA	102

KISALTMALAR LİSTESİ

AATUHK	: Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun
Bkz.	: Bakınız
BTY	: Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmelik
E	: Esas
ETK	: Eski Ticaret Kanunu (6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu)
f.	: Fıkra
GmbHG	: Gesellschaft mit beschränkter Haftung - Alman Limited Şirketler Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
K	: Karar
KEP	: Kayıtlı Elektronik Posta
m.	: Madde
MK	: Medeni Kanun
OR	: Obligationen Recht-İsviçre Borçlar Kanunu
RG	: Resmi Gazete
S.	: Sayfa
SPK	: Sermaye Piyasası Kurumu
T	: Tarih
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TSM	: Ticaret Sicil Müdürlüğü

TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TTSG	: Türk Ticaret Sicil Gazetesi
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
vs.	: vesaire
Yay.	: Yayıncılık

BÖLÜM 1: GİRİŞ

Anonim şirketler, Türk Ticaret Hukuku Sistemi içerisinde yer alan, ekonomik düzen içerisinde önemli fonksiyon alanı olan anonim şirketlerde sermaye belirli paylara bölünmüş olup, pay sahipleri şirket borçlarından sadece malvarlığı ile sorumludur. Anonim şirketler ortaklarının sorumluluğu, şirket bünyesine dâhil edecekleri ve taahhüt ettikleri sermaye ile sınırlı olduğundan, şirket borçlarından da taahhüt ettikleri sermaye miktarı kadar sorumludur.

Anonim şirketlerde pay sahiplerinin “*genel kurula katılma hakkı*” (TTK m.425), “*oy hakkı*” (TTK m.434), “*bilgi alma ve inceleme hakkı*” (TTK m.437), “*özel denetçi atanmasını talep hakkı*” (TTK m.438), “*rüçhan (yeni pay almada öncelik) hakkı*” (TTK m.461), “*kâr payı (temettü) hakkı*” (TTK m.509), “*hazırlık dönemi faizi isteme hakkı*” (TTK m.510), “*tasfiye sonucunda kalan bakiyenin dağıtılmasını isteme hakkı*” (TTK m.543), “*iç kaynaklardan sermaye artırımında bedelsiz pay edinme ve işletme/şirket tesislerinden yararlanma hakkı*” gibi önemli hakları mevcuttur. Söz konusu bu hakları kullanırken, anonim şirket pay sahipleri, Türk Ticaret Kanunu’nda belirtilen istisnalar dışında, adalet temeline dayanan nispi bir eşitlik içerisinde “*eşit işlem ilkesine*” tabidirler¹.

Eşit işlem ilkesi, anonim şirketlerde “*çoğunluk ilkesi*” karşısında pay sahibi olan çoğunluğun gücünün kötüye kullanmasını engellemeyi amaçlayan ve dürüstlük kuralının anonim ortaklık hukukundaki yansıması olan dengeleyici bir unsurdur. Eşitlik ilkesi, doğası gereği, pay sahipliğine bağlı olarak anonim şirkete ve organlarına tüm pay sahiplerine eşit davranma yükümlülüğü getirdiğinden, esas sözleşme ile kaldırılamayan emredici bir ilkedir. Bu anlamda TTK’nın 357nci maddesinin emredici niteliği gereği, anonim şirket esas sözleşmelerinde aksi yönde bir düzenleme veya daha sonradan konulacak bir hükümle sözleşme değişikliğinin yapılması, ilgili hükmün geçersiz olmasına sebep olacaktır. Kaldı ki bu şekilde bir

---

¹6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 27846, 14 Şubat 2011 [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 22.09.2021)

hüküm koyulması ve/veya eşit işlem ilkesine aykırı olarak genel kurulda herhangi bir kararın alınması, alınan kararın batıl² olması ile sonuçlanacaktır.

Eşitlik ilkesi pay sahiplerini, şirket ve şirket organlarının müdahalesinden korumakta, genel kurul, yönetim kurulu, tasfiye memurları ve pay sahiplerini bu korumada aktif olarak görev alacak şekilde yükümlendirmektedir. Eşit işlem ilkesine göre, “*eşit şartlar altında bulunan pay sahipleri eşit işleme tabi tutulacaklardır*” (TTK m.357) Bununla birlikte eşit işlem ilkesinin uygulanması ile amaçlanan; pay sahipleri arasındaki her türlü eşitsizliğin değil, ancak objektif kriterlere uygun olmayan eşitsizliklerin önlenmesidir.

Eşit işlem ilkesi kapsamında anonim şirket ortaklarına tanınmış en önemli haklardan biri “*bilgi alma ve inceleme*” hakkıdır. Bilgi alma ve inceleme hakkı; anonim ortaklığın işleyiş, mali durum ve yönetim kalitesi konusunda pay sahiplerinin somut bilgilere ulaşmalarını sağlar. Böylece, bilgi alma ve inceleme hakkının kullanımı sayesinde anonim şirketlerde hesap verilebilirlik ve şeffaflık tabanında bir işleyişin kurulması ve idamesi sağlanabilmiş olur.

Bu çalışma kapsamında, Türk Ticaret Kanunu, Yönetmelikler, Tebliğler, Yargıtay kararları ve doktrin görüşleri özelinde halka kapalı anonim şirketlerde yer alan pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkı çerçevesinde eşit işlem ilkesi incelenmiştir.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; çalışmanın amaç ve kapsamı anlatılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde; eşit işlem ilkesi kavramı, esasları ve anonim Şirketler Hukuku’nda eşit işlem ilkesini uygulamakla yükümlü kişi ve organlar incelenmiş, eşitlik ilkesinin Türk Hukuk Sistemi içerisindeki yeri, Karşılaştırmalı Hukuk’ta eşitlik kavramı, eşit işlem ilkesinin unsurları ve esasları ile anonim şirketlerde eşit işlem ilkesini uygulama sorumluluğu bulunan kişi ve organlar üzerinde durulmuştur.

---

²Bkz. Dördüncü Bölüm.

Çalışmanın üçüncü bölümünde; bilgi alma ve inceleme hakkının hukuki niteliği, esasları, özellikleri ile bilgi verme ve inceleme hakkının istisnaları incelenmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde; bilgi alma ve inceleme hakkının ihlali halinde başvurulacak merciler ve kanun yolları üzerinde durulmuş ve konu ile ilgili yaptırım türleri ele alınmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde; bilgi alma ve inceleme hakkı çerçevesinde eşit işlem ilkesinin nihai değerlendirmesine yer verilmiştir.

BÖLÜM 2:EŞİT İŞLEM İLKESİ KAVRAMI, ESASLARI VE ANONİM ŞİRKETLER HUKUKUNDA EŞİT İŞLEM İLKESİNİ UYGULAMAKLA YÜKÜMLÜ KİŞİ VE ORGANLAR

2.1. Türk Hukuk Sisteminde Eşitlik Kavramı

2.1.1. Genel Olarak Eşitlik Kavramı

Eşitlik kavramı kelime anlamıyla;

“İki veya daha çok şeyin eşit olması durumu, denklik, müsavilik, müsavat, muadelet; kanunlar yönünden insanlar arasında ayırım bulunmaması durumu; bedensel, ruhsal başkalıkları ne olursa olsun, insanlar arasında toplumsal ve siyasi haklar yönünden ayırım bulunmaması durumu³.”

olarak tanımlanmaktadır. Tanıma bakıldığında, eşitlik olgusunun kelime anlamı bakımından hukuki boyutta kabul edilen temel anlamı ile eşdeğer olduğu, ulusal ve uluslararası metinlerde yer alan düzenlemelerdeki tanımlamalar ile örtüştüğü görülmektedir.

Tarihsel süreçte birçok filozof ve sosyal bilimci eşitlik kavramını tanımlamaya çalışmış, özellikle 18.yüzyıldan itibaren ortaya çıkan sosyal durum ve Jean Jacques Rousseau gibi önemli düşünürlerin eşitsizlik çözümlenmeleri⁴, dünya genelinde eşitlik ve adalet tanımlamalarının hayata geçmesi ve gelişmesine önemli katkılarda bulunmuştur.

Türk Hukuk Sistemi bakımından eşitlik kavramı, Anayasamızın 10uncu maddesinde yer alan;

³ Türk Dil Kurumu Büyük Sözlük. [Çevrimiçi] Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>(Erişim Tarihi: 03.07.2021)

⁴Rousseau, J.J. (2019). *Toplum Sözleşmesi*, (Çev. Vedat Günyol), 1.Baskı. İstanbul:Türkiye İş Bankası Yayınları. ss.49-62.

“herkesin, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu, kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu⁵.”

düzenlemesi ile temelini bulmaktadır.

Kadın ve erkeklerin eşit olduğu Türk Hukuk Sistemi’nde, insanlara eşit davranılmasıysa, sadece hukuki düzenlemelere konu olmaması, aynı zamanda da devlet bünyesindeki maddi ve manevi değerlerin eşit olarak paylaşılması ve devleti oluşturan en önemli unsur olan insan unsuruna fırsat eşitliğini yaratabilmesidir. Aksi takdirde uygulamaya geçmemiş bir eşitlik olgusunun devlete ve bünyesinde yaşayan insanların yararına olmayacağı, eşitsizlik temelli bir yaklaşımda adaletin de tecelli etmeyeceği açıktır. *Vecdi Aral*’a göre,

“(…) İnsanlar gerek yaratılış ve gerekse içinde bulunduğu koşullar, bu koşullara göre sahip olduğu olanaklar bakımından eşit değildir (...).” (T.C. Anayasası, 1982)

Bu nedenle eşitlik; sadece düzenlemelere ve tanımlara dayalı bir uygulama olmaktan ziyade, devlete yükümlülükler yükleyen ve devamında bireyler arasında eşitliği temel alan bir kavramdır.

2.1.2. Anayasa Hukuku Kapsamında Eşitlik

Anayasamızın “*Kanun önünde eşitlik*” başlığını taşıyan 10uncu maddesinde;

“Madde 10 – Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

---

⁵ 1982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 2709, 7 Kasım 1982 [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

(Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 madde) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 7/5/2010-5982/1 madde) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 madde)

Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (...) kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”

şeklinde düzenleme yapılmıştır.

1982 Anayasasındaki düzenlemede “*kanun önünde eşitlik*” ilkesinin, temel hak ve hürriyetlerden eşit şekilde yararlanmayı da ihtiva edecek şekilde düzenlendiği söylenebilir. Hakların eşit şekilde dağıtılması ve kanun önünde herkesin eşit olmasını “*hukuksal anlamda eşitlik*” olarak adlandırabileceğimiz gibi, bu eşitlikte bireylerin arasında hukuki hak, ödev ve yükümlülükler kapsamında da eşitliğin sağlanması esas alınmalıdır⁶.

Anayasanın 10uncu maddesinin linci fıkrasında belirtilen eşitlik ilkesinden yararlanma konusunda, yararlananlar açısından eşit işlem görmeyi ya da ayırım gözetilmemesini isteme hakkını doğurduğu açıktır⁷. Bununla birlikte eşitlik, aynı zamanda muhataplarını yani devlet organları ve idare makamlarını bağlayacak şekilde egemen bir ilke olarak, Türk Hukuk Sistemi’nde kendini göstermektedir⁸.

⁶Çağlar, S., (2012) *Anayasa Mahkemesi Kararlarında Eşitliğin Dar Yorumu*. Ankara Barosu Dergisi, Sayı:3, ss.42-86

⁷Tanör, B. ve Yüzbaşıoğlu, N. (2001). *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku*. 20.Baskı. İstanbul:Beta Yayınları, s.115.

⁸ Anayasa Mahkemesi E.2013/23, K.2013/123, T.31.10.2013, Kazancı [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi 03.09.2021)

Anayasanın 10uncu maddesi ile; özgül ayırım yasakları ve genel anlamda eşitlik ilkesi ele alınmıştır. Bu maddedeki eşitlik ilkesi, aşağıda belirtildiği üzere iki anlamda yorumlanabilir;

İlk anlamı -Şekli Hukuki Eşitlik: Kanunların genel ve soyut nitelik taşıması, bu çerçevede kapsadığı herkese eşit olarak uygulanması,

İkinci anlamı - Maddi Hukuki Eşitlik: Aynı durumda bulunanlar için haklarda ve ödevlerde, yararlar ve yükümlülüklerde, yetkilerde ve sorumluluklarda, fırsatlarda ve hizmetlerde eşit davranma zorunluluğu.

Eşitlik ilkesinin anlamını şekli hukuki eşitlik ile sınırlandırmak mümkün değildir. Maddi hukuki eşitlik, şekli hukuki eşitliğin ötesinde, aynı durumda bulunanlar için haklarda ve ödevlerde, yararlar ve yükümlülüklerde, yetkilerde ve sorumluluklarda⁹, fırsatlarda ve hizmetlerde eşit davranma zorunluluğunu içermektedir.

Anayasa Mahkemesi, 06.07.2000 tarihli ve E.2000/21, K.2000/16 sayılı kararında:

“Anayasanın 10.maddesinde belirtilen ‘yasa önünde eşitlik ilkesi’ hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusu olduğunu, bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörüldüğü; eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalarca aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak ve kişilere yasa karşısında ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemek olduğu, bu ilkeyle aynı durumda bulunan kişi ve topluluklara aynı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmemesinin yasaklandığı, durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabileceği; aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı hukuksal durumlar ayrı bağlı tutulursa Anayasanın öngördüğü eşitlik ilkesinin çiğnenmeyeceğini”

⁹Öztekin, A., (2019) *Eşitlik İlkesi ve Kamu Görevlisinin Eşit Davranma Yükümlülüğü*. [Çevrimiçi] Erişim Adresi: <https://www.hukukihaber.net>(Erişim Tarihi: 23.06.2021)

belirtmiştir.

Anayasa Hukuku bakımından önemli ve bağlayıcı yazılı bir kaynak olan Anayasa Mahkemesi kararları ışığında, eşitlik kavramının denetiminde Anayasa Mahkemesi, sınıflandırmaların eşitlik ilkesine aykırı olup olmadığını, “*haklı neden*” ölçütüne göre yapmaktadır. Buna göre “*kanun önünde eşitlik ilkesi*”, her yönüyle aynı hukuki durumda olanlar arasında söz konusudur. Farklı durumda olanlara, yani eşit olmayanlara, farklı kurallar uygulanması, yani “*eşit olmayanların eşitsizliği*” eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz¹⁰.

Eşitlik ilkesi ile güdülen amaç, benzer koşullar içinde olan özdeş nitelikte bulunan durumların yasalarca aynı işleme uyruk tutulmasını sağlamaktadır¹¹. Aynı yönde Anayasa Mahkemesi 11.12.1986 tarihli ve E.1985/11., K.1986/29 sayılı kararında,

“Anayasanın 10 uncu maddesindeki eşitlik, mutlak anlamda bir eşitlik olmayıp, ortada haklı nedenlerin bulunması halinde, farklı uygulamalara imkân veren bir ilkedir.”

hükmü amirdir.

2.1.3. İdare Hukuku Kapsamında Eşitlik

İdare Hukuku kapsamında eşitlik kavramının uygulama alanı en çok idari işlemlerde kendini göstermektedir. İdari işlemler, idarenin kamu gücü kullanarak yaptığı tek yanlı irade açıklamalarıdır¹². İdari işlemlerin tesisinde İdare Hukuku'nun en temel süjesi olan devletin, yönetime ilişkin uyması gereken en temel ilke de eşitlik ilkesidir¹³.

¹⁰ Anayasa Mahkemesi E. 1988/7, K.1988/9, T.27.09.1988, Kazancı [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi 03.09.2021)

¹¹ Anayasa Mahkemesi E.1976/3, K.1976/23, T.13.04.1976, Kazancı [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi 03.09.2021)

¹² Yıldırım, T., (2015), *İdari İşlemler, İdare Hukuku*. 6. Baskı. İstanbul: On İki Levha Yayınları, s. 66.

¹³ Gözler, K., (2015), *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*. 19. Baskı. Bursa: Ekin Kitabevi, s. 98.

İdarenin işlem ve eylemlerinde eşitlik ilkesine riayet edilirken, aynı zamanda objektif ve somut nitelikteki düzenleyici işlemlerle takdir yetkisi konusunda sınırlamaya tabi tutulmuş olacaktır¹⁴.

Eşitlik ilkesi ile ilgili olarak Danıştay yerleşik kararlarında, idarenin düzenleyici işlemlerinin eşitlik ilkesine uygun olması gerektiğini nispî eşitlik ilkesi çerçevesinde değerlendirmiş ve farklı hukuki durumlar ve kişiler bakımından düzenleme yetkisinin farklı yönde kullanılabilceğini belirtmiştir.

Pozitif hukuk düzenlemeleri ile idareye tanınan takdir serbestisi alanlarında da eşitlik ilkesine uyma zorunluluğu bulunmaktadır. İdare takdir yetkisini kullanırken, benzer ya da aynı durumlarda iradesini farklı yönde ortaya koyup farklı hukuki sonuçları doğuracak işlemler tesis etmesi durumunda söz konusu işlem eşitlik ilkesi bakımından hukuka aykırı olacağından, takdir hakkının kullanımında da tutarlı ve istikrarlı şekilde davranmak durumundadır¹⁵.

Danıştay İdari Dava Daireler Kurulu'nun Danıştay İdari Dava Daireler Kurulu E. 2006/1017, K. 2009/3073, T. 17.12.2009 kararında da belirttiği üzere;

“Anayasa Mahkemesi kararlarında belirtildiği üzere, Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen “yasa önünde eşitlik” ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalarca aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak ve kişilere yasalar karşısında ayırım ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Dolayısıyla aynı durumda bulunan kişilerin yasaların öngördüğü haklardan aynı esaslara göre yararlandırılmaları ya da yararlandırılmamaları eşitlik ilkesinin gereğidir. Eşitlik ilkesi kişisel nitelikleri ve durumları özdeş olanların, farklı kurallara tabi tutulmalarını yasaklar ve

¹⁴Güneş, T., (1965) *Türk Pozitif Hukukunda Yürütme Organının Düzenleyici İşlemleri*. 1.Baskı. Ankara: Sevinç Matbaası, s. 88.

¹⁵Kaya, C., (2011) *İdarenin Takdir Yetkisi ve Yargısal Denetimi*, 1.Baskı.İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.136-137.

Devletin de yasal düzenlemelerinde bu ilkeyi zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.¹⁶”

Aynı şekilde Danıştay 12. Dairesinin E. 2004/4382, K. 2006/539, T. 22.02.2006 kararında da açıklandığı üzere;

“İdare hukuku alanında eşitlik ilkesi kamu hizmeti kavramı ile birlikte aktarılmaktadır. Buna göre eşitlik kamu hizmetinin genel ilkelerinden biridir. Bu çerçevede idare, kamu hizmetini dilediğine sunmakta özgür olmadığı gibi, eşit durumda bulunanlara eşit, farklı konumda bulunanlara da farklı biçimde sunmak zorundadır. Ayrıca kamu hizmetinin tarafsızlığı ilkesi, ‘ayrımcılık yapmama’ yükümlülüğünü de içinde barındırmaktadır.¹⁷”

hükmü amirdir.

2.1.4. Medeni Hukuk Kapsamında Eşitlik

Türk Medeni Kanunu’nun¹⁸8inci madde 2nci fıkrasında hak ehliyeti, İnsan Hakları Evrensel Beyanname’si’nin 2nci maddesinde öngörüldüğü gibi¹⁹; dil, din ırk vs. ayrımı yapılmaksızın yerli veya yabancı her insanın, eşit olarak doğuştan sahip olduğu en önemli değer olarak öngörmüştür. Kazanılan hakların kullanıldığı fiil ehliyeti doğrultusunda eşitlik kavramına yaklaşım, bireyler açısından eşit şekilde uygulanması yönünde olmayıp, bireylerin yaş, cinsiyet ve benzeri kimlik özellikleri, kişisel özellikleri vs. farklı sonuçları doğurmaktadır²⁰.

¹⁶ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu E. 2006/1017, K. 2009/3073, T. 17.12.2009, Kazancı [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: <http://www.kazanci.com>. (Erişim Tarihi: 21.09.2021)

¹⁷ Danıştay 12.Dairesi E. 2004/4382, K. 2006/539, T. 22.02.2006,Kazancı [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: <http://www.kazanci.com>. (Erişim Tarihi: 21.09.2021)

¹⁸ 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, T.C. Resmi Gazete, Sayı: 24607, 8 Aralık 2001, [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

¹⁹ Yüksel, R.S.*Türk Medeni Kanunu Bakımından Kadın Erkek Eşitliği*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:18, Sayı:2, ss.175-200.

²⁰ Bkz. Türk Medeni Kanunu 8/2nci madde (“*Hak Ehliyeti*”), TMK 69uncu madde (“*Oy Hakkı*”) , TMK 649/1inci madde (“*Mirasçuların Eşitliği*”), TMK 688/2nci madde (“*Paylı Mülkiyet*”)

Örneğin, Türk Medeni Kanunu 9uncu maddede, fiil ehliyeti olan kişilerin borç altına girebileceği düzenlenmiştir. Fiil ehliyetine sahip olmayan, yani ayırt etme gücünden yoksun bulunan kişiler için hak ehliyetinin eşit uygulanmadığından söz edilebilmektedir. Bu durumun en önemli nedeni, hak ehliyetinde uygulanan eşitlik ilkesinin fiil ehliyetine göre mutlak eşitlik ilkesi kapsamında kabul edilmesidir. Başka bir deyişle fiil ehliyetinde eşitlik, mutlak kabul edilmeyerek benzer durumdakilere benzer, farklı durumdakilere farklı muamele ile nispi eşitlik ilkesinin uygulanmasıdır²¹.

Modern hukuk sistemimizle benimsenen eşitlik ilkesinde, kanuni haklar hiçbir kişi ve/veya sınıf yönünden ayırım göstermeksizin²² gerçek ve/veya tüzel kişilere yasal hakları eşit olarak uygulanmaktadır²³. Aksi halde insanların haklara sahip olma yönünden sınıflara ayrılıyor olması, insanoğlunun doğuştan sahip olduğu hak ehliyetine, temel hakkına saldırı mahiyetinde olacaktır.

2.1.5. İş Hukuku Kapsamında Eşitlik

İş Hukuku'nda eşit davranma ilkesi, işverene eşit davranma borcu yükleyen, keyfi davranışları yasaklayan bir niteliğe sahiptir. Bu ilke bütün işçilerin hiçbir farklılık gözetilmeksizin aynı duruma getirilmesini değil, gerçekten eşit durumda olan işçilerin farklı işleme tabi tutulmasını engellemeyi amaçlar. Zira farklı durumdaki insanlara eşit davranmak, eşit davranma ilkesinin özüne aykırı olur. Eşit durumda olanlara farklı ve aleyhte davranış cinsiyet unsuruna dayanıyorsa cinsiyet ayrımcılığı söz konusu olur²⁴.

Sanayi Devrimi'nden bu yana, işçi sınıfının yadsınamaz yükselişi ve iş kollarının çeşitliliği göz önüne alındığında, işçinin korunması ve iş yaşamı şartlarının iyileştirilmesi kapsamında birçok ulusal ve uluslararası düzenlemeler yapıldığı görülmektedir. Söz konusu düzenlemelerde yer alan eşitlik ilkesi, nispi eşitlik ilkesi

²¹Zeytin, Z. (2020) *Türk Medeni Hukuku*. 5.Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, s.80.

²² Dural, S. (2013)*Türk Özel Hukuku Temel Kavramlar ve Medeni Kanun'un Başlangıç Hükümleri*.1.Baskı.İstanbul:Filiz Kitabevi, s.99.

²³ Bkz. Türk Medeni Kanunu 8/2nci madde ("*Hak Ehliyeti*"), TMK 69uncu madde ("*Oy Hakkı*"), TMK 649/1inci madde ("*Mirasçuların Eşitliği*"), TMK 688/2nci madde ("*Paylı Mülkiyet*").

²⁴Kaplan, S. T. (2017) *İş Hukukunda Eşitlik İlkesi ve Cinsiyet Ayrımcılığı*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Özel Sayı, ss.226-267.

içerisinde engelsiz işçileri ve dahi engelli işçileri kapsayan²⁵ ve işçinin lehine olacak şekilde geniş yorumlanan bir ilkedir.

Genel anlamda İş Hukuku'ndaki eşitlik kavramından anlaşılması gereken, işçinin menfaatlerini eşit şekilde sağlamaktan ziyade keyfi ve subjektif uygulamalardan kaçınılmasıyla ayrımcılık yapmama yükümlülüğüdür²⁶.

İşverenin eşit davranma borcu, temelini Anayasa'da yer alan eşitlik ilkesinden almakla birlikte, İş Kanunu'nun²⁷ 5inci maddesinde düzenlenmiş bir borçtur. Mevzuatımızın çeşitli hükümlerinde eşit davranma borcuna ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. İşveren, iş ilişkisinin her aşamasında işçilere karşı eşit davranma borcu altında olan tarafıdır. Bu yükümlülüğünü yerine getirmediği hallerde bazı yaptırımlar ile karşılaşabilecektir²⁸.

İş Hukuku'nda eşitlik ilkesinin uygulama alanı en çok iş sözleşmelerinin uygulanmasında, ücret uygulamalarında, işyerinin yönetimi konularında ve iş yerindeki mevcut kurallar ışığında işçiye karşı işveren veya işveren vekilinin davranışlarının yönlendirilmesinde karşımıza çıkmaktadır²⁹.

2.1.6. İcra ve İflas Hukuku Kapsamında Eşitlik

Diğer hukuk dalları gibi, İcra ve İflas Hukuku'nda da temel sınırları Anayasa ile çizilmiş olan ve temel hakların güvencelerini oluşturan ilkeler kapsamında eşitlik ilkesi de uygulama alanı bulmaktadır. Söz konusu ilke, cebri icra faaliyetlerinin devletin egemenlik yetkileri kapsamında kamu gücü ile zorlayarak yapılmasının esas olduğu göz önüne alındığında, eşitlik ilkesinin cebri icra alanında tercihen

²⁵ Yuvalı, E. (2011) *İşçinin Kişisel Özellikleri Bakımından İşverenin Eşit Davranma Borcu*, 1.Baskı. Ankara: Turhan Kitabevi, ss.18-19.

²⁶ Sur, M. (2017) *İş İlişkisinde Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı*, Sicil İş Hukuku Dergisi, Sayı: 37, s.40.

²⁷ 4857 sayılı İş Kanunu, T.C. Resmi Gazete, Sayı: 25134, 22 Mayıs 2003 [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 22.09.2021)

²⁸ Deveci, S. Z. (2020) *İş Hukukunda İşverenin Eşit Davranma Borcu ve Özellikle İş Sözleşmesinin Feshi Açısından Önemi*, İzmir Barosu Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 2, ss. 15-63.

²⁹ Ulucan, D. (2013) *Eşitlik İlkesi ve Pozitif Ayrımcılık*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Özel Sayı, ss.369-383.

uygulanacak şekilde değil, sarfinazar edemeyecek şekilde mutlak uygulama alanı bulacaktır³⁰.

İcra takibinde, takibe konu olan alacağın alacaklıya ödenebilmesi amacıyla icra dairesi tarafından yapılan hukukî el atma faaliyeti olan haciz ile alacağı karşılayabilecek kadar borçlu mal varlığının alacaklı lehine kayden el konulmasına ilişkin işlemler yapılırken icra dairesi görevlilerinin uyması gereken birtakım kurallar vardır.

İcra Hukuku, her ne kadar alacaklının alacağına kavuşmasını amaçlasa ve sağlasa da sadece alacaklının menfaatlerinin gözetilmesi, borçlunun sahip olduğu temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesine sebep olabileceği gibi borçlunun mahvına da yol açabilecektir. Bu sosyal düşünce ile alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesinin gözetilmesi amacıyla eşitlik ilkesinin İcra Hukuku kapsamında da uygulanması gerekmektedir³¹. Cebri icra faaliyetlerinin en kritik aşamalarından biri olan sıra cetvelinin oluşturulmasında da eşitlik ilkesinin uygulanması önem arz etmektedir. Zira paraların paylaşılması faaliyetinin temelini oluşturan sıra cetvelinin eşitlik tabanında alacaklılara alacak nispetinde eksiksiz ve mağdur etmeyecek şekilde ödenmesi esastır³².

İcra Hukuku yanında İflas Hukuku'nda da eşitlik ilkesinin uygulama alanı bulunmaktadır. Müflise ait malların tasfiyesi esnasında alacaklıların hakların korunması, bu haklara paralel şekilde müflisin haklarının korunması, iflas idaresi ve iflas dairesinin müflis ve alacaklılara yönelik görev ve sorumluluklarının uygulanmasında eşitlik ilkesinin uygulanması hayati öneme haizdir. Aynı şekilde paraların paylaşılması ve iflas masasının kapanması faaliyetlerinde de eşitlik ilkesinin uygulanması gerekecek ve hukuki işlem ve eylemlerin bu doğrultuda icra edilmesi sağlanacaktır.

³⁰ Çiftçi, P.,(2010),*Menfaat Dengesi Çerçevesinde Genel İcra Hukuku ile Kamu İcra Hukukunun Karşılaştırılması*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 1, ss.313-379.

³¹ Korkmaz, R., (2020), *İcra ve İflas Kanunu m. 362/a Hükmü ve Süreli Haczedilmezlik*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı:151, ss. 175-197 [Çevrimiçi]. Erişim adresi: <https://www.jurix.com.tr/article/21755> (Erişim tarihi: 21.06.2021)

³² Değnekli, A., (2008), *Sıra Cetveli ile İlgili Sorunlar*, Bankacılar Dergisi, Sayı:67, ss.28-69.

2.1.7. Ticaret Hukuku Kapsamında Eşitlik

Ticaret Hukuku'nun temel metni olan Türk Ticaret Kanunu'nun 357nci maddesinde düzenlendiği üzere, eşit şartlar altında bulunan pay sahipleri, eşit işleme tabi tutulacaktır. Ticaret Hukuku'ndaki eşitliğin anlamı da diğer hukuk dallarına paralel olarak herkesin mutlak eşitliği değil, objektif kriterlere uygun olmayan eşitsizliğin engellenmesidir³³.

Eşitlik ilkesi, sermaye şirketleri ve özellikle Anonim Şirketler Hukuku bakımından, çoğunluk paylara sahip kişilere karşı diğer pay sahiplerinin çıkar dengesi kapsamında korunmasını hedeflemektedir. Böylece çoğunluk gücünün kötüye kullanılması engellenecek, tüm pay sahiplerinin haklarının korunması sağlanabilecektir³⁴.

Ticaret Hukuku kapsamında pay sahipleri arasındaki hak ve eşitlik, pay oranlarından bağımsız mutlak bir eşitlik değil, adalet temelinde nispi bir eşitliktir³⁵. Kurumsal yönetim yaklaşımının somut yansımalarından biri olarak kabul edilebilecek olan eşit işlem ilkesi ile bir taraftan pay sahiplerinin keyfi uygulamalara karşı korunması ve hakkaniyet ilkesi çerçevesinde bütün pay sahiplerinin menfaatlerinin dengelenmesinin diğer taraftan ortaklıklarda azınlık durumunda bulunan pay sahiplerinin daha etkin bir şekilde korunması amaçlanmaktadır³⁶.

Çalışmanın devamında ayrıntılı olarak ele alınacağı üzere, özellikle şirketin organlarına görev ve sorumluluklar veren bu ilke, eşit şartlardaki pay sahipleri açısından bilgi alma ve inceleme haklarının kullanılmasında da etkin bir alana sahiptir.

³³ Akın, Y. M. ve Yağmur, S., (2018), *Türk Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesinin Uygulanması Açısından Objektif Kriter Kavramı*, Terazi Dergisi, Cilt: 13, Sayı:144, ss. 96-105.

³⁴ Atasoy, A. Ö., (2019), *Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesine Aykırı Yönetim Kurulu Kararlarının Hükümsüzlüğü ve Yönetim Kurulunun Sorumluluğu*, Terazi Dergisi, Cilt:14, Sayı:151, ss.6-16.

³⁵ Yıldız, Ş. (2004) *Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi*.1.Baskı.Ankara: Seçkin Yayınevi, s.61.

³⁶ Eminoglu, C., (2014) *Türk Ticaret Kanunu'nda Kurumsal Yönetim (Corporate Governance)*. 1.Baskı.İstanbul : Oniki Levha Yayınları, s. 118 .

2.2. Karşılaştırmalı Hukukta Eşitlik Kavramı

2.2.1. Alman Hukukunda

1978 yılındaki düzenleme ile eşitlik ilkesi, anonim şirketin kuruluşundan sonraki düzenlemede, Aktiengesetz (AktG) 53a³⁷ da, pay sahipleri eşit koşullar altında eşit muameleye tabidir, hükmü ile düzenlenmiştir. Doktrin görüşü³⁸ Alman Hukuku'nda yer alan bu ilkenin açıklayıcı statüye sahip olduğu, Türk Hukuk Sistemi'nin şeffaflığının emsali olduğu yönündedir³⁹.

Anonim şirket organları, Türk Hukuk Sistemi'nde olduğu gibi Alman Hukuk Sistemi'nde hiyerarşik bir yapıda değildir. Öyle ki şirket organlarının aldığı kararlar ile kararların etkileri bakımından da bir ayniyet bulunmamaktadır ve ilkeye uygun hareket edilmemesi durumunda yaptırımlarda farklılık söz konusudur. Alman Hukuk Sistemi'nde Türk Hukuk Sistemi'nde olduğu üzere, Yönetim Kurulu ve Genel Kurul açısından eşitlik ilkesine aykırılık halinde uygulanacak yaptırımları, her iki organ kapsamında ayrı ayrı değerlendirmektedir. Buna göre Alman Hukuk Sistemi'nde, Genel Kurul kararlarının ilkeye aykırı olması durumunda iptal edilebilirlik, butlan veya doktrinde azınlık tarafından kabul edilen bir görüşe göre, askıda geçersiz olarak kabul edileceği düzenlenmektedir⁴⁰. Yönetim Kurulu kararlarında eşitlik ilkesine aykırılığın söz konusu olduğu hallerde ise, Genel Kurula ilişkin ortaya koyulan yaptırımlar çeşitli olasılıklar ile değişmekte olup, butlan ve duruma göre butlan dışındaki diğer yaptırımların da mevcut olduğu belirtilmektedir.

2.2.2. İsviçre Hukukunda

Eşitlik ilkesi kanun ile hüküm altına alınıp, yasal bir zeminde düzenlenene kadar uzunca bir süre, İsviçre Borçlar Kanunu'nda (İBK/OR) uygulama alanı bulmuş ve

---

³⁷AktG § 53a: *Equal treatment of shareholders: "Shareholders are to be treated equally under the same conditions."*

³⁸Yağmur, S., (2018), ss.31-32

³⁹Pulaşlı, H. (2020) *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*. 6. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.253.

⁴⁰Erdem, E. (2009) *Türk ve İsviçre Hukuklarında Eşit İşlem İlkesi*, İsviçre Borçlar Kanunu'nun İktibasının 80. Yılında İsviçre Borçlar Hukukunun Türk Ticaret Kanununa Etkileri. 1.Baskı. İstanbul: Vedat Kitapçılık. s. 404.

köklü bir geçmişe sahip olmuştur. Eşitlik ilkesi İsviçre yargısında kanun ile düzenlenmeden önce, ilk defa Federal Mahkeme tarafından 1943 yılında Anonim Şirketler Hukuku'nun yazılı olmayan evrensel prensibi olarak kabul edilmiştir⁴¹. İlkenin OR ile yapılan değişiklik sonucunda, yasal zeminde düzenlenme tarihi ise 30 Mart 1991 olmuştur⁴².

İBK'nda özen ve sadakat yükümlülüğü başlığının hemen altında düzenlenen⁴³ OR m.717/2 uyarınca, pay sahiplerine aynı koşullar altında eşit davranılacak⁴⁴, yani yönetim kurulu üyeleri ve şirket yönetiminde görevli üçüncü kişiler "eşit şartlarda eşit şekilde" (nispi eşitlik doğrultusunda) hareket edeceklerdir. Yasada ve doktrinde "olumlu eylem ilkesi" olarak öngörülen eşit işlem ilkesinin pay sahiplerini değil payı ilgilendirdiği değerlendirilmektedir⁴⁵. Buna göre örneğin, esas sözleşme ile diğer paylardan daha üstün tutulan paylar veya birden çok payı bulunan pay sahibinin oy kullanma sayısına getirilen sınırlama gibi eşitsizlikler, eşitlik ilkesinden etkilenmeyecektir. Yani pay sahipleri arasında mümkün olan bu eşitsizlikler, kuruluş esnasında yapıldığı durumda yasal yaptırımın dışında sayılacaktır⁴⁶. Dolayısıyla esas sözleşmenin sonradan değiştirilmesi bu kapsamda değerlendirilmeyecek ve eşit işlem ilkesine aykırı kabul edilecektir. Zira OR 706ncı madde uyarınca⁴⁷, şirket amacı

⁴¹ İsviçre Federal Mahkemesi Kararları BGE 69.II.248 vd., BGE 102.II.267., BGE 117.II.317.; Pulaşlı, H., (2020), s.23

⁴²"Aynı hükümsüzlük gerekçeleri, Genel Kurul kararlarında olduğu gibi Yönetim Kurulu kararları için de geçerlidir."

⁴³ Türk Ticaret Kanunumuzda Eşit İşlem İlkesi "Yönetim Kurulundan" hemen önce "Temel İlkeler" başlığı altında yer almıştır. İsviçre Hukuku ise yönetim kurulunun görev ve yetkilerinin düzenlendiği bölüm içerisinde bir bütün olarak düzenlenmektedir.

⁴⁴ "Art. 717 IV. Duty of care and loyalty

(1) The members of the Board of Directors as well as third parties involved in the management of the company must perform their duties with all due care and safe guard the interests of the company in goodfaith.

(2) You have to treat the share holder sequally under the same conditions."

Erişim Adresi:https://gesetzestexte.help.ch/or/artikel.cfm?key=1017&art=Die_Aktiengesellschaft (Erişim Tarihi:15.05.2021)

⁴⁵Bkz. Bözki, Aktienrecht, 3.Aufl 13/679; Watter, BaslerKommentar, Art. 717/23; Pulaşlı, s.253.

⁴⁶Pulaşlı, s.252-253; Watter, BaslerKommentar, 717/23.

⁴⁷"Art. 706 VII.Contesting resolutions of the general meeting:

"(...) (2) Resolutions that

-in violation of the law or the Articles of Association, withdrawor limit the rights of share holders in particular can be challenged ;

-in an unobjective manner with drawor restrict the rights of shareholders;

-cause unequal treatment or disadvantage of shareholders that is not justified by the company' spurpose;

-discontinue the company's pursuit of profit without the consent of all shareholders.

(3-4) Repealed by no. 1 of the Federal Act of October 4, 1991, witheffectfromJuly 1, 1992 (AS 1992733; BBl 1983 II 745),

doğrultusunda bu amacı haklı göstermeyen veya pay sahiplerinin zarar görmesine sebep olan genel kurul kararları iptal⁴⁸ edilebilecektir.

Anonim Şirketlerde organlar vasıtasıyla alınan kararlardan, eşitlik ilkesine aykırı olan kararlar, en çok geçersiz bulunan kararlar arasındadır. Nitekim İBK m.717/1'e göre yönetim kurulu üyeleri ve şirket yönetiminde müdür, CEO gibi görevli üçüncü kişiler, şirket çıkarlarını gözeterek görevlerini özen çerçevesinde yerine getirmek ve şirket çıkarlarını iyi niyet ile korumak zorundadır. İlaveten OR 714üncü maddesi de eşitlik ilkesine aykırı nitelik taşıyan kararları benzer hükümler ile düzenlemektedir⁴⁹.

Yağmur'a göre⁵⁰, eşit işlem ilkesine aykırı olarak alınmış olan kararlara ilişkin oransallık ilkesi kapsamında yaptırım uygulamalıdır. Bu doğrultuda doktrin görüşleri de, eşit işlem ilkesine aykırı bulunan bütün kararların batıl sayılmayacağı yönündedir. Nitekim İBK m. 714 batıl yönetim kurulu kararlarına ilişkin doğrudan düzenleme yapmamış ve İBK m. 706 hükmüne atıfta bulunmuş⁵¹ olup, eşitlik ilkesine aykırı bulunan yönetim kurulu kararlarında "butlan, sorumluluk davası, hakkın kötüye kullanıldığı defi, haksız ve kötü niyetli ödemelerin iadesi davası" gibi hukuki yaptırımlara başvurulabileceği sayılmıştır⁵².

---

(5) "The judgment that annuls a resolution of the General Meeting Works for and against all shareholders."

717, A., IV. Duty of Care And Loyalty. [Çevrimiçi] Erişim Adresi: (https://gesetzestexte.help.ch/or/artikel.cfm?key=1001&art=Die_Aktiengesellschaft)(Erişim Tarihi: 15.05.2021)

⁴⁸ Türk Hukuk Sistemi'nde, Genel Kurul kararlarının kanuna veya esas sözleşmeye aykırılık sebebiyle TTK 445inci madde kapsamında iptal edilebileceği düzenlenmektedir. Ancak OR Art. 706 bağlamda genel kurul kararlarının iptaline ilişkin, dürüstlük kuralına aykırılık, iptal sebepleri arasında sayılmamış olup söz konusu farklılık ile ilgili detaylar için bkz. Akdağ N. G., (2014), *Anonim Şirketlerde Eşitlik İlkesi*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:18, Sayı:2, s.120.

⁴⁹ İsviçre Borçlar Kanunu 714ncü madde 3.Geçersiz Kararlar başlığı altında "Aynı hükümsüzlük gerekçeleri, Genel Kurul kararlarında olduğu gibi Yönetim Kurulu kararları için de geçerlidir." Hükümü ile OR 706'ya atıf yapmaktadır.

"Art. 714/3. Invalid Resolutions:

The same grounds for invalid apply an alogously to there solutions of the Board of Directors as to there solutions of the General Meeting." [Çevrimiçi] Erişim Adresi: https://gesetzestexte.help.ch/or/artikel.cfm?key=1011&art=Die_Aktiengesellschaft (Erişim Tarihi: 15.05.2021).

⁵⁰Yağmur, S., (2018) *Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, ss 234-235.

⁵¹ Ayrıca detaylı bilgi için bkz. Forstmoser, Peter/Meier-Hayoz, Arthur/Nobel, (1996). Peter, Schweizerisches Aktienrecht, 2. Aufl. Bern, § 39 Rn. 20 vd.

⁵²Akdağ, N. G., (2014), ss.127-129; Bauen, Marc/Venturi, Silvio, (2007) *Der Verwaltungsrat*, Zürich Basel Genf, Rn. 220 ff. ; Böckli, Peter,(2009). *Schweizer Aktienrecht*, 4. Aufl; Huguenin Jacobs, Claire, (1994) *Das Gleichbehandlungsprinzip im Aktienrecht*, Zürich. s.53.

2.2.3. Avrupa Birliği Hukukunda

Avrupa Birliği mevzuatı Almanya ve İsviçre Hukuku'nda eşit işlem ilkesinin pozitif norm olarak yer almasında etkili olmuş⁵³ ve kendine geniş bir uygulama alanı bulmuştur. Avrupa Birliği mevzuatında, 13 Aralık 1976 tarih ve EWG-77-91 sayılı İkinci Yönergesi'nin 42nci maddesi⁵⁴ ile eşit işlem ilkesi kabul edilmiş olup mevzuatın etkisiyle, Alman ve İsviçre Hukuku'nda⁵⁵ da eşitlik ilkesinin pozitif norm olarak yerini almasında etkili olmuştur.

Aynı doğrultuda, 2012/30 Sayılı Yönerge'nin 46ncı maddesiyle, Avrupa Birliğine üye olan ülkelerinin hukuk sistemlerinde, aynı durumda olan pay sahiplerine eşit davranılması, hükmü düzenlenmiştir. Şirket pay sahiplerinin haklarının iyileştirilmesi ve şirket sermayesinin korunması kapsamında hazırlanan 2007/36/EC Sayılı Yönerge'de ise, şirketlerin aynı durumda bulunan pay sahiplerine genel kurula katılma ve oy kullanma yönünden eşit davranma gerekliliği düzenlenmiştir.

OECD ilkeleri⁵⁶ 3/A kapsamında paylar yer aldığı grup içerisinde aynı hakları taşımalıdır. İlaveten yatırımcıların, pay senetlerini almadan önce, her pay grubuna sağlanan haklara ilişkin bilgi edinmesi mümkün olmalıdır.

---

⁵³Dođan F., (2008) *Avrupa Birliği Şirketler Hukuku Modernizasyon Çalışmaları*, Avrupa Birliği Çalışmaları Dergisi, Cilt:7, Sayı:2, ss. 1-12.

⁵⁴Avrupa Birliği Yönergesi uyarınca, Avrupa Birliğine üye ülkelerin, aynı durumda bulunan pay sahiplerine eşit davranılması hüküm altına alınmıştır.

“Article 42:

For the purposes of the implementation of this Directive, the laws of the Member States shall ensure equal treatment to all shareholders who are in the same position.”

(Orjinal metin için bkz. 13.12.1976 Second Council Directive – The formation of public limited liability companies and the main tenance and alteration of their capital (77/91/EEC) (AB Resmi Gazetesi; 31 Ocak 1977)

⁵⁵Akdađ, N.G., (2014), s.116

⁵⁶OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri, (2015), Erişim Adresi: <https://www.oecd.org/daf/ca/Corporate-Governance-Principles-TUR.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.05.2021)

2.3. Eşit İşlem İlkesinin Esasları

2.3.1. Eşit Şartlarda Eşit İşlem İlkesi Kavramı ve Düzenlemenin Amacı

Ülkemizde eşitlik ilkesi, kanuni bir üst kural haline gelmeden önce, özel hukukun çeşitli alanlarında uygulanan ve Şirketler Hukuku'nun temel esasları arasında sayılan, yazılı olmayan bir hukuk kuralı⁵⁷ olarak kabul edilmiştir. Nitekim ilke, pozitif norm haline gelmeden önce dahi Yargıtay'ın 1997 tarihli bir kararında da yer aldığı üzere, eşit işlem ilkesi olarak adlandırılmaktaydı. Zira Avrupa Birliği EWG/77/91 sayılı İkinci Yönergesinin 42nci maddesinde düzenlenen eşit işlem ilkesinin ("*Gleichbehandlungsgebot*") iç hukuka uyarlanmasıyla pozitif norma dönüşen eşit işlem ilkesi, Türk Hukuk Sistemi'nde 01/07/2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu çerçevesinde pozitif norma dönüşmüştür.

Bu doğrultuda TTK'nın 357nci madde gerekçesinde pay sahiplerine özgülediği anlaşılan eşit işlem ilkesinin, keyfi uygulamalar karşısında pay sahiplerinin korunması, menfaatlerin dengelenmesi ve çoğunluk gücüne sahip ortakların bu gücü kötüye kullanmalarının engellenmesi üzerinde önemli etkisi olduğunun kabulü gerekir⁵⁸.

Ne var ki Anonim Şirketler Hukuku'nda her pay sahibinin her durumda eşit işleme tabi tutulması, yani farklı bir deyişle pay sahiplerinin ortaklığa ilişkin haklarındaki ve konumlardaki farklılıkların getirdiği hak ve yükümlülükler dikkate alınmaksızın eşit işlem ilkesinin uygulanması kabul edilseydi, bu durum hakkaniyet ilkesine uygun olmayabilirdi. Buna uygun olarak da uygulamada hangi şartlarda mutlak hangi şartlarda nispi eşit işlem ilkesinin vuku bulacağı somut durumun özelliklerine göre farklılık gösterecektir.

⁵⁷Akdağ, N. G., (2014), s.122

⁵⁸Eminoğlu, C., (2015) *Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından "Eşit Şartlarda Eşit İşlem" İlkesi*, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, ss.79-88.

2.3.2. İlkenin Türleri

2.3.2.1. Mutlak Eşitlik

Eşit işlem ilkesinin mutlak olarak uygulanması, anonim şirketlerde hukuki ilişkiye taraf olanlara ilkenin genel, soyut ve objektif nitelikteki hukuk normlarının eşit muamele görmesi demektir. Dolayısıyla denkleştirici/düzeltilici adalet anlayışının uygulaması olan mutlak eşitlik kavramı, temelinde herkese, bireylerin özellik ve yetenekleri dikkate alınmaksızın, her yönden eşit olarak davranılması toplumsal hakların ve mükellefiyetlerin aynı şekilde uygulanması anlamına gelmektedir⁵⁹.

Anonim şirketler bakımından mutlak eşitlik kavramı, ortaklara aynı hakların tanınmasını veya borçların yüklenilmesini ve bu esnada mevcut somut olayın şartlarına, ortaklar tarafından yapılan katkılara ve somut olayda üstlenilen sorumluluklara bakılmaksızın, pay sahipleri arasında herhangi bir nedenle ayrıma gidilmesinin önüne geçilmesini ifade etmektedir⁶⁰. Nitekim her pay sahibinin, diğer pay sahipleri gibi haklardan yararlanmayı talep etmesi ve işlem görmeyi istemesi olağandır. Buna karşın söz konusu durum veya istem, pay sahiplerine tanınmış bir haktan ziyade, şirket organları olan yönetim kurulu ve genel kurul açısından bir yükümlülük teşkil etmektedir⁶¹.

Eşitlik ilkesinin uygulamasında ölçüt olarak sayısalılık söz konusudur. Ancak hukuk sisteminin ve ticaretin temelinde her bir bireyin özelliklerine bağlı olarak, ayrımlar ile farklı hak ve borçlar yer almaktadır. Bu farklılıklar mutlak eşitliğin uygulamasını imkânsız hale getirmese de eşit olmayanlara eşit haklar tanınması, kişilere borçların yüklenmesini büyük ölçüde sınırlandırmaktadır⁶². Belirtilmelidir ki mutlak eşitliğin uygulanması bazı hallerde, haksız ve adaletsiz sonuçlar yaratabilecek olup, eşitsizlik hali koşullardaki farklılıkların oranına göre ortaya çıkabilecektir. Doktrinel bir

⁵⁹Gören Z., (2016), *Genel Eşitlik İlkesi*, Prof. Dr. Cevdet Yavuz' a Armağan, MÜHAD, Cilt:22, Sayı:3, s. 3281.

⁶⁰Yağmur, S.,(2018), s.13; Yıldız, Ş.,(2004), s. 33

⁶¹Yağmur, S., (2018), s.15

⁶²Gürbüz, İ. N., (2019), *Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Bakımından Eşit İşlem İlkesi*, 1.Baskı, İstanbul: Oniki Levha Yayınları, s.25

görüŖe göre, ortak amaca ulaşmak için pay sahiplerinin Ŗirkete sağladığı katkılar farklı olabilmektedir. Bu katkıların mutlak Ŗekilde eşit kabul ediliyor olması, sermaye Ŗirketinin amacı ve adalet anlayışıyla örtüşmeyecektir.

Bu sebeple sermaye Ŗirketi olan anonim Ŗirketler için müşterek gayeye ulaşma yolunda, her pay sahibinin farklı ölçüde katkı sağladığı göz önüne alınırsa, mutlak eşitlik pek tercih edilmezken, mutlak eşitliğin tamamen reddedilmesi de haksız ve adaletsiz sonuçlar doğurabilecektir⁶³. Adaletli sonuçlar açısından ise mutlak eşitliğin uygulanacağı yerlerin tespiti önem arz etmektedir. Kaldı ki bilgi alma ve inceleme hakkı çerçevesinde mutlak eşitlik ilkesinin uygulanacağı kanaatindeyiz. Bu tespitin yapılmasında ise, hakkın özünde bulunan koruyucu hak kavramı karşımıza çıkmaktadır ve koruyucu haklardan hareketle mutlak eşitliğin düzenlendiği maddelerin emredici nitelik taşıdığından söz edebilmekteyiz⁶⁴.

2.3.2.2. Nispi Eşitlik

Ayrımlara izin verilen ve hatta ayrımları Ŗart koŖan ancak eşitler arasındaki eşitsizliğin yasaklanması Ŗeklinde tanımlanan nispi eşitlik, durum ve koŖullara uygun eşitliğin orantılı paylaşım ile uygulanmasıdır⁶⁵. Nitekim söz konusu nispi eşitlik türü orantılı eşitlik fikrinden doğmaktadır. Dolayısıyla orantılı paylaşım fikrine dayanan nispi eşitlik kavramı mutlak eşitlikte olduğu gibi herkes açısından eşitlik düzenlemesiyle oluşmamaktadır.

Anonim Ŗirketler açısından nispi eşitlik kavramı değerlendirildiğinde, pay sahibinin esas sermayeye katılım oranının, pay sahipliği haklarından faydalanmada kullanılan oran olduğu görölmektedir. Doktrinde “*oransallık ilkesi*” olarak adlandırılan bu durum, mutlak eşitliğin kabul edilmesi gereken emredici istisnai haller hariç olmak üzere, eşit durumda bulunan pay sahiplerinin eşit işlem ilkesine tabi tutulacağı ağırlıklı olarak kabul görmektedir⁶⁶. Öyle ki kanun koyucu TTK 357nci madde ile pay sahiplerinin eşit Ŗartlarda eşit işleme tabi tutulacağı hükmünde yer alan

⁶³Yağmur, S., (2018), s.14

⁶⁴Gürbüz, İ.N.(2019) s.26

⁶⁵Akdağ, N.,(2014), s.123

⁶⁶Poroy R., Tekinalp Ü. ve Çamoğlu E., (2014) *Ortaklıklar Hukuku* I, 14. Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık, s.616.

gerekçesinde eşit işlem ilkesinin sadece eşit şartların bulunması halinde uygulanabileceğini açıklanmıştır. Eşit işlem ilkesi ile istisnai haller hariç olmak üzere, mutlak eşitlik amaçlanmamış olup, farklı şartlar altındaki kişilere farklılıkları oranında muamele etmek düzenlenirken, asıl amaç eşit konumda bulunan pay sahiplerinin farklı muamele görmesinin önüne geçilmesidir⁶⁷.

O halde pay sahiplerinin eşit konumda bulunmadığı bir anonim şirkette, pay sahiplerine gösterilecek eşit muamele, dâhil oldukları kategoride sahip oldukları pay ve pay oranlarıyla, nispi eşitlik kapsamında, orantılı olacaktır. Dolayısıyla paylarının itibari değeri diğer pay sahiplerinden fazla olan bir pay sahibinin, genel kurul toplantısında fazladan oy hakkının bulunması eşit işlem ilkesi kapsamında bir ihlal yaratmayacak olup bu durum TTK 357nci madde ile getirilen hükmün gerekçesindeki amaca uygundur. Nispi eşitliğin temel dayanağı olan ve oluşumunda yer alan "*oransallık ilkesi*" nin ele alınmasında yarar görülmektedir.

2.3.2.3. Oransallık

Nispi eşitlik ilkesinin bir görünümü olan oransallık, pay sahibinin sermayeye katılım oranlarına göre, pay sahiplerinin haklardan yararlanmasını öngörmüştür.

Pay sahipleri, yeni çıkan payları, TTK 461inci madde uyarınca, oransallık ilkesine göre⁶⁸ öncelikli alma hakkına sahiplerdir. Bir diğer söyleyişle, sermaye artırımını ile gündeme gelecek olan rüçhan hakkı, şirket menfaatlerine uygun olmak kaydıyla objektif sebeplerle sınırlanabilir ve hatta kaldırılabilir. Ancak bunlar yapılırken, eşit işlem ilkesi ile hakların sakınılarak kullanılması ilkesine⁶⁹ uygun davranılmaması hâllerinde, diğer sebeplerle birlikte değerlendirildiğinde, hakkın ihlali, haklı sebeplere vücut verebilir.

Oransallık ilkesi anonim şirketlerde daha çok mali ve idari haklarda uygulama alanı bulmaktadır. Anonim ortaklık içerisindeki pay sahibi, şirket sermayesine katıldığı

⁶⁷Grundman, S. (2007), *European Company Law*, Oxford: Oxford Press, s. 194.

⁶⁸Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu,(2014), s.633

⁶⁹Türkmen, E. (2017), *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Yeni Pay Alma Hakkına Genel Bir Bakış*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:19, Özel Sayı, s. 2332.

pay ölçüsünde mali yönden riziko üstlenmektedir. Rizikonun üstlenilmesi, güce eşitlik tabanında ve sermaye miktarına dayanan yapısı itibariyle pay sahibine üstlendiği riziko oranında oy gücüne sahip olma imkânı vermektedir.

2.4. Eşit İşlem İlkesini Gerekli Kılan Nedenler

Anonim şirketler, ticaret hayatının sermaye şirketleri kapsamındaki en önemli unsurlarından biridir. Anonim şirketlerin yönetiminde kurumsallığın⁷⁰ ön planda tutulması, şirket yönetiminin profesyonelliği, vizyon sahibi olması ve vizyon ışığında misyonların belirlenmesi ve uygulanması için zorunluluktur.

Anonim şirketlerin, birden çok pay sahibinin katılımına açık ve elverişli olması, pay sahiplerinin şahsi özellikleri yerine şirket bütünlüğünün önemli olması, payların kolaylıkla devredilebilir olması, pay sahiplerinin şirket üzerinde tek başına tasarrufta bulunamadığı bir sistem olması sebebiyle, paydaşların bütün içerisinde eşit haklara sahip olması şirketin kurumsallığı yönünden önem arz etmektedir.

Bu noktada eşit işlem ilkesinin anonim şirket içerisinde pay sahibi olan herkese uygulanması gerekir. Zira eşit işlem ilkesi, hem pay sahiplerinin şahsi çıkarları yönünde alınacak kararları ve keyfi uygulamaları engellerken hem de hakkaniyetli şekilde tüm pay sahibi olanların ortak menfaatte birleşmeleri ve buna bağlı olarak da menfaat dengesinin kurulmasına hizmet ettiği söylenebilir. Ayrıca eşit işlem ilkesi, azınlık durumunda kalan pay sahiplerinin etkin şekilde korunmasına da azami katkı sağlar. İlkenin uygulanması anonim şirketler için bir özel ya da toleranslı işlem değil, zorunluluktur. Şirketin Ticaret Hukuku çerçevesinde diğer rakip şirketler ile mücadele edebilmesi, şirketin tutarlı yönetim politikalarına bağlıdır.

Anonim şirketlerde pay sahiplerine eşit işlem ilkesinin uygulanması gerekliliği konusunda OECD “*Kurumsal Yönetim İlkelerinde*”⁷¹ düzenleme yapılmıştır. 2004

⁷⁰Tekinalp, Ü. (2008) *Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Kurumsal Yönetim Felsefesine Yaklaşımı*, Cilt:2, 1.Baskı. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 637.

⁷¹Kurumsal Yönetim İlkeleri, kurumların sürdürülebilir bir yönetime kavuşmak için uygulamaları gereken temel yönetsel araçlara verilen isimdir. Kurumsal Yönetim İlkeleri, 27-28 Nisan 1998 tarihlerinde Bakanlar düzeyinde toplanan OECD Konseyi'nin, ulusal hükümetler, ilgili diğer uluslararası kuruluşlar ve özel sektör ile birlikte, OECD'den kurumsal yönetim (corporate governance) ile ilgili bir dizi standart ve yol gösterici ilke geliştirmesini istemesi üzerine

yılında güncellenen Düzenlemede “*Pay Sahiplerinin Adil Muamele Görmesi*” başlığını taşıyan bu bölümde kurumsal yönetim yaklaşımı gereği yabancı olanlar ve azınlıkta kalanlar dâhil, bütün pay sahiplerine eşit muamele yapılmasının güvence altına alınması gerekliliği vurgulanmaktadır⁷².Düzenlemeye göre pay sahipleri haklarının ihlal edilmesi durumunda telafi ve tazminat hakkına sahip olacaklardır.

OECD düzenlemesine paralel olarak Sermaye Piyasası Kurumu tarafından da “*Kurumsal Yönetim İlkeleri*”⁷³ yayımlanmıştır. SPK tarafından yayımlanan ilkeler kapsamında eşit işlem ilkesi çerçevesinde değerlendirilebilecek düzenlemelerden bazıları aşağıdaki şekildedir:

- a. *Kamuyu aydınlatma ve şeffaflık,*
- b. *Pay sahiplerinin haklarının kullanımının kolaylaştırılması,*
- c. *Bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılması,*
- ç. *Pay sahipliğine ilişkin kayıtların sağlıklı olarak tutulması,*
- d. *Pay sahiplerine karşı eşit işlem ilkesinin uygulanması.*

Yukarıda belirtilen düzenleme kapsamında eşit işlem ilkesinin uygulanması adına örneklemek gerekirse, pay sahiplerinin sorunlarına doğru ve zamanında cevap verebilmek ve pay sahiplerinin (varsa) sorunlarını giderebilmek iyi kurumsal yönetimin bir gereğidir.

Pay sahipleri ticari sır niteliğinde olmayan soruları eşitlik ilkesi gözeterek cevaplandırılmalı ve yönetim ile pay sahiplerinin sürekli iletişim halinde olmaları sağlanmalıdır. Aynı şekilde Genel Kurul toplantı gündemi düzenli olarak katılımcılara duyurulmalı, ilgili gündem ve kararlar şirket tarafından internet ve diğer iletişim araçları ile hem pay sahiplerine hem de kamuoyuna ilan edilmelidir. Şirketin

---

hazırlanmıştır. Solino, A., (2021)*Kurumsal Yönetim İlkeleri*. [Çevrimiçi] Erişim Adresi: <https://www.albertsolino.com/kurumsal-yonetim/kurumsal-yonetim-ilkeleri/> (Erişim Tarihi: 12.06.2021).

⁷²Gürbüz, İ.N. (2019), s.7

⁷³Sermaye Piyasası Kurulu, dünyadaki uygulamalara paralel olarak, başta halka açık şirketler olmak üzere, özel sektör ve kamuda faaliyet gösteren tüm anonim şirketler tarafından uygulanabilecek kurumsal yönetim ilkelerini belirlemiştir. Temmuz 2003 tarihinde yayımlanan ilkeler daha sonra Şubat 2005 tarihinde revize edilmiştir. İlkelerin hazırlanmasında birçok ülkenin düzenlemeleri incelenmiş, başta OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri olmak üzere dünyada benimsenmiş ve tavsiye edilen genel esaslar "uygula, uygulamıyorsan açıkla" prensibi ile hayata geçirilmiştir.

pay sahipliğine ilişkin kayıtlar güvenli bir şekilde tutulmalı ve periyodik olarak güncellenmelidir⁷⁴.

Yine örneğin, bütün pay sahiplerinin oy haklarını engelsiz ve kolay kullanımına ilişkin çeşitli tedbirler alınmalı, oy hakkının kullanılmasını zorlaştırıcı uygulamalardan kaçınılması ve sınır ötesi pay sahibi de dâhil olmak üzere her pay sahibine oy hakkını en kolay ve uygun şekilde kullanma fırsatı sağlanmalıdır.

Anonim şirketlerde pay sahipleri, şirket bünyesine dahil ettikleri katılım payları üzerindeki tasarruf hakkından vazgeçmektedir. Katılım payının şirket bünyesine katılmasıyla pay sahibi katılım payına erişimini kendi isteği ile engellemektedir. Bu nedenle sermaye üzerinde elde edilen kontrolün, katılım payı üzerindeki tasarruf hakkından vazgeçen paydaşın aleyhine olacak şekilde kullanılmaması ve sermayenin çoğunluğuna hakim olanların paylaşım dayalı mekanizmaya zarar verecek davranışlardan kaçınması için eşit işlem ilkesinin uygulanması gereklidir. Zira bahsi geçen mekanizmanın bağımsızlığını kaybetmesi, eşit işlem ilkesinden sapılmasına da sebep olabilecektir

Anonim şirket içerisinde çoğunluğa sahip payları elinde bulunduranların karar verme süreci içerisinde tekelleşmesi durumunda kurumsal menfaatler yerine şahsi menfaatler yönünde işlem tesis etme eğilimi göstermesine sebep olabilecektir⁷⁵.

Nihayette, eşit işlem ilkesinin uygulanmasının; tüm pay sahiplerinin anonim şirket içerisinde karar mekanizması ve diğer yönetim ya da denetim faaliyetleri içerisinde etkin şekilde rol oynayabilmesi, azınlık pay sahiplerinin de çoğunluğun tekeli yerine kendi fikirlerini açıklayabildiği, demokratik bir yönetim tarzının benimsenmesini ve pay sahiplerinin menfaatlerinin dengelenerek birlikte çalışma gayelerinin desteklendiği bir yapının oluşturulmasını sağlayacağı açıktır.

---

⁷⁴Haşit G., Uçar A., (2015), *Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Kurumsal Yönetim İlkelerinden Yönetim Kurulu İlkesinin İncelenmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma*, Sakarya Üniversitesi İktisat Dergisi, Cilt:3, Sayı:2, ss.85-113.

⁷⁵Akbulut Ü., (1996) *Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, s.16.

Yargıtay 11.Dairesinin E. 2020/5847 ve K. 2021/3090 eşit işlem ilkesinin uygulanması ile ilgili verdiği bir kararda:

“...Bununla birlikte, iskat edilen ortağın payının anonim şirket yöneticileri tarafından dilediği kişilere, diledikleri fiyattan satma hak ve yetkilerinin olduğu da düşünülemez. O halde, şirket yöneticilerinin TMK'nın 2.maddesindeki dürüstlük kuralına uygun şekilde (...) , Anonim Ortaklıkta Iskat, s.74), iskat edilen ortağın payını basiretli bir işadama gibi davranarak, ortaklığın mali durumuna göre en elverişli şekilde, en uygun zamanda ve en uygun fiyata satmaları, nominal değerden daha yüksek bir bedele satış halinde fazla bedelin TTK 466/2-2 maddesi uyarınca yedek akçeye aktarılması, ancak daha düşük bir bedele satılması halinde ise eksik kalan meblağın iskat edilen ortaktan tahsili cihetine gidilmelidir. Birden fazla ortağın aynı zaman diliminde iskati halinde, şirket yönetiminin eski ortakların paylarının paraya çevrilmesi noktasında da eşit işlem ilkesine uygun hareket etmelidir.”

şeklinde hüküm kurmuş ve tüm paydaşların aynı muameleye tabi tutulması gerektiğini vurgulamıştır.

Eşit işlem ilkesi gereğince herhangi bir paydaşın hukuki düzenleme tarafından gösterilmiş sınırların dışında keyfi olarak itilmesi kabul edilebilir olmadığından, şirket faaliyetleri içerisinde tüm paydaşların ve organların eşit işlem ilkesine riayet etme zorunlulukları bulunmaktadır.

Yine Yargıtay 11.Dairesinin E.2016/5318 ve K. 2017/7574 sayılı eşit işlem ilkesinin uygulanması ile ilgili verdiği başka bir kararda:

“...her pay sahibinin yeni çıkarılan payları, mevcut paylarının sermayeye oranına göre alma hakkını haiz bulunduğu ilişkin TTK.'nun 461. maddesinin amir hükmü ve eşit işlem ilkesi uyarınca davalı ...'ın gerek kendi şirket hisselerini ve gerekse de rüçhan

hakkı ile elde ettiği hisselerini 3. kişi veya şirketlere bedel mukabilinde devrine engel bir yasal durumun bulunmadığı ...”

belirtilmiştir.

Kararlarda da görüldüğü üzere, eşit işlem ilkesi, hukuki düzenlemeler ışığında anonim şirket içerisindeki dengelerin korunması bakımından yargı mercileri tarafından da gözetilmektedir.

2.5. Eşit İşlem İlkesinin Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesini Uygulamakla Yükümlü Kişi ve Organlar

Eşit işlem ilkesi, aslen anonim şirket organlarına ve paydaşlara görev ve sorumluluklar yüklemektedir⁷⁶. Türk Ticaret Kanunu kapsamında eşit işlem ilkesi anonim ortaklığın tüm organlarını bağlayıcı nitelikte olup, tüm faaliyetlerde gözetilmek durumundadır⁷⁷.

Her ne kadar Türk Ticaret Kanunu eşit işleme aykırılıktan dolayı sadece yönetim kurulu kararlarının batıl olduğuna ilişkin hüküm içeriyor ise de, genel kurulun da bu ilkenin muhatabı olduğu kabul görmektedir. Nitekim eşit işlem ilkesine aykırılığın sonucunun düzenlendiği TTK'nın 391inci maddesinin birinci fıkrasının “a” bendinin aksine ilkeyi düzenleyen 357nci maddede ilkenin muhatapları açısından herhangi bir sınırlamaya gidilmediği görülmektedir⁷⁸.

Çalışmada eşit işlem ilkesinin uygulanması kapsamında genel kurul, yönetim kurulu, tasfiye memurları ve pay sahiplerinin yükümlülükleri üzerinde durulacaktır.

⁷⁶Hölters, H., Wolfgang, (2011) Aktiengesetz - Kommentar, München, s.53.

⁷⁷Kırca, İ., Şehirali, Ç., Feyzan H. ve Manavgat Ç., (2013) *Anonim Şirketler Hukuku*, Cilt I, Ankara:Banka ve Tic. Huk. Araş. Enst., s.157.

⁷⁸Eminoğlu, C. (2015), s.85

2.5.1. Genel Kurul

Anonim şirketlerin en yüksek karar ve irade⁷⁹ organı genel kuruldur. Bu sebeple genel kurul, eşit işlem ilkesini en yüksek seviyede ve hassasiyetle uygulaması gereken organdır. Üyeler arasında keyfi şekilde eşitsizlik yaratmamak için yetki ve sorumluluklarını eksiksiz uygulamalıdır. Türk Ticaret Kanunu'nun eşit işlem ilkesini düzenleyen 357nci maddesinin amacı da çoğunluk şirket paylarını elinde bulunduran pay sahiplerinin keyfi ve haksız şekilde azınlıklara karşı işlem tesis edilmesini önlemeye yöneliktir⁸⁰. Eşit işlem ilkesinin uygulanması bakımından genel kurul kapsamında en önemli sonuç, pay sahipliği hakkının içeriğindeki değişim dışında, genel kurulun iradesine getirilen sınırlamadır⁸¹.

Eşit işlem ilkesi, tüm genel kurul kararları bakımından uygulama alanı bulmaktadır. Bu kapsamda genel kurul kararlarının etkisi her pay sahibi üzerinde eşit şekilde etki gösterecek, çoğunluk pay sahiplerinin azınlık üzerinde doğrudan pay çoğunluğundan kaynaklı etkisi bulunmayacaktır. Aynı durumda bulunan pay sahipleri bakımından objektif şekilde kararlar uygulanacak, pay sahipliği durumu veya gücüne göre objektif kriterlere aykırı işlem yapılamayacaktır.

Şener'e (2017, s.459) göre;

“Ortaklık yönetimine ilişkin görev ve yetkileri bulunmayan genel kurulun, yönetim kurulu ile arasındaki ilişki eşit işlem ilkesine dayanmaktadır. Bu bağlamda her iki organın kanun koyucu tarafından tanınan yetkilerini kural olarak tek başlarına kullanabilmeleri mümkün olduğu gibi söz konusu yetki ve görevler açısından her organ eşit statüde kabul edilmektedir.”⁸²

⁷⁹ TTK m. 407/1 gereğesinde genel kurulun şirket işlerine ilişkin kararların alındığı bir iç organ olduğunu ve bu organda şirketin iradesini oluşturmasının aracı olan pay sahipliği haklarının kullanıldığını ifade etmiştir.

⁸⁰Nomer Ertan, F., (1998) *Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem İlkesi)*, İstanbul, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, s. 471.

⁸¹Bilgili, F. Ve Demirkapı E. (2021) *Şirketler Hukuku*, 8.Baskı, Bursa: Dora Yayınevi, s.219.

⁸²Şener, O. H., (2017) *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku*, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.459.

Bu doğrultuda Türk Ticaret Kanunu'nun 391inci maddesinde lafzını bulduğu şekilde; eşit işlem ilkesine hilaf şekilde alınan yönetim kurulu kararlarının batıl olduğu belirtilmiş ise de, genel kurulun da doktrinde eşit işlem ilkesinin muhatabı olarak kabul edilmektedir⁸³.

Eşit işlem ilkesi, genel kurul tarafından yapılacak işlem ve alınacak kararlarda, aynı şartlar altındaki pay sahiplerini koruyan ve gözetilen, tarafsız ve nesnel bir gerekçe gösterilmeden uygulanacak farklılıkların önüne geçen bir koruma mekanizması olarak da görev yapmaktadır. Anonim şirketin korunması gereken bir menfaati bulunmadan ve kanunun izin verdiği sınırları aşarak pay sahiplerinin bir kısmını üstün tutan uygulamalar yapılamayacak, pay sahiplerinin kararlardan eşit oranda etkilenmesi sağlanacaktır⁸⁴.

2.5.2. Yönetim Kurulu

Anonim şirketlerin yürütme faaliyetlerinden sorumlu organ yönetim kuruludur. Yönetim kurulunun anonim şirketin yürütme organı sıfatını taşıması hasebiyle pay sahiplerinin şirket içerisindeki pozisyonlarını doğrudan etkileyecek kararları alması kaçınılmazdır. Bu nedenle yönetim kurulu da genel kurul gibi pay sahiplerinin hak ve ortaklık bünyesindeki durumlarını doğrudan etkileyecek karar ve diğer işlemlerde, pay sahiplerine karşı eşit işlem ilkesini uygulamakla yükümlü bir muhataptır.⁸⁵

Söz konusu yükümlülük uygulanırken, Türk Ticaret Kanunu'nda pay sahibi olanların eşit işleme tabi tutulacağı hüküm altına alındığından, eşit işlemi uygulamakla mükellef olanların pay sahibi sıfatının bulunup bulunmamasının bir önemi yoktur. Yönetim kurulunun ve şirket yöneticilerinin tamamının ilkeye uygun şekilde hareket etmesi gerekmektedir.

Kural olarak yönetim kurulu her üyeye eşit şekilde davranmalıdır. Türk Ticaret Kanunu'nda şirketin çıkarları doğrultusunda istisna olarak farklı davranılabilecek haller sayılmış ise de aslolan yönetim organının takdir hakkı ası altında kendisine

⁸³Eminoğlu, C. (2014), s.85; Kırca, Şehirli ve Manavgat, (2013), s.137

⁸⁴Yağmur, S., (2018), s.64

⁸⁵Yıldız, Ş., (2004), s.92

tanınan serbesti alanında çoğunluğu elde bulunduran pay sahipleri lehine olacak şekilde karar alamamasıdır. Yönetim kurulunun asli görevi şirket menfaatini gözetmektir.

Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan açık hükümlerin dışında Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerinde de eşit işlem ilkesinin uygulanmasında yönetim kurulunun görev ve sorumluluğuna atıf yapan maddeler bulunmaktadır. 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 18inci maddesinin 5inci fıkrasında;

“Kayıtlı sermaye sisteminin benimsendiği halka açık anonim şirketler ile paylarını halka arz etmek üzere Sermaye Piyasası Kurulu'na (SPK) başvurmuş şirketlerde yönetim kurullarının, esas sözleşme ile yetkili kılınması halinde, imtiyazlı veya nominal değerinin üzerinde veya altında pay çıkarması, pay sahiplerinin yeni pay alma haklarının sınırlandırması veya imtiyazlı pay sahiplerinin haklarını kısıtlayıcı nitelikte kararlar alabilmesinin mümkün olabileceği”⁸⁶

belirtilmiştir.

Nihayette, yönetim kurulunun asıl görevi anonim şirket içerisinde pay sahiplerinin edindiği paylar doğrultusunda işlem yapmak ya da karar almak değil, şirketin genel çıkarlarını gözeterek pay sahipleri arasında menfaat dengesini sağlamaktır⁸⁷.

Genel kurulun sorumluluğu dışında, asıl olan yönetim kurulunun özel bir durumu bulunmamasıdır⁸⁸. Genel kurulda pay sahipleri karar aşamasında kullandıkları oyları şahsi menfaatlerine uygun şekilde kullanmaktadır. Ancak yönetim kurulu, asli görevi sebebiyle az ya da çok tüm pay sahibi olan paydaşların haklarını ve menfaatlerini eşit oranda korumakla mükellef olduğundan, anonim şirketin temsilcisi olarak bireysel

⁸⁶ 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, T.C. Resmi Gazete, Sayı: 28513, 30 Aralık 2012 [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 22.09.2021)

⁸⁷ Akdağ, N., (2014), s.129

⁸⁸ Bkz. Dördüncü Bölüm “4.2.2. Yönetim Kurulu Üyelerine Uygulanacak Yaptırımlar”

kişiliğin değil tüzel kişiliğin çıkarlarını gözeterek karar almak zorundadır⁸⁹. Hemen belirtmek gerekir ki anonim şirkete kayyım atanması durumlarında da atanan kişilerin eşit işlem ilkesine uyma zorunlulukları devam etmektedir.

2.5.3. Tasfiye Memurları

Türk Ticaret Kanunu'nun 529uncu maddesinde yer alan nedenlerin ortaya çıkması, anonim şirketin organlarının eksilmesi veya haklı sebeplerin varlığı halinde şirket tasfiye sürecine girmektedir. Tasfiye, sona erme sebeplerinin ortaya çıkmasından itibaren şirketin tamamen Ticaret Sicilinden silinmesine ve şirketin ortadan kalkmasına kadar geçen süreçte, bahse konu şirketin devam eden işlemlerinin sona erdirilmesini malvarlığının nakde çevrilmesini ve şirketin devam eden sorumluluklarının yerine getirilmesini de kapsayan işlemlerin yapıldığı süreçtir⁹⁰.

Türk Ticaret Kanunu'nun 535inci maddesinde yer alan düzenleme uyarınca tasfiye memurlarının şirket organı olarak kabul edilemeyeceği algısı ortaya çıkmakta ise de, Türk Ticaret Kanunu'nun 530uncu maddesinde organ kavramının tanımının yapılması doktrin ve mahkeme kararlarına bırakılmıştır. Ancak, şirket organlarının Ticaret Siciline kayıttan terkine kadar var olduğu dikkate alındığında, anonim şirketin unvanının Ticaret Sicilinden silinene kadar devam ettiği ve bu nedenle de tüzel kişiliğin faaliyetlerini, tasfiye aşamasında şirketin tüzel kişiliği adına tasfiye memurlarınca icra ettiğinin ve eşit işlem ilkesinin uygulanması kapsamında şirket organı gibi işlem yapması gerektiğinin kabulü gerekir⁹¹.

Anonim şirketin tasfiye sürecine girmiş olması, organik kuruluştaki bulunan genel kurul ve yönetim kurulunun varlığını ortadan kaldırmamaktadır⁹². Bu noktada önemli olan, şirketin organlarının organik varlığı değil, şekilsel olarak işlemlerin sürdürülebilirliğinin kim tarafından yapıldığıdır.

⁸⁹ Ayan, Ö. (2013) *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü*, 1.Baskı. Ankara:Seçkin Yayıncılık, s.78.

⁹⁰ Eminoğlu, C.,(2014),s.85; Akdağ, N., (2014), s.126

⁹¹ Coşgun, Ö.K., (2015) *Anonim Şirketin Tasfiyesi*.1.Baskı. İstanbul: Seçkin Yayıncılık, s.115.

⁹² Yağmur, S., (2018), s.68

Genel kurul ve yönetim kurulu dışında tasfiye memurlarının da eşit işlem ilkesine uygun şekilde davranma yükümlülükleri mevcuttur. Zira sadece şirketin olağan yönetim zamanlarında değil tasfiye halindeyken dahi pay sahiplerinin hak ve sorumlulukları bulunmaktadır. Şirketin bir şekilde tasfiye haline gelmesi ile birlikte, tasfiyeden sorumlu memurlar, öncelikli olarak pay bedellerinin tahsilinin icrası ile devamında tasfiye bakiyesinin dağıtımında da eşit işlem ilkesine riayet etmesi gerekecektir⁹³.

2.5.4. Pay Sahipleri

Eşit işlem ilkesinin uygulanması kapsamında, ilkedden en çok etkilenecek kişilerin pay sahipleri olacağı şüphesizdir. Türk Ticaret Kanunu, pay sahiplerinin eşit işlem ilkesinden faydalanacağını düzenlemiş, genel olarak pay sahiplerinin maruz kalacağı işlem ve kararlarda eşit işlem ilkesinden faydalanacakları belirtilmiştir.

Pay sahiplerinin eşit işlem ilkesinden faydalanabilmesinin yolu, anonim şirket bünyesinde pay sahibi olmalarından geçmektedir. Zira eşit işlem ilkesinin Türk Ticaret Kanunu kapsamında genel bir hüküm olarak düzenlendiği göz önüne alındığında, anonim şirket-pay sahibi ilişkisi temelinde söz konusu olacağı değerlendirilmektedir.

Türk Ticaret Kanunu, eşit şartlar altındaki pay sahipleri arasında ayrımcılık yapılmamasını düzenlemiştir. Bu kapsamda pay sahipleri de eşit işlem ilkesine maruz kalan muhataplar olarak adlandırılabilir.

Pay sahipleri anonim şirketin süjesi olmakla birlikte yönetim ve denetim organı sıfatına haiz değildir. Bu nedenle Türk Ticaret Kanunu'nun düzenlediği eşit işlem ilkesinin uygulanmasında sorumluluğu olup olmadığı doktrinde tartışmalı olmakla birlikte baskın görüş pay sahiplerinin eşit işlem ilkesine uyulmasını talep hakkı bulunmakta ve bireysel anlamda pay sahiplerinin önceliğinin menfaatleri olması nedeniyle böyle bir yükümlülüğü bulunmadığı yönündedir. Akdağ Güney'e (2014,s.124) göre;

---

⁹³ Yıldız, Ş.,(2004), ss.93-94

“...Eşitlik ilkesi pay sahiplerini, şirket ve şirket organlarının müdahalesinden korur dolayısıyla pay sahipleri şirket ve şirket organlarından eşitlik prensibine uyulmasını talep edebilirler, yoksa diğer pay sahiplerine böyle bir talep yönelmezler...”

Ancak unutmamak gerekir ki, anonim şirket bünyesindeki her pay sahibinin eşit işleme tabi tutulmayı isteme hakkı olduğu kadar, çoğunluk payı elde bulunduran paydaşların, diğer paydaşlar hakkında eşitliği bozacak şekilde işlem yapılmasını istememe⁹⁴ ve diğer pay sahiplerinin zarara uğratılabileceği bir davranışta bulunmama yükümlülükleri bulunmaktadır. Aksi takdirde bireysel menfaatlerin ağır bastığı ve tüzel kişilik menfaatlerinden uzaklaşıldığı bir şirket halini alır ki bu durum şirket geleceği açısından telafisi zor ve imkânsız zararlara neden olabilir.

---

⁹⁴Helvacı, M., (1995) *Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu*. 2.Baskı. İstanbul: Beta Yayınları, s. 7.

BÖLÜM 3:BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKI ESASLARI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE ÖZELLİKLERİ

3.1. Bilgi Alma Ve İnceleme Hakkı Konusu, Kavramı Ve Hukuki Dayanağı

Anonim şirketlerde tek borç ilkesi kapsamında pay sahipleri, borçlarından yalnız ödemeyi taahhüt ettikleri sermaye ile sorumluluk altına girmektedir. Pay sahiplerinin paya bağlı haklarını kullanırken bilinçli hareket etmelerini sağlayan bilgi alma hakkı, Yönetim kurulu üyesi, yönetim kurulu başkanı ve pay sahibinin soru sormaya dayalı ve bilgi almaya dayalı iki tür bilgi alma hakkı bulunmaktadır.

Bilgi alma hakkını kullanma yetkisine sahip kişilerin bu hakkı kullanma zamanına, içeriğine, sınır ve usulüne göre bilgi verme yetkilisinin bilgi verme yükümlülüğü farklılık göstermektedir. Aksi davranışlar Türk Ticaret Kanunu ile yaptırıma bağlanmıştır.

Bilgi alma hakkının yanında, Türk Ticaret Kanunu hükümlerince izin verilen ölçüde inceleme hakkı da bulunmaktadır. Pay sahipleri inceleme hakkını kullanırken de bilgi alma hakkı gibi eşit işlem ilkesine tabi tutulacaklardır.

3.1.1. Bilgi Alma Hakkı

Anonim şirketlerde yapı gereğince tüm pay sahipleri aynı anda ve aynı derecede yönetimde söz sahibi olamayabilir.⁹⁵ Yönetim sürecinde pay sahipleri ile şirketi yöneten kişiler arasında bir kısım çıkar ya da fikir çatışmalarının çıkması muhtemeldir. Böyle bir durumda güçlü yöneticiler ile çoğunluk pay sahibi olanların ortak hareket etmesi durumunda payı nispeten az olan paydaşların hakkı tehlikeye düşebilir⁹⁶. Bu minvalde bilgi alma hakkı, paydaşların eşit şekilde korunması ve

⁹⁵Yağmur, (2018), s.166

⁹⁶Atalay, O., (2014),*Anonim Şirketlerde Bilgi Alma ve İnceleme Haklarının Mahkeme Aracılığıyla Kullanılması*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:132, Sayı:16, s. 53

şirket faaliyetlerinden haberdar edilmesine ilişkin işlemler bakımından öneme haizdir⁹⁷.

Pay sahibine tanınmış olan hak pay sahibinin takdirinde olup pay sahibi dilediği takdirde hakkını kullanabilecektir. Belirtmek gerekir ki kanunen yasal temellere dayandırılan bu hak pay sahibi tarafından kullanılmadığı takdirde, bilgi alma ve inceleme hakkı hak düşürücü süreye tabi değildir. Dolayısıyla paydaş bu hakkı dilediğinde kullanacaktır. Bununla birlikte paydaş, bilgi alma hakkının kullanılmasından feragat de edemez.

Öğretide, bilgi alma hakkı aktif ve pasif olarak ikiye ayrılmaktadır. Aktif bilgi alma hakkı ve pasif bilgi alma hakkı farklı müesseseler olarak değerlendirilmektedir⁹⁸. Buna göre bilgi alma hakkının 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 1nci fıkrası, pay sahibinin pasif konumda, belgelerin talep edilmeksizin incelemeye hazır olmasını ve geçmiş faaliyet dönemine dönük bilgi alımını düzenlenmektedir⁹⁹. Bilgi alma hakkının aktif kapsamdaki düzenlemesi ise, TTK'nın 437nci maddesinin 2nci fıkrasında yer almakta olup, pay sahibinin genel kurulda yönetim kurulundan ve denetçilerden bilgi alması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda bilgi alma hakkı kapsamında yapılan ayırım, hak ve yükümlülük unsurları ele alınmaktadır. Yönetim kurulu üyesinin istediği doğrultusunda belgelerin ibrazı bir yükümlülük olarak değerlendirilmekte, diğer yandan talep edilen belgelerin¹⁰⁰ incelenmesi pay sahibinin yatırımını değerlendirebilmesi için tanınmış bir hak olarak kabul edilmektedir.

Anonim Şirket yönetiminde hâkim kimseler üzerinde kontrol etme ve denetleme, ortaklık hakkında genel kurulda soru sorma, defter ve yazışmaları incelemek suretiyle bilgi alma ve inceleme davasıyla aydınlanma ve şirket durumunu öğrenme fonksiyonuyla bilgi alma hakkı paydaşın şirket içerisinde icra edilen faaliyetler hakkında doğru ve yeterli bilgiye ulaşmasına fayda sağlar. Şirketler Hukuku'nda en

⁹⁷ Ocak N.(2001) *Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma, İnceleme ve Denetleme Hakkı*, Cilt:I, Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan, İstanbul: Beta Yayınları, s. 710.

⁹⁸ Tekinalp, Ü., (2020) *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, 5.Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık, ss.62-64.

⁹⁹ Doktrinde Yer Alan Diğer Görüşler İse Bilgi Alma Hakkını Aktif-Pasif Ayrımı İçinde Kavramlaştırmadan, TTK'nın 437nci Maddesinin İnci Fıkrasının Olağan Genel Kurul Öncesi İnceleme Hakkı Düzenlemesi Olarak Kullanıldığı Yönündedir. Bkz. (Tekinalp, 2020, s. 375)

¹⁰⁰ Zira talep hakkın inceleme unsurlarından biridir.

önemli unsurlardan biri olan eşit işlem ilkesi mahiyetinde şeffaflık ve hesap verilebilirliğin sağlanmasına olan katkısı çok yüksektir.

Bu doğrultuda TTK m. 437' de pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı düzenlenmiştir. Kanunda ayrıntılı şekilde düzenlenmiş olan bu hak, esas sözleşme ile veya şirket organlarından birinin kararı ile kaldırılamaz ve sınırlandırılmaz. Dolayısıyla bu hak bireysel, bağımsız, vazgeçilemez ve müktesep bir nitelik taşımaktadır. Eşit işlem ilkesi de, mutlak olarak uygulama alanı bulduğu haklardan birini oluşturmaktadır.

3.1.1.1. Anonim Şirket İşleri

Bilgi alma hakkı, pay sahibi çıkarlarının şirkete karşı korunmasına ve pay sahibinin haklarına hanel geldiği takdirde bu zararı öğrenerek tazmin etme talebinde bulunmasına katkı sağlamaktadır. Genel olarak kişisel bir hak olsa da yönetim kurulu üyeleri bakımından hak yönetimi işleri ile doğrudan bağlantılı olması sebebiyle yönetsel bir haktır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 2nci fıkrasında, anonim şirket bünyesinde pay sahibi olan kişilerin yönetim kurulundan şirketin işleyişine ilişkin bilgi isteminde bulunabilecekleri belirtilmiştir. Kanunda her ne kadar hangi işlerin şirket işleyişine ilişkin işler olduğu kazuistik olarak sayılmamış ise de, denetim faaliyeti kapsamı dışında kalan şirket faaliyetlerinin “şirket işleyişine ilişkin işler” olarak kabulü gerekmektedir¹⁰¹.

Bu kapsamda, şirketin mevcut durumu ile gelecek planlarına ilişkin girişimler ve misyonlar, araştırma-geliştirme faaliyetleri ve diğer faaliyetler, pay sahiplerinin kullanabileceği bilgi alma hakkının ve bununla bağlantılı olan aydınlatma hakkını oluşturacaktır¹⁰².

¹⁰¹ Dolu, A. M., (2017) *Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı*, 1.Baskı, İstanbul: Oniki Levha Yayınları, s. 176.

¹⁰² Kaya, C., (2001), s.195

Şirketin işleyişine ilişkin iş ve işlemlerinin yanında, şirketin üçüncü kişilerle olan hukuki ve ticari işlerinin, yatırımlarının ve harcamalarının da şirkete ilişkin pay sahiplerinin durumlarını etkileyecek hususlar olarak pay sahiplerinin bilgi almak isteyeceği konular olduğundan, şirket işi olarak kabul edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir¹⁰³. Bu nedenle, paydaşların bilgi alma hakkı sınırları içerisinde olan işler ile şirket finans tabloları, faaliyet raporları gibi özel nitelikli iş ve faaliyet alanlarında dahi paydaşların anlayabileceği şekilde yönetim ve denetim organlarının gerekli bilgiyi doğru, açık ve anlaşılır şekilde vermesi gerekmektedir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 392nci maddesinin 2-b fıkrasında şirketlerin işletme konusu olan esaslı noktalar belirlenmiş ve esas sözleşmeye yazılacağı açıklanmıştır. Buna bağlı olarak şirket esas sözleşmesinde yer alan faaliyetlerin, işletme konusunun, şirketin faaliyetlerinin kapsamının, yatırımların ve diğer şirket ilişkilerinin belirtilmesi genel bir çerçeve çizmekte, yönetsel faaliyetlerin kapsamını belirlemektedir¹⁰⁴.

Pay sahiplerinin bilgi alma haklarını da, şirketin işletme ve yönetim faaliyetleri ile esas sözleşmede belirtilmiş olan faaliyet alanları ve yönetim planının belirlediği değerlendirilmektedir. Ceylan'a (2019, 36) göre:

“Türk Ticaret Kanunu'nun 371'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, şirket temsilcilerinin üçüncü kişilerle işletme konusu dışında yaptığı işlemlerin, üçüncü kişiler tarafından işlemin işletme konusu dışında olduğunun bilinmesi veya bilinebilecek durumda olması halinde, şirket için bağlayıcı olacağı dikkate alındığında, bu şekilde gerçekleştirilen şirket işlerinin de işletme konusu dâhilinde olup olmadığına bakılmaksızın bilgi alma ve inceleme hakkı konusuna dâhil edilmesi gerekmektedir.”

Yukarıda belirtilen hususlarda pay sahibinin bilgi alma hakkının şirket faaliyetleri ve esas sözleşmede belirtilen hususlar ile ilgili olduğunu belirtmiş ise de salt bu hususlarla sınırlı olduğu sonucuna varılmamalıdır. Zira bilgi alma hakkının

¹⁰³ Tekinalp, Ü., (2020), s. 322

¹⁰⁴ Dolu, A. M., (2017), s.176

kısıtlanması ya da esas sözleşmede belirtilmediğinden bahisle sınırlanması durumunda kanunun amir hükmü ihlal edilmiş olacaktır. Şirket esas sözleşmede yer alan hususların dışına bir şekilde çıkmış ve farklı bir ticari ilişkiye ilişkin işlem yaptıysa dahi, Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 2nci fıkrasına istinaden pay sahipleri, şirket faaliyetlerine ilişkin bilgi isteme hakkına sahip olacaktır. Pay sahibine bu konu ile ilgili bir sınırlama getirilmesi hususu hukuka aykırı olacağı gibi, yönetim kurulu da istenen bilginin yönetim işlerinin dışında olduğuna dair iddiada bulunamayacaktır¹⁰⁵.

Söz konusu nedenlerle, anonim şirketin işleyişine ilişkin konularda pay sahipleri, herhangi bir pay üstünlüğü ya da oransallığı bulunmaksızın yönetim kurulu ve kendisine bırakılan alanlarla ilgili bilgi alma hakkına haizdir. Ancak dikkat edilmesi gereken konu, pay sahiplerinin bilgi edinmek istediği konunun yönetim işleri ile ilgili hususları kapsamaması nedeniyle esas sözleşme ile belirlenmiş ya da yetki alanı içerisinde yönetim işlerine dair işlemlerden oluşması gerektiğidir¹⁰⁶.

3.1.1.2. Anonim Şirkette Bağlı Şirketler ile Olan İlişkiler

Anonim şirketlerde paydaşların bilgi edinme hakkı sadece anonim şirketin kendi faaliyetleri ile sınırlı değildir. Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 2nci fıkrasında “*bilgi verme yükümlülüğünün*” 200üncü maddesi çerçevesinde anonim şirketin bağlı şirketlerini de kapsadığı belirtilmiştir. Pay sahipleri bilgi alma hakkını bu kapsamda sadece anonim şirketin faaliyetleri ya da esas sözleşmesi ile sınırlı tutmayacak, anonim şirkete bağlı şirketler ile ilişkili faaliyetler hakkında da bilgi alma hakkına sahip olacaklardır.

Anonim şirket ve bağlı şirket pay sahiplerinin yürütülen faaliyetlerde bilgi alma hakkını aslen ve etkin şekilde herhangi bir sınırlamaya tabi olmadan kullanabilmesi, pay sahibi olarak haklarını etkin şekilde kullanabilmeleri ve menfaatlerini koruyabilmeleri için hayati önem taşımaktadır¹⁰⁷.

¹⁰⁵ Dolu, A. M., (2017), ss.176-178

¹⁰⁶ Ceylan, Ç., (2019), s.38

¹⁰⁷ Göktürk, K., (2015) *Şirketler Topluluğunda Sorumluluk Esasları (Anonim Şirketlerden Oluşan Topluluklar Bakımından)*. 1.Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 37.

Bu noktada hakim şirket ile bağlı şirket kavramının ne olduğu konusunun açıklanması gerekmektedir. Hakim şirket ve bağlı şirket kavramları, Türk Ticaret Kanunu'nun 195inci maddesinin 1inci fıkrasında tanımlanmış, özellikleri ve onları oluşturan unsurlar belirtilmiştir.

Söz konusu hükme göre:

“Bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketinin, doğrudan veya dolaylı olarak; oy haklarının çoğunluğuna sahipse veya şirket sözleşmesi uyarınca, yönetim organında karar alabilecek çoğunluğu oluşturan sayıda üyenin seçimini sağlayabilmek hakkını haizse veya kendi oy hakları yanında, bir sözleşmeye dayanarak, tek başına veya diğer pay sahipleri ya da ortaklarla birlikte, oy haklarının çoğunluğunu oluşturuyorsa yahut bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketini, bir sözleşme gereğince veya başka bir yolla hâkimiyeti altında tutabiliyorsa, birinci şirket hakim, diğeri bağlı şirket”

şeklinde açıklanmıştır.

Bilgi alma hakkı bakımından bağlı şirket ile hakim şirket arasındaki bağlantıyı ise Türk Ticaret Kanunu'nun 200üncü maddesi açıklamaktadır. Söz konusu hükme göre:

“Hakim şirketin pay sahibi genel kurulda, bağlı şirketlerin finansal ve malvarlığıyla ilgili durumları ile hesap sonuçları, hâkim şirketin bağlı şirketlerle, bağlı şirketlerin birbirleriyle, hâkim ve bağlı şirketlerin pay sahipleri, yöneticileri ve bunların yakınlarıyla ilişkileri, yaptıkları işlemler ve bunların sonuçları hakkında, özenli, gerçeği aynen ve dürüstçe yansıtan hesap verme ilkelerine uygun, doyurucu bilgi verilmesini isteyebilir”.

Yukarıdaki hükümler çerçevesinde, Türk Ticaret Kanunu'nun 200üncü maddesi kapsamında hakim şirket bünyesinde pay sahibi olanların bilgi alma hakkı, hakim

şirkete bağlı şirket veya şirketleri de kapsayacak şekilde düzenlenerek genişletilmiş ve aktif şekilde kullanabileceği bir hakka dönüşmüştür¹⁰⁸.

Burada önem verilmesi gereken diğer bir konu, hakim şirketin işleri ve ona bağlı şirketlere ait hukuki ve ticari ilişkiler kapsamında bağlı şirketin yönetim işleri bilgi alma hakkının muhtevasına dahil olmakla birlikte, bu durum bağlı şirketin iç işleyişine müdahale ederek iç işlerine ait işlemler bilgi edinme hakkının kapsamına dahil edilmemektedir¹⁰⁹.

3.1.1.3. Denetim Faaliyetleri

Anonim şirketlerde bilgi edinme hakkının kapsamına denetim faaliyetleri de dahil edilmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 2nci fıkrasında, anonim şirket bünyesinde pay sahibi olan paydaşların denetçi vazifesi gören kişilerden denetimin yapılışı, içeriği ve sonuçları hakkında bilgi isteyebileceği belirtilmiştir¹¹⁰.

Denetim olarak anonim şirketler, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümleri uyarınca şirket organı vasfına haiz birim tarafından yapılmak yerine; denetim alanında uzmanlaşmış bağımsız denetim kuruluşları ve bağımsız denetçiler tarafından yapılması şeklinde öngörülmüştür. Söz konusu sistemde şirket, bağımsız ve tarafsız denetim kuruluşları ve bu kuruluşların personeli ile denetlenecektir¹¹¹. Böylece bağımsız ve tarafsız bir denetim sistemi öngörülmüştür.

Türk Ticaret Kanunu 397nci madde ve devamı maddelerinde, bağımsız denetime tabi olan şirketlerin denetiminin yapılma şekli ve sonuçları hüküm altına alınmıştır. Kanun yürürlüğe girdiğinde bağımsız denetimin kapsamı oldukça geniş olarak düzenlenmişken, sonradan yapılan değişikliklerle bağımsız denetime tabi olan şirketlerin sayısı oldukça azaltılmıştır¹¹².

---

¹⁰⁸ Göktürk, K., (2015), s.38

¹⁰⁹ Kaya, C., (2011),s.213

¹¹⁰Toroslu V. (2015) *Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Anonim Şirketlerde Denetim*, 1.Baskı. Ankara: Adalet Yayınevi, s.345

¹¹¹Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, (2014), s.627

¹¹²Topçuoğlu, M.(2012) *Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Bağımsız Denetçi ve Sorumluluğu*, 2.Baskı, İstanbul:Seçkin Yayıncılık, s. 39.

Düzenlemeler ışığında, denetçilerden pay sahibi kişilerin denetim faaliyetlerine yönelik yapılma şekli ve denetim sonuçları hakkında bilgi alma hakkını sadece bağımsız denetime tabi şirketler nezdinde isteyebileceği ve bu şekilde mümkün olacağı sonucu çıkarılmaktadır.

Bağımsız denetime tabi olmayan anonim şirketler bakımından ise, Türk Ticaret Kanunu'nun 397nci maddesi ve devamında yer alan düzenlemelere göre herhangi bir denetçi söz konusu olmayacağından, pay sahibi tarafından yönetim kuruluna yönelik bir bilgi alma hakkının kullanımı söz konusu olacaktır¹¹³.

Türk Ticaret Kanunu'nun 398inci maddesinde denetimin çerçevesi oluşturulmuştur. Söz konusu madde hükmüne göre:

“Şirketin ve topluluğun finansal tabloları ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun denetimi; envanterin, muhasebenin ve Türkiye Denetim Standartlarının öngördüğü ölçüde iç denetimin, kanununun 378'inci maddesi uyarınca verilen raporların ve 397'nci maddenin birinci fıkrası çerçevesinde yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun denetimidir. Bu denetim, Türkiye Muhasebe Standartlarına, kanuna ve esas sözleşmenin finansal tablolara ilişkin hükümlerine uyulup uyulmadığının incelenmesini de kapsar.”

Düzenlemeye bakıldığında, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 398inci maddesinde bağımsız denetimin kapsamının belirtildiği şekliyle, denetim faaliyetleri konusundaki bilgi alma hakkının yalnızca denetimin yapılma şekli ve sonuçlarıyla

¹¹³TTK'da ayırım yapılmaksızın tüm anonim şirketler bağımsız denetime tabi tutulmuşken, 26.06.2012 tarih ve 6335 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile bağımsız denetim tabi olacak şirketleri belirleme yetkisi Bakanlar Kuruluna bırakılmıştı. Bakanlar Kurulu tarafından son olarak 26.05.2018 tarihli ve 30432 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan “2018/11597 sayılı Bağımsız Denetime Tabi Şirketlerin Belirlenmesine Dair Karar” alınmış olup bu kararın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ise 16.02.2019 tarihli ve 30688 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır. Ancak Türk Ticaret Kanunu'nun 397'nci maddesinin dördüncü fıkrasındaki Bakanlar Kurulunca” ibaresi 02.07.2018 tarihli ve 700 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 192'nci maddesiyle “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilerek bu yetki Cumhurbaşkanına verilmiştir.

sınırlandığı¹¹⁴ görülmektedir. Bu durumun denetimin bağımsız niteliği dolayısıyla olduğu kanaatimizce değerlendirilmektedir.

Pay sahiplerinin anonim şirketlerde yapılan denetim faaliyetleri kapsamında kullanabileceği bilgi edinme hakkına konu denetim, Türk Ticaret Kanunu'nun 399uncu maddesi hükmü uyarınca seçilecek olan denetçi tarafından gerçekleştirilecektir. Denetçi, Türk Ticaret Kanunu'nun 397nci maddesinin 4üncü fıkrası hükmü uyarınca bağımsız denetime tabi olacağı belirlenen anonim şirketlerin ve şirketler topluluğunun finansal tablolarını ve bu denetlenen finansal tablolardaki bilgilerin, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu içinde yer alan finansal bilgiler ile tutarlı olup olmadığını denetler ve sonucu değerlendirir.

Denetim faaliyetlerine ek olarak, denetçinin Türk Ticaret Kanunu'nun 407nci maddesinde düzenlendiği şekliyle genel kurulda yer almasının sebebi de anonim şirketlerdeki pay sahiplerinin bilgi alma hakkını etkin şekilde kullanabilmesine yönelik yapılmış bir düzenlemedir. Düzenleme ışığında paydaş, bağımsızlık nedeniyle şirket dışında olan denetçiden de genel kurul gibi ana karar organı olan bir yapı içerisinde bilgi isteyebilecektir¹¹⁵.

3.1.2. İnceleme Hakkı

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 4üncü fıkrası kapsamında düzenlenen inceleme hakkı, pay sahibinin genel kurulda yönetim kurulundan ve denetçilerden bilgi alması şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Bilgi hakkına paralel şekilde¹¹⁶ düzenlenmiş olan inceleme hakkı, hakkında bilgi edinilen ve Türk Ticaret Kanunu tarafından izin verilen konularda inceleme yetkisi tanımaktadır. Konuya ilişkin Türk Ticaret Kanunu 437nci maddesinin 4üncü fıkrası şu şekildedir:

---

¹¹⁴Toroslu, V., (2015), s.397

¹¹⁵Ceylan, Ç., (2019), s.28

¹¹⁶Pulaşlı, H., (2020), s.630

“Şirketin ticari defterleriyle yazışmalarının, pay sahibinin sorusunu ilgilendiren kısımlarının incelenebilmesi için, genel kurulun açık izni veya yönetim kurulunun bu hususta kararı gerekir. İzin alındığı takdirde inceleme bir uzman aracılığıyla da yapılabilir.”

İnceleme hakkı, bilgi alma hakkını tamamlayan¹¹⁷, özünde pay sahipliği ile doğrudan ilişkili bir haktır. Bilgi alma hakkı, paydaşın anonim şirketin yönetim işlerine ilişkin aydınlatılması istenen noktanın şirket tarafından açıklanmasına talep hakkı verirken; inceleme hakkı ise paydaşın bizzat ya da bir uzman vasıtası ile anonim şirkete ait yazışma ve şirket defterleri ile bu kapsama giren diğer belgeleri fiziken ya da elektronik olarak inceleme imkânı tanımaktadır.

İnceleme hakkı da bilgi alma hakkı gibi anonim şirketlerin şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkelerine bağlılığın sağlanmasında takip ve kontrol mekanizmasına katkı sağlayan önemli bir haktır.

3.1.2.1. Ticari Defterler

Türk Ticaret Kanunu'nun 18inci maddesinin 1inci fıkrası ile 64üncü maddesinin 1inci fıkrası gereğince anonim şirketlerin defter tutma yükümlülükleri bulunmaktadır. Söz konusu yükümlülük, anonim şirketin bir tüzel kişiliğinin bulunması ve tacir sıfatını haiz olmasından kaynaklanmaktadır¹¹⁸. Ticari defterler, anonim şirketlerin Türk Ticaret Kanunu'nda belirtilmiş olan işlemler ile hesaplarının kayıt altına alındığı defterlerdir¹¹⁹.

Türk Ticaret Kanunu'nun 64üncü maddesinde zikredilen ve anonim şirketlerin tutması gereken zorunlu defterler:

1. *Pay defteri,*
2. *Yönetim Kurulu karar defteri,*
3. *Genel Kurul toplantı defteri,*

¹¹⁷ Kaya, C., (2001), s.267.

¹¹⁸ Domanıç, H, (1988) *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*, 1.Baskı.İstanbul:Temel Yayınları, ss.211-238.

¹¹⁹ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, (2017), s.1011.

4. Müzakere¹²⁰ defterleridir.

Yukarıda belirtilen ve zorunlu olarak tutulması gereken defterler dışında şirketin muhasebesi ile ilgili olan:

1. *Yevmiye defteri,*

2. *Defter-i Kebir*

3. *Envanter defteri* de, anonim şirketlerin muhasebatını ilgilendiren defterler olması sebebiyle tutulmaktadır¹²¹.

Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 4üncü fıkrası göre anonim şirket bünyesinde pay sahibi olan paydaşlar, anonim şirketin tutmakla yükümlü olduğu defterleri, aydınlatılmasını istediği ya da öğrenmek istediği ölçüde inceleme hakkına sahiptir. Bu hakkı pay sahibi kendisi bizzat kullanabileceği gibi, muhasebe defterlerinin teknik bilgi gerektirmesi nedeniyle genel kurul ya da yönetim kurulundan gerekli müsaadeyi almayı müteakip bir uzman kişi ile de yapabilecektir.

3.1.2.2. *Finansal Tablolar*

Türk Ticaret Kanunu'nun 68inci maddesinde, ticari defterlerin yanı sıra anonim şirketin her faaliyet dönemi başında ve sonunda, faaliyetlere ilişkin finansal tabloların düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Söz konusu finansal tablolara örnek

¹²⁰ Ayhan, R. ve Çağlar, H., (2018) *Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar*. 11. Baskı. Ankara : Yetkin Yayınları, s. 399.

¹²¹ 19.12.2012 tarih ve 28502 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ"de (TDİT) yukarıda ifade edilen defterlerin tanımları yapılmış ve içerikleri belirlenmiştir. Yevmiye defteri, "kayda geçirilmesi gereken işlemlerin ilgili belge veya ispata dayanan evraktan çıkarılarak tarih sırasıyla ve "madde" halinde düzenli olarak yazıldığı defterdir" (TDİT m. 6/1). Defteri kebir, "yevmiye defterine geçirilmiş olan işlemleri buradan alarak sistemli bir şekilde ilgili olduğu hesaplara dağıtan ve tasnifli olarak bu hesaplarda toplayan defterdir" (TDİT m. 7/1).

Envanter defteri, "ticari işletmenin açılışında ve açılıştan sonra her hesap döneminin sonunda taşınmazların, alacakların, borçların, nakit para tutarının ve varlıklar ile borçların değerlerinin teker teker kaydedildiği ciltli ve sayfaları müteselsil sıra numaralı defterdir" (TDİT m. 8/1). Yönetim kurulu karar defteri, "anonim şirketler ile kooperatiflerde yönetim kurulunun, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde yöneticinin veya yöneticilerin şirket yönetimi ile ilgili olarak aldığı kararların yazılacağı ciltli ve sayfa numaraları teselsül eden defterdir" (TDİT m. 10/1). Genel kurul toplantı ve müzakere defteri, "tüzel kişi tacirlerin genel kurul toplantılarında görüşülen hususların ve alınan kararların kaydedildiği ciltli ve sayfa numaraları teselsül eden defterdir" (TDİT m.11/1). Pay defteri ise, "sermayesi paylara bölünmüş komandit, limited şirketler ile kooperatiflerde şirket ortaklarının, anonim şirketlerde pay sahiplerinin kaydedildiği ciltli ve sayfaları müteselsil sıra numaralı defter" şeklinde tanımlanmaktadır (TDİT m. 9/1)

olarak açılış bilançosu ve yıllık bilanço verilebilir. Aynı hüküm içerisinde anonim şirketin, tacirin gelir tablosunu da oluşturmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Finansal tablolar ile ilgili olarak Türk Ticaret Kanunu'nun 514üncü maddesine göre tüzel kişi tacir olan anonim şirketlerde ise yönetim kurulu, şirketin finansal tablolarını hazırlamakla yükümlü olup yönetim kurulunun, bilanço gününü izleyen hesap döneminin ilk üç ayı içerisinde, Türkiye Muhasebe Standartlarında öngörölmüş bulunan finansal tabloları hazırlayarak genel kurula sunması gerekmektedir¹²².

Aynı şekilde Türk Ticaret Kanunu'nun 515inci maddesinde;

“Anonim şirketlerin finansal tablolarının, Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olarak, şirketin malvarlığını, borç ve yükümlülüklerini, öz kaynaklarını ve faaliyet sonuçlarını tam, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaçlara ve işletmenin niteliğine uygun bir şekilde, şeffaf ve güvenilir, gerçeği dürüst, aynen ve aslına sadık olarak yansıtacak şekilde çıkarılacağı,”

belirtilmiştir. Nitekim belirtmek gerekir ki finansal tablolar ile ilgili TTK hükümleri emredici olduğundan farklı şekilde uygulanması mümkün değildir.

Pay sahiplerinin ticari defterler gibi, şirketin finansal durumunu belirten tabloları da inceleme hakkı bulunmaktadır. Paydaş tarafından finansal tablolardaki inceleme hakkı, gerekli izinlerin alınması halinde uzman kişi ile de yapılabilecek olup, ihtiyaca yönelik ve gerçeğe uygun tutulup tutulmadığının kontrolünün sağlanması adına önemli bir haktır. Bu sayede anonim şirket finans akışı ve diğer finansal faaliyetlerin durumu her paydaş tarafından eşit işlem ilkesine uygun olarak görülebilecek ve takip edilebilecektir.

3.1.2.3.Şirket Yazışmaları

¹²²Karahan N. S., (2015) 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Muhasebe Alanında ve Finansal Tablolarda Meydana Gelen Yenilikler, Legal Hukuk Dergisi, Cilt:13, Sayı:147, s. 93.

Çalışmamızda daha önce de belirttiğimiz üzere, pay sahibine tanınan inceleme hakkı Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 4üncü fıkrası düzenlenmiştir. İnceleme hakkı, bilgi alma hakkına benzer ancak onu tamamlayıcı bir niteliğe sahiptir¹²³.

Pay sahibi söz konusu düzenleme ışığında, aktif bilgi alma hakkının devamı niteliğinde kullanabilecek ise de, hüküm kapsamında şirketin ticari defterleri ve yazışma üzerindeki inceleme hakkını ancak sorduğu ya da aydınlatılmasını istediği kısımlar hakkında kullanabilecektir.¹²⁴ Buna bağlı olarak inceleme hakkının kullanılması kapsamında öncelikle şirkete soru yönelmiş olması gerekmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 4üncü fıkrası hükmü gerekçesinde de aynı şekilde belirtilmiştir. Bu noktadan hareketle, hakkın sahibi tarafından kullanılabilmesi için soru sorulmuş olmasının gerektiği değerlendirilmektedir.

İnceleme hakkı kapsamında ve eşit işlem ilkesi temelinde şirket yazışmalarının tanımlanması gerekmektedir. Her yazışmanın ya da her evrak akışının şirket yazışması kavramının içeriğine dahil edilip edilemeyeceği, hakkın kullanımı ve sınırı bakımından önem arz etmektedir.¹²⁵

Şirket yazışmaları kavramı, doktrinde geniş tutulmuş ve şirketin işletmesine yönelik tutulan her türlü kayıt, sözleşme, hesap defteri, şirket içerisinde yapılan yazışmalar ve tüm bu sayılanların dijital halleri de yazışma kapsamında değerlendirilmeli ve hakkın kapsamına dahil edilmelidir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 64üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca;

“Anonim şirket şirketle ilgili her türlü belgeyi, belgenin fotokopi, karbon kopya, bilgisayar kaydı ve benzeri şekilde kopyasını, yazılı, görsel ve elektronik ortamda saklamakla yükümlü”

¹²³Üçışık, G. ve Çelik, A., (2013) *Anonim Ortaklıklar Hukuku*, 1. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, s.359.

¹²⁴ Kaya, C., (2001), s.289

¹²⁵ Pulaşlı H., (2017) *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*. 5. Baskı. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 629.

olduğundan, pay sahibinin sorusu ile ilgili olması halinde bu belgeleri incelemeyi talep etmesi halinde bahsi geçen belgeleri hazır etmekle yükümlüdür.

Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmelik ¹²⁶ 15inci maddesi gereğince, genel kurul toplantılarında hazır bulundurulması gereken belgeler sayılmıştır. Aşağıda yer alan düzenlemeye göre;

“Şirketin esas sözleşmesi, pay defteri, toplantıya çağrının yapıldığını gösteren gazete ve diğer belgeler, yönetim kurulunca hazırlanan yıllık faaliyet raporu, denetçi raporu, finansal tablolar, gündem, gündemde esas sözleşme değişikliği varsa, izne tabi şirketlerde Bakanlıktan alınan izin yazısı ve eki değişiklik tasarısı, diğer şirketlerde ise yönetim kurulunca hazırlanmış değişiklik tasarısı, hazır bulunanlar listesi ve genel kurul erteleme üzerine toplantıya çağrılmışsa bir önceki toplantıya ilişkin toplantı tutanağı, genel kurul toplantı yerinde fiziki ve/veya elektronik ortamda hazır bulundurulur”.

Yukarıda belirtilen hüküm kapsamında anonim şirketin genel kurul toplantılarında hazır bulundurulması gereken söz konusu belgelerin pay sahibi olan kişilerce soruları ile ilgili bölüm içerisinde kalmak üzere Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 4üncü fıkrası kapsamında imkân tanınan inceleme hakkına konu olacağı değerlendirilmektedir¹²⁷.

3.1.2.4.Denetim Faaliyetleri

Anonim şirketlerde denetleme faaliyetleri bağımsız denetim kapsamında, denetlemeye yetkili kişi ya da kurumlar tarafından yapılmakta ve denetleme raporu

¹²⁶ Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük Ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmelik, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 31269, 31 Ekim 2020 [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

¹²⁷ Ceylan, Ç., (2019), s.68

oluşturulmaktadır¹²⁸. Bu durum Türk Ticaret Kanunu'nun 402nci maddesinin 7nci fıkrasında düzenlenmiştir.

Tekinalp(2014, s. 652) denetleme raporunu;

“Denetçinin yapılan denetimin türünü, kapsamını ve niteliğini belirttiği, sonuçlarını dürüst ve tarafsız bir şekilde açıkladığı, anlaşılır basit ve kesin bir dil kullandığı; tespitleri geçmiş yıla karşılaştırmalı olarak ifade ettiği; kanunda öngörülen hususlarda değerlendirmeler yaptığı ve sonunda görüşünü, “olumlu”, “sınırlı olumlu”, “olumsuz” veya “kaçınma” terimlerinden biriyle noktaladığı rapordur”

olarak tanımlamıştır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 402nci maddesinde, bağımsız denetçilerin denetleyeceği hususlar sınırlı sayıda (numerus clausus) olarak sayılmış ve belirtilmiştir. Buna göre bağımsız denetçiler anonim şirkette;

1. Finansal tabloları (yıllık bilançoya göre)¹²⁹,
2. Finansal tablolar içerisinde yer alan finansal bilgileri denetlemekten sorumludur.

Yapılacak denetlemede Türk Ticaret Kanunu'nun 397 ve 398inci maddesi uygulanacak, buna göre finansal tablo ve finansal tablo içerisindeki veriler ile bilgilerin gerçeğe uygun tutulup tutulmadığı, tutarlı şekilde yazılıp yazılmadığını, bunlara ek olarak da anonim şirketin yıllık faaliyet raporunu da incelenecektir¹³⁰.

---

¹²⁸ Akdağ, N. G., (2014), s.43

¹²⁹ Yıllık bilanço, bir işletmenin bir yıllık faaliyetinin her safhasını en doğru şekilde ve maddi vakıalara bağlı kalarak, olduğu gibi aksettirmesi gerekir. Ortaklar yıllık bilançonun bu doğruluk esaslarına bağlı kalınarak düzenlenmiş olması sayesinde ancak şirketin işgal konusunu elde etmek için yaptığı işlemlerin ve bu yolda gösterdiği çabaların olumlu bir yolda mı yoksa olumsuz bir şekilde mi gelişme gösterdiğini anlayabilirler.

¹³⁰ Üçışık ve Çelik, (2013), s.49

Anonim şirketlerde yapılan bağımsız denetim aslen finansal raporların denetiminden ibaret gibi algılansa da, anonim şirketin yıllık bilançoları ve faaliyet raporlarının da bu kapsama girdiği düşünüldüğünde sadece Türk Ticaret Kanunu hükümlerinde belirtilen lafz ile bağlı kalınmadığı anlaşılmaktadır. Zira bu raporlar bir bütün halinde düşünüleceğinden, pay sahibinin anonim şirketin finansal durumuna ilişkin kullanacağı inceleme hakkının içeriği bakımından büyük önem arz etmektedir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 397nci maddesi incelendiğinde, bağımsız denetçiler tarafından denetlenmemiş olan şirket finansal tabloları ile yönetim kurulu yıllık faaliyet raporuna karşı “düzenlenmemiş sayılma” yaptırımını uygulanacağı belirtildiğinden, aynı kanunun 437nci maddesinin 1inci fıkrasında pay sahibine tanınan inceleme hakkına konu olacak belgelerin denetimden geçirilmiş olarak güvenilirliği artırılmış hale getirilmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır¹³¹.

3.1.2.5.Yönetim Kurulunun Yıllık Faaliyet Raporu

Yıllık faaliyet raporları, anonim şirketin yönetim organı tarafından Türk Ticaret Kanunu ve Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik¹³² kapsamında düzenlenmektedir.

Yıllık faaliyet raporları, anonim şirketin ilgili yıla ait olan tüm faaliyetlere ilişkin rapordur. Söz konusu rapor usulüne uygun, eksiksiz ve gerçeği yansıtacak şekilde düzenlenmek zorundadır.

Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmeliğin 7nci maddesi uyarınca;

“Yıllık faaliyet raporunun genel bilgiler, yönetim organı üyeleri ile üst düzey yöneticilere sağlanan mali haklar, şirketin araştırma ve geliştirme çalışmaları, şirketin faaliyetleri ve faaliyetlere ilişkin

¹³¹Birinci B., (2019) *Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, s.78

¹³²Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 28395, 28 Ağustos 2012 [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

önemli gelişmeler finansal durum, riskler ve yönetim organının değerlendirilmesi ile diğer hususlar bölümlerinden oluşur.”

Aynı Yönetmeliğin 4üncü maddesinin 2nci fıkrası gereğince yıllık faaliyet raporunda gerçeğe aykırı bilgi bulunması, abartılı ya da yanıltıcı bilgiler içermesi hukuka aykırıdır.¹³³

Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmeliğin 11inci maddesinde ise, eşit işlem ilkesi çerçevesinde inceleme hakkının paydaşlar tarafından daha açık şekilde kullanılmasını sağlayacak bir düzenleme yapılmıştır. İlgili maddeye göre;

“...şirketin ilgili hesap döneminde yapmış olduğu yatırımlara ilişkin bilgiler, şirketin iç kontrol sistemi ve iç denetim faaliyetleri hakkında bilgiler ile yönetim organının bu konudaki görüşü, şirketin doğrudan veya dolaylı iştirakleri ve pay oranlarına ilişkin bilgiler, şirketin iktisap ettiği kendi paylarına ilişkin bilgiler, hesap dönemi içerisinde yapılan özel denetime ve kamu denetimine ilişkin açıklamalar, şirket aleyhine açılan ve şirketin mali durumunu ve faaliyetlerini etkileyebilecek nitelikteki davalar ve olası sonuçları hakkında bilgiler, mevzuat hükümlerine aykırı uygulamalar nedeniyle şirket ve yönetim organı üyeleri hakkında uygulanan idari veya adli yaptırımlara ilişkin açıklamalar, geçmiş dönemlerde belirlenen hedeflere ulaşıp ulaşılamadığı, genel kurul kararlarının yerine getirilip getirilmediği, hedeflere ulaşamamışsa veya kararlar yerine getirilmemişse gerekçelerine ilişkin bilgiler ve değerlendirmeler, yıl içerisinde olağanüstü genel kurul toplantısı yapılmışsa, toplantının tarihi, toplantıda alınan kararlar ve buna ilişkin yapılan işlemler de dâhil olmak üzere olağanüstü genel kurula ilişkin bilgiler, şirketin yıl içinde yapmış olduğu bağış ve yardımlar ile sosyal sorumluluk projeleri

¹³³ Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik çerçevesinde hazırlanacak yıllık faaliyet raporlarının bağımsız denetimden geçtiği düşünüldüğünde, yönetmelik maddeleri yeknesaklığın sağlanması ve şablon oluşturulması adına bir bütünlük yaratmaktadır.

çerçevesinde yapılan harcamalara ilişkin bilgiler, şirketler topluluğuna bağlı bir şirket ise hâkim şirketle, hâkim şirkete bağlı bir şirketle, hâkim şirketin yönlendirmesiyle onun ya da ona bağlı bir şirketin yararına yaptığı hukuki işlemler ve geçmiş faaliyet yılında hâkim şirketin ya da ona bağlı bir şirketin yararına alınan veya alınmasından kaçınılan tüm diğer önlemler...”

yıllık faaliyet raporu içerisinde yer almak durumundadır.

Pay sahiplerinin finansal tablolar içerisinde inceleme hakkını kullanırken en çok inceleme konusu yapacağını değerlendirdiğimiz finansal durum bölümünde yer alması gereken bilgiler yine Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmeliğin 12nci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

“Finansal duruma ve faaliyet sonuçlarına ilişkin yönetim organının analizi ve değerlendirmesi, planlanan faaliyetlerin gerçekleşme derecesi, belirlenen stratejik hedefler karşısında şirketin durumu, geçmiş yıllarla karşılaştırmalı olarak şirketin yıl içindeki satışları, verimliliği, gelir oluşturma kapasitesi, kârlılığı ve borç/öz kaynak oranı ile şirket faaliyetlerinin sonuçları hakkında fikir verecek diğer hususlara ilişkin bilgiler ve ileriye dönük beklentiler, şirketin sermayesinin karşılıksız kalıp kalmadığına veya borca batık olup olmadığına ilişkin tespit ve yönetim organı değerlendirmeleri, varsa şirketin finansal yapısını iyileştirmek için alınması düşünülen önlemler, kâr payı dağıtım politikasına ilişkin bilgiler ve kâr dağıtım yapılmayacaksa gerekçesi ile dağıtılmayan kârın nasıl kullanılacağına ilişkin öneriler” faaliyet raporu içerisinde bulunmalıdır¹³⁴.

Yine aynı raporun “riskler ve yönetim organlarının değerlendirmesi” bölümünde Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmeliğin 13üncü maddesi uyarınca;

¹³⁴Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, (2017), s. 1451

“...varsa şirketin öngörülen risklere karşı uygulayacağı risk yönetimi politikasına ilişkin bilgiler, oluşturulmuşsa riskin erken saptanması ve yönetimi komitesinin çalışmalarına ve raporlarına ilişkin bilgiler, satışlar, verimlilik, gelir yaratma kapasitesi, kârlılık, borç/öz kaynak oranı ve benzeri konularda ileriye dönük riskler...”

yer almalıdır.

Yıllık faaliyet raporunun diğer hususlar bölümünde FRY m.14/1 uyarınca,

“...faaliyet yılının sona ermesinden sonra şirkette meydana gelen ve ortakların, alacaklıların ve diğer ilgili kişi ve kuruluşların haklarını etkileyebilecek nitelikteki özel önem taşıyan olaylara ilişkin açıklamalara yer verilmesi zorunludur.”

Yukarıdaki düzenlemeler ışığında, finansal tablolarda belirtilmesi gereken açıklamalar ve sair belgelerle ilişkili bilgilerin şirket yönetim faaliyetleri kapsamında paydaşların inceleme hakkı kapsamında olduğu söylenebilir. Ticari defterler ya da denetleme faaliyetleri kapsamındaki raporların hak kapsamına dahil olduğu bir durumda, finansal tablolar gibi anonim şirketin varlığına ve gelişmesine doğrudan tesir edecek bir tablonun inceleme hakkı kapsamı dışında bırakılmasından söz edilemeyecektir.

3.2. Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının Hukuki Niteliği

Bilgi alma ve inceleme hakkı, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu mevzuat hükmü uyarınca, anonim şirketlerde pay sahibi olanların bilgi alma ve inceleme hakkının hukuki niteliğinin belirlenmesinde birçok ölçütün esas alındığı görülmektedir¹³⁵. Ancak söz konusu sınıflandırma kapsamında doktrinde genel olarak kabul edilen ölçüt, paydaşın paya

¹³⁵Narbay Ş.(2017)*Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Ortaklıkta Özel Denetim Yapılması Şartları Ve Özel Denetçinin Atanması Usulü (Özel Denetim)*, Prof Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, Cilt I, İstanbul:Oniki Levha Yayınları, ss.287-327

sahip olmasından kaynaklı olan ve doğrudan pay sahipliğinin tanıdığı hakların olduğu konusudur.

Paydaşlar, Türk Ticaret Kanunu tarafından kendilerine tanınan hakları kullanabilmeleri için pay sahibi olmalarının dışında herhangi bir işlem yapmalarına ya da Kanunun emredici hükümleri dışında herhangi bir bildirim şartına tabi tutulamazlar. Paydaşların pay sahibi olmuş olmaları, payların miktarına ya da oranına bakılmadan hakların kullanılması bakımından yeterlidir.

Bilgi alma ve inceleme hakkı, anonim şirket bünyesinde pay sahibi olanların salt pay sahibi olmalarından kaynaklı olarak kullanabileceği ve anonim şirket yönetimine katılma haklarının serbestçe kullanımında aktif rol oynayan bağımsız, bireysel, vazgeçilmez ve müktesep bir haktır.

Çalışmamızın devamında, bilgi alma ve inceleme hakkının hukuki niteliği kapsamında söz konusu hakkın özellikleri incelenecek ve konu hakkında detaylı bilgi verilecektir.

3.2.1. Bağımsız Hak

Bağımsız hak, anonim şirket bünyesindeki pay sahibinin, herhangi bir başka hakkın kullanımına bağlı olmayan, başka bir hak kullanılmadığı halde kaybedilen bir hak olmayıp, diğer sahip olunan haklardan ari şekilde müstakil ve münhasır olarak kullanılabilen haklardır¹³⁶.

Anonim şirketlerde pay sahibi olanların bilgi alma ve inceleme hakkı, herhangi bir ön koşul bulunmadan kullanılabilen, paydaşın aydınlatılması gereken bir nokta olduğunun ya da takip ve kontrol maksatlı inceleme yapmasının herhangi bir başka hakkın kullanılmasına bağlanmadan salt paydaşlığın verdiği bağımsız bir haktır¹³⁷. Bu manada bağımsız hak olması hasebiyle sınırlandırılması ya da kaldırılması mümkün değildir.

¹³⁶ Kaya, C., (2011), s.80; Pulaşlı, H., (2018), s.1487

¹³⁷ Pulaşlı, H.,(2018), s.1488

Türk Ticaret Kanunu, bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılması imkânını, diğer hakların kullanılmasına bağlamamıştır. Aynı şekilde paydaşın hakkını kullanırken herhangi bir gerekçelendirme ön koşulu da bulunmamaktadır. Pay sahipleri, herhangi bir gerekçe göstermeden haklarını uygun şekilde kullanabileceklerdir. Aksi düşünce, bilgi alma ve inceleme hakkı gibi temel ve paydaşlar bakımından takip ve kontrol mekanizması olarak kullanılan bir hakkın sınırlandırılması ve dahi ortadan kaldırılması sonucunu doğurur. Türk Ticaret Kanunu'nun sistematığına bakıldığında da, paydaşın bilgi alma ve inceleme hakkının “pay sahipliği hakları” başlığı altında düzenlendiği görülmektedir.

Bilgi alma ve inceleme hakkının kullanımı için ön koşul bulunmamakla birlikte, Kanun nezdinde kullanılabilmesinin tek şartı anonim şirkette pay sahibi olunmasıdır. Paydaşların diğer haklarından bağımsız şekilde kullanılabilen, yardımcı bir hakkın kullanılmasına ihtiyaç bulunmayan ve tali olmayan bir haktır¹³⁸.

Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen şekli ile paydaş hakları başlığı altında belirtilmiş olan bilgi alma ve inceleme hakkı aslen iki ayrı hak niteliği taşımaktadır. Zira çalışmanın önceki bölümlerinde bilgi alma hakkı ile inceleme hakkının niteliği ve kullanım şekli ile ilgili detaylı bilgi verilmiştir. Ancak bu noktada vurgulanmak istenen husus, bilgi alma hakkı ile inceleme hakkının birbirinden bağımsız iki ayrı hak olduğu, birini kullanmak adına diğerinden vazgeçilmesinin ya da birinin kullanılması durumunda diğer hakkın düşeceğine ilişkin bir sonuç çıkarılması mümkün değildir. Her iki hak da bağımsız ve salt pay sahipliği olması koşuluna bağlı bir haktır¹³⁹.

Bilgi alma ve inceleme hakkı, özünde diğer hakların kullanımını kolaylaştıran ve diğer hakların paydaş tarafından kullanılıp kullanılmayacağına da karar vermesini kolaylaştıran bir özelliğe sahiptir. Bilgi alma ve inceleme hakkını kullanan paydaş, aynı zamanda elde ettiği sonuçları muhtemel diğer paydaşlar ile de paylaşacağından, kolektif bir zımni takip ve kontrol sisteminin oluşturulmasına da katkı sağlamaktadır.

---

¹³⁸Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, (2014), s.864

¹³⁹Ayhan, Çağlar ve Özdamar, (2018), s. 437

Uluslararası kaynak bakımından İsviçre Federal Mahkemesi 04.05.1983 tarihli ve BGE 109 II 48'de bağımsız haklar konusunda mihenk taşı olabilecek bir kararında şöyle denmektedir¹⁴⁰:

“İsveç BK. 697 uyarınca pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı bağımsız bir hak olarak anlaşılmalıdır, bu sebeple tek başına bir yargılamaya da konu olur; yoksa İsveç BK 706 uyarınca bir iptal davası ile birlikte veya birleştirilmiş olarak görülemez.”

3.2.2. Bireysel Hak

Anonim şirketlerde, çoğunluk paylara sahip olanların tekel olmasının önündeki en büyük engel paydaşların sahip olduğu bireysel haklardır. Türk Ticaret Kanunu, anonim şirketlerde pay miktarına bakılmaksızın her bir pay sahibine münhasıran kendi iradesi ile kullanabileceği ferdi haklar tanımıştır¹⁴¹.

Türk Ticaret Kanunu tarafından paydaşlara tanınan, esas sözleşme ya da organ kararları ile sınırlandırılmayan, kaldırılamayan ve kullanılması başkaca yollarla engellenemeyen bireysel hakların en önemli anlarından biri bilgi alma ve inceleme hakkıdır. Bilgi alma ve inceleme hakkının paydaş tarafından kullanılabilmesi için anonim şirkette pay sahibi olmak yeterlidir. Şirket bünyesinde elde edilen payın nominal değeri veya oranı gibi konuların hakkın kullanılması kapsamında herhangi bir fonksiyonu bulunmamaktadır¹⁴².

Her bir pay sahibi, diğer pay sahiplerinden üstün olmayacak ve onların haklarını kullanmasını kısıtlayamayacak şekilde bilgi alma ve inceleme hakkını eşit işlem ilkesi çerçevesinde kullanabilir. Pay sahibi, bireysel hakkın kapsamı itibarıyla şirketin kurumsal menfaatleri çerçevesinde şahsi menfaatine yönelik olarak genel kurula soru sorabilecek veya yönetim kuruluna ait yönetsel işlere ilişkin inceleme

¹⁴⁰ Birinci, B., (2019), s.18

¹⁴¹ Teoman, Ö. (2020) *Anonim Ortaklıkta Paylar Üzerinde İntifa Hakkı Bulunması Durumunda Oy Hakkı Dışındaki Yönetim Haklarının Kimin Tarafından Kullanılacağı Sorunu*, Otuz Yıl Ticaret Hukuku Tüm Makalelerim 1971-1982, Cilt:I, İstanbul:Beta Yayınları, s.339.

¹⁴² Akdağ, N. G., (2019) *Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Aktif ve Pasif Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı Üzerine Bazı Düşünceler*, Regesta Ticaret Hukuku Dergisi Cilt: 4, Sayı: 1, ss. 39-40.

yapabilecektir. Hakkın kapsamı kolektif bilgiye ilişkin ise de bireysel olarak kullanılabilir¹⁴³.

Bu noktada önemle vurgulanmak istenen husus, pay sahibinin kullanacağı bilgi alma veya inceleme hakkının anonim şirketin kurumsal menfaatlerine ya da üçüncü kişinin lehine kullanmak ya da kullanımı bu şekilde özgülemek zorunda olmamasıdır.

Eşit işlem ilkesi her pay sahibinin, pay değeri ya da pay miktarı esas alınmadan her bir pay sahibi tarafından eşit şekilde kullanılabilmesine imkan verir. Nomer(1998, s.472), eşit işlem ilkesini şu şekilde tanımlamaktadır:

“özel hukukta uygulama alanı bulan ve uygulandığı alanda hukuki ilişkiye dahil olan herkese aynı şartlar altında davranılmasını emreden genel bir prensiptir.”

Tanımdan da anlaşılacağı üzere, her paydaş aynı şartlar altında ve aynı usul ile bilgi alma ve inceleme hakkını kullanabilecektir.

Anonim Şirketler Hukuku'nda bir takım haklar pay oranında kullanılabilir ise de, bilgi alma ve inceleme hakkı bakımından her bir paydaşın bireysel olarak kullanabileceği mutlak bir eşitlik söz konusudur.

3.2.3. Vazgeçilmez Hak

Vazgeçilmez hak kavramı, bir haktan ileriye dönük şekilde feragat edememek anlamına gelir. Hak sahibi, vazgeçilmez bir hakka sahip ise, hakkın kullanılmasından kendisi ya da üçüncü bir kişi lehine vazgeçemez. Vazgeçilmezliğin hukuki niteliği itibarıyla şahsa kendisine tanınmış haktan vazgeçme imkanı vermemektedir.

---

¹⁴³ Bilge, M. E., (2005),*Limited Şirket Ortaklarının Bilgi Alma Hakkı Yürürlükteki Ticaret Kanunu Ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hükümleri Çerçevesinde*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:5, Sayı:2, s.434.

Türk Ticaret Kanunu'nun 452nci maddesinin yorumlanması neticesinde bilgi alma ve inceleme hakkı doktrinde vazgeçilmez hak olarak kabul edilmektedir¹⁴⁴. Söz konusu madde şu şekilde düzenlenmiştir:

“Madde 452- Genel kurul, aksine esas sözleşmede hüküm bulunmadığı takdirde, kanunda öngörülen şartlara uyarak, esas sözleşmenin bütün hükümlerini değiştirebilir; mütesep ve vazgeçilmez haklar saklıdır.”

Anonim şirkette pay sahibi olan kişiler bu kapsamda bilgi alma ve inceleme hakkından ileriye etkili olacak şekilde feragat edemezler. Aynı şekilde söz konusu haktan feragat edilebileceğini düzenleyen her türlü şirket sözleşmesi veya özel sözleşmeler de geçersiz olacaktır¹⁴⁵. Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 6ncı fıkrası düzenlemesi de bu yöndedir:

“Bilgi alma ve inceleme hakkı esas sözleşme ile ve şirket organlarından birinin kararıyla kaldırılamaz ve sınırlandırılmaz.”

Bilgi alma ve inceleme hakkının vazgeçilmez olması, Türk Ticaret Kanunu'nda bilgi alma ve inceleme hakkını düzenleyen hükmün “nispi emredici” olması sebebiyledir. Buna göre anonim şirket pay sahibi, şahsi rızası ile de olsa hakkın kullanımından vazgeçemeyecektir. Şunu da eklemek gerekir ki, feragat edememek, pay sahibinin söz konusu hakkı kullanmak zorunda olduğu anlamına gelmez. Aynı şekilde pay sahibinin vazgeçilmez olan hakkını kullanmaması da feragat ettiği şeklinde yorumlanamaz.¹⁴⁶

Pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkının vazgeçilmez niteliği, hakkın kullanımına hiçbir sınırlama getirilemeyeceği anlamına gelmemektedir. Nitekim Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 3üncü fıkrasında, bilgi alma ve inceleme hakkının kullanımı konusunda sınırlamalar bulunmaktadır. Burada önemli olan husus, hakkın kullanımının herhangi bir pay sahibinin şahsi iradesi ya da şirket organlarının tasarrufunda olmamasıdır.

¹⁴⁴Kaya, C., (2001), s.76.

¹⁴⁵Pulaşlı, H., (2018), s.1932.

¹⁴⁶Kaya, A., (2001), s.77.

Peter Forstmoser'e göre:

“...sağlanan korumanın etki derecesine göre pay sahipliği hakları arasında müktesep haklar ve vazgeçilmez haklar ayırımını yapmaktadır. Müktesep hakları da mutlak müktesep haklar ve nispi müktesep hakları olarak ayırmakta; mutlak müktesep haklar, pay sahibinin vazgeçebileceği ancak rızası olmaksızın elinden alınmayacağı dolayısıyla sınırlandırılması veya ortadan kaldırılması için oy birliğinin arandığı haklar iken; nispi müktesep haklar prensip itibariyle korunan, ancak kapsamının somut olayda bir taraftan pay sahibinin diğer taraftan şirket menfaatlerinin tartılmasıyla belirlendiği haklardır. Mutlak müktesep hakların ihlalinin yaptırımı butlan, nispi müktesep hakların ihlalinin yaptırımı ise iptaldir. Vazgeçilmez haklar ise ne pay sahibinin elinden alınabilir ne de pay sahibi tarafından vazgeçilebilir.¹⁴⁷”

Görüleceği üzere pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkından feragat edememesi kavramı, hakkın kullanılabilir şekilde hukuk âleminde doğmadan söz konusu haktan feragat edilememesidir. Zira feragat edilmesi durumu sadece şirketi değil genel olarak hesap verilebilirlik ve şeffaflık adına kamu düzenini de ilgilendirmektedir. Tekinalp “vazgeçilmez haklar” kavramını şu şekilde açıklamıştır:

“...sınırlanması veya tamamen kaldırılması pay sahibinin rızasına bağlı olmayan, onun vazgeçemeyeceği, ondan alınamayacak, yani pay sahibinin yoksun bırakılamayacağı, kanunen tanınan ve korunan, gereğinde sınırları kanunen gösterilen haklar vazgeçilmez/vazgeçilemez haklardır. Bu haklar pay sahibine sadece menfaatlerinin korunması için değil, AO'nun temel yapısı gereği de tanınmıştır.¹⁴⁸”

¹⁴⁷Forstmoser, P., Aktaran: Kırca, Şehirli ve Manavgat, (2013), s.27.

¹⁴⁸Tekinalp, Ü., (2020) Yeni Anonim ve Limited Ortaklık Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığın Esasları, 1.Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık, s.350.

3.2.4. Müktesep Hak

Müktesep hak kavramı, bir hakkın sahibi tarafından iktisap edilmesinden sonra, hak sahibinin rızası bulunmadan üçüncü bir kişi ya da farklı bir süje tarafından alınamayan ya da aleyhine tasarruf yapılamayan hakları ifade eder. *İmregün* müktesep hak kavramını şu şekilde tanımlamaktadır:

“bir hukuk öznesinin malvarlığına girmiş ve malikinin rızası olmaksızın üzerinde tasarruf mümkün olmayan ve ancak malikinin kendi rızası ile tasarruf edebileceği haklardır.”¹⁴⁹

Anonim şirketlerde pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkı, Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesi kapsamında müktesep bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır. Pay sahibine tanınan bu hakkın üzerinde herhangi bir tasarrufta bulunulabilmesi için hak sahibinin rızası bulunmalı ya da onayı alınmalıdır¹⁵⁰. Aksi takdirde hakkın kullanımının pay sahibi aleyhine ihlal durumu söz konusu olacak ve çalışmamızın devamındaki başlıklarda ele alınacak olan yollara başvurma durumu ortaya çıkacaktır¹⁵¹.

Türk Ticaret Kanunu'nun 437'nci maddesinin gerekçesinde bilgi alma hakkı ve inceleme hakkının her ikisinin de, müktesep ve sınırlandırılmaz olduğu ifade edilmiştir¹⁵². Söz konusu sınırlamadan anlaşılması gereken, şirket organları tarafından esas sözleşmede belirtilecek şekilde ya da karar alınarak bir sınırlama konulamamasıdır. Zira daha öncede belirtildiği üzere, Türk Ticaret Kanunu tarafından hükümler içerisinde konmuş olan sınırlamalar mevcuttur. Ancak bu tür düzenlemeler dışında herhangi bir sınırlama getirilmesi imkânı bulunmamaktadır. Müktesep hak olması sebebiyle de bilgi alma veya inceleme hakkı, pay sahibinin iradesi ile kullanılabilir ya da değiştirilebilir. Kullanıp kullanmayacağını ya da Türk

¹⁴⁹İmregün, O., (1989) *Anonim Ortaklıklar*, 1.Baskı, İstanbul : Yasa Yayınları, s.329.

¹⁵⁰ Tekinalp, Ü., (2020), s.348

¹⁵¹ Aslanlı, H., (1959) *Anonim Şirketler*, 2.Baskı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, s.258.

¹⁵² Kendigelen, A., (2011) *Gerekçeli-Karşılaştırmalı Yeni Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun*, 2.Baskı, Ankara: On İki Levha Yayıncılık, s.548.

Ticaret Kanunu hükümlerinin çizdiği sınırlar içinde nasıl kullanacağını takdiri yine pay sahibine aittir.

Doktrinde; müktesep haklar kapsamında bilgi alma veya inceleme hakkının hukuki niteliği konusunda mutlak müktesep hak mı yoksa nispi müktesep hak mı olduğu konusunda tartışmalar mevcuttur. Ancak baskın görüş, anonim şirketlerde bilgi alma ve inceleme hakkının nispi bir müktesep hak olduğu yönündedir¹⁵³. Mutlak müktesep haklar ile nispi müktesep hakların ortak özelliği vazgeçilemez niteliği olmasıdır. Ancak mutlak müktesep hak sınırlandırılması mümkün olamayan bir hak türü iken, nispi müktesep haklar sınırlandırılabilir.

Bilgi alma ve inceleme hakkının vazgeçilmez olduğu çalışmada daha önce belirtilmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddenin üçüncü fıkrasında bir sınırlama sebebi öngörülmüştür. Buna göre;

“bilgi alma ve inceleme hakkı şirket sırrı veya korunması gereken şirket menfaatinin tehlikeye girmesi gerekçesiyle reddedilebilir.”

Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere müktesep bir hak olan bilgi alma ve inceleme hakkının kullanımının şirketin üstün menfaati ile sınırlandırılabilceği belirtilmiştir¹⁵⁴. Bu kapsamda bilgi alma ve inceleme hakkının Kanunda belirtilen sebepler ile sınırlandırılabilmesi sebebiyle nispi müktesep hak olarak tanımlamak yerinde olacaktır.

3.3. Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının Kullanılması

3.3.1. Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı

Bilgi alma ve inceleme hakkının asli kullanıcısı şüphesiz anonim şirket pay sahibidir. Her pay sahibinin yönetim işlerine doğrudan ya da dolaylı şekilde Türk Ticaret Kanunu hükümleri çerçevesinde katılma hakkı bulunmaktadır. Bu hakkı sadece

¹⁵³ Ayhan, R., (2016) *Anonim Şirketlerde Haksız ve Kötüniyetle Alınan Kâr ve Kazanç Paylarının İadesi, Anonim Şirketlerde Bireysel ve Azınlık Pay Sahibi Hakları*. 2.Baskı. Ankara: Bilge Yayınevi, ss.47-87.

¹⁵⁴ Kaya, C., (2001), s. 72; Pulaşlı, H., (2018), s.1931

organların içerisinde üyelik şeklinde değil, kararlara katılma, inceleme ya da bilgi alma şeklinde kullanılabilir.

Anonim şirket bünyesinde pay sahibi olan tüm paydaşların şirket yönetimine doğrudan katılmaması nedeniyle bazı paydaşların şirket işleyişinin dışında kaldığı görülmektedir. Bu noktada bilgi alma ve inceleme hakkı, pay sahiplerinin anonim şirket faaliyetleri hakkında bilgi edinmesine¹⁵⁵, alınan kararlar ve uygulamaları hakkında fikir sahibi olmasına¹⁵⁶, ticari işlere ilişkin icra edilen diğer faaliyetlerin yürütülmesine ilişkin takip ve kontrolde bulunmasına hizmet etmektedir. Bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılması ile elde edilen bilgiler ışığında pay sahibi genel kurulda oy kullanırken daha sağlıklı ve şirket menfaatlerine uygun karar verebilecektir.

Bilgi alma ve inceleme hakkı bireysel, bağımsız, vazgeçilmez ve nispi müktesep bir hak olarak paydaşı anonim şirkete karşı koruyan önemli bir haktır. Zira anonim şirketlerde meydana gelecek muhtemel riskler bakımından riskin gerçeğe dönüşmesinden önce fark edilmesi ve proaktif önlemler alınmasına yönelik önleyici koruma sağlayan bir mekanizma olarak görülebilir¹⁵⁷.

Bilgi alma ve inceleme hakkı Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesi ile anonim şirkette pay sahibi olanlara şeffaflık, hesap verilebilirlik, dürüstlük ve aydınlatma ilkeleri kapsamında tanınmış bir haktır. Maddenin 1incifikrasında;

“Finansal tablolar, konsolide finansal tablolar, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, denetleme raporları ve yönetim kurulunun kâr dağıtım önerisi, genel kurulun toplantısından en az onbeş gün önce, şirketin merkez ve şubelerinde, pay sahiplerinin incelemesine

¹⁵⁵Pulaşlı, H., (2010) *Yönetim Kurulu Üyesinin Bilgi Alma Hakkı ve Mahkemeden Özel Denetim İstemesine İlişkin Koşullar İsviçre Federal Mahkemesi (BGE 133 III 133) 20 Aralık 2006 Tarih ve 4C278/2006 Sayılı Kararı*, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, Cilt:2, Ankara:Ankara Yayınevi, ss.1882-1885.

¹⁵⁶Bahtiyar, M., (2008) *Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı (Somut Bir Sorunun Değerlendirilmesi*, Makaleler II, İstanbul: Beta Yayınevi, s. 170

¹⁵⁷Öztek, S., (1986) *Şirketler Gruplarında, Yavru Şirketlerdeki Azınlık Pay Sahiplerinin Türk Ticaret Kanunu m. 363/İsviçre Borçlar Kanunu m. 697 Çerçevesinde Bilgi Alma Hakkı*, Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'in Hatırasına Armağan, 1.Baskı, Ankara:Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, s. 301.

hazır bulundurulur. Bunlardan finansal tablolar ve konsolide tablolar bir yıl süre ile merkezde ve şubelerde pay sahiplerinin bilgi edinmelerine açık tutulur. Her pay sahibi, gideri şirkete ait olmak üzere gelir tablosuyla bilançonun bir suretini isteyebilir.”

hükümünü amirdir. Fıkroda pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkı kapsamında maddede sayılan belgelerden incelemeye tabi olanlar belirtilmiştir. İşbu belgeler numerus clausus olarak sayılmaktadır. Dolayısıyla bilgi alma ve inceleme hakkının konu olarak bir sınırı bulunmamaktadır. İlgili belgeler hakkında pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme haklarını kullanabileceklerdir. Belirtmek gerekir ki, bu belgelerin pay sahibinin inceleme talebine istinaden usulüne uygun olarak hazır edilmemesi, genel kurulda alınan kararların iptaline sebebiyet verebilmektedir.

Maddenin 2nci fıkrasında;

“(2) Pay sahibi genel kurulda, yönetim kurulundan, şirketin işleri; denetçilerden denetimin yapılma şekli ve sonuçları hakkında bilgi isteyebilir. Bilgi verme yükümü, 200 üncü madde çerçevesinde şirketin bağlı şirketlerini de kapsar. Verilecek bilgiler, hesap verme ve dürüstlük ilkeleri bakımından özenli ve gerçeğe uygun olmalıdır. Pay sahiplerinden herhangi birine bu sıfatı dolayısıyla genel kurul dışında bir konuda bilgi verilmişse, diğer bir pay sahibinin istemde bulunması üzerine, aynı bilgi, gündemle ilgili olmasa da aynı kapsam ve ayrıntıda verilir. Bu hâlde yönetim kurulu bu maddenin üçüncü fıkrasına dayanamaz.”

şeklinde düzenleme yapılmıştır. Fıkra hükmünce pay sahiplerinin genel kurul, yönetim kurulu ve denetçilerden bilgi isteyebileceği düzenlenmiştir. Ayrıca bilgi verme yükümlülüğünün sadece anonim şirketi değil, bağlı şirketleri de bağlayacağı düzenlenmiştir. Fıkroda şirket organlarına bilgi alma ve inceleme hakkı kapsamında görev ve sorumluluk verilmiştir.

Maddenin 3üncü fıkrasında:

“(3) Bilgi verilmesi, sadece, istenilen bilgi verildiği takdirde şirket sınırlarının açıklanacağı veya korunması gereken diğer şirket menfaatlerinin tehlikeye girebileceği gerekçesi ile reddedilebilir.”

şeklinde düzenleme yapılmıştır. Fıkra hükmü gereğince çalışmanın devamında detaylı anlatılacağı üzere bilgi verilmesinin sınırları¹⁵⁸ belirtilmiş ve sınırlar içerisinde bilgi alma hakkına yönelik talebin reddedilebileceği haller belirtilmiştir.

Maddenin 4üncü fıkrasında:

“(4) Şirketin ticari defterleriyle yazışmalarının, pay sahibinin sorusunu ilgilendiren kısımlarının incelenebilmesi için, genel kurulun açık izni veya yönetim kurulunun bu hususta kararı gerekir. İzin alındığı takdirde inceleme bir uzman aracılığıyla da yapılabilir.”

şeklinde düzenleme bulunmaktadır. Fıkroda inceleme hakkı için getirilen sınırlama düzenlenmiş olup, teknik bilgi gerektiren ticari defterlerin veya yazışmaların genel kurul izni ya da yönetim kararı alınması durumunda bir uzman yardımı ile de yapılabileceği düzenlenmiştir.

Maddenin 5inci fıkrasında:

“(5) Bilgi alma veya inceleme istemleri cevapsız bırakılan, haksız olarak reddedilen, ertelenen ve bu fıkra anlamında bilgi alamayan pay sahibi, reddi izleyen on gün içinde, diğer hâllerde de makul bir süre sonra şirketin merkezinin bulunduğu asliye ticaret mahkemesine başvurabilir. Başvuru basit yargılama usulüne göre incelenir. Mahkeme kararı, bilginin genel kurul dışında verilmesi talimatını ve bunun şeklini de içerebilir. Mahkeme kararı kesindir.”

---

¹⁵⁸ Okutan G. N., (2007) *Corporate Governance İn Turkey*, European Business Organization Law Review, Sayı:8, s.212.[Çevrimiçi] Erişim Adresi: <https://www.cambridge.org/core>, (Erişim Tarihi: 14.05.2021)

şeklinde belirtilmiştir. Fıkra hükmünde, çalışmanın son bölümünde detaylı anlatılacağı üzere, pay sahiplerinin eşit işlem ilkesi kapsamında yönelttiği bilgi alma ve inceleme hakkının;

- *Cevapsız bırakılması,*

- *Haksız olarak reddedilmesi,*

- *Ertelenmesi,*

- *Bilgi alınamaması* nedenlerine bağlı olarak kullanılamaması durumlarında başvurulacak yollar gösterilmiştir. Burada dikkat edilecek husus pay sahibinin hakkı kendi iradesi ile kullanmaması değil, kullandığı halde Türk Ticaret Kanunu hükümlerine uygun olarak sonuç alamaması durumlarında söz konusu yollara başvuru hakkına sahip olmasıdır.

Maddenin 6ncı fıkrasında:

“(6) Bilgi alma ve inceleme hakkı, esas sözleşmeyle ve şirket organlarından birinin kararıyla kaldırılamaz ve sınırlandırılmaz”

şeklinde düzenleme yapılmıştır. Çalışmanın önceki bölümlerinde detaylı anlatıldığı üzere, bilgi alma ve inceleme hakkının bireysel, bağımsız, vazgeçilmez ve nispi müstesap hak olması hasebiyle, Kanun hükümleri çerçevesinde belirlenen sınırlar içerisinde herhangi bir kısıtlamaya tabi olmadan kullanılabilir, şirket organlarının düzenleyici işlemleri kararları ile söz konusu hakların kullanımı bertaraf edilemeyecektir.

Nihayette pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı, hakkın niteliği ve kullanım şekli ile sınırlamaları da ihtiva edecek şekilde Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinde hükmünü bulmaktadır. Söz konusu düzenleme, anonim şirket içerisinde eşit işlem ilkesi kapsamında bilgi alma ve inceleme hakkına ilişkin emredici hüküm niteliği taşımaktadır.¹⁵⁹

---

¹⁵⁹ Kaya, A., (2001), s.29

3.3.2. Yönetim Kurulu Üyesinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı

Yönetim kurulu, anonim şirketin varlığını temsil eden en önemli organlardan biridir. Yönetim kurulu üyeleri, yönetim işlerine ilişkin sürekli olarak güncel bilgiye sahip olmak durumundadır¹⁶⁰. Aksi takdirde görevi ifa ederken şirketin vizyon ve misyonundan uzaklaşma riski ortaya çıkar.

Bilgi alma ve inceleme hakkı, sadece pay sahibine tanınmış bir hak olmayıp, yönetim kurulu üyelerinin sadakat borcuna uygun şekilde görevini özenli olarak yerine getirebilmesi adına anonim şirket ve yönetim kurulu bağına ilişkin tanınmış bir haktır. Söz konusu hakkın yönetim kurulu üyelerince de kullanabilmesi, bir yandan üyenin görevini doğru ve eksiksiz olarak ifa edebilmesini sağlarken bir yandan da Türk Ticaret Kanunu'nun 553üncü maddesi başta olmak üzere yönetim kuruluna verilen sorumluluklar karşısında üyenin konulara hâkimiyetini artıracaktır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 369uncu maddesinde, yönetim kuruluna ve üyelerine anonim şirketin menfaatlerini dürüstlük kuralı çerçevesinde gözetmek ve tedbirli bir yönetici gibi hareket etmek yükümlülüğü getirilmiştir. Getirilen yükümlülük iki anlamda ortaya çıkmaktadır: birincisi özen yükümlülüğü, ikincisi ise sadakat yükümlülüğüdür. Her iki yükümlülüğün de layığı ile yerine getirilmesi doğru ve noksansız bir bilgi akışı sayesinde olabilecektir. Bu bilgi akışı sayesinde¹⁶¹ yönetim kurulu üyeleri doğru ve yerinde analizler yaparak anonim şirketin menfaatlerini belirleyebilecek ve kurumsal bakış açısını doğru çizerek takdir yetkisini uygun şekilde kullanabilmesine yardımcı olacaktır. Doğru ve yeterli olarak bilgi sahibi olan yönetim kurulu üyesi, sorumluluğu çerçevesinde daha bilinçli ve aktif şekilde oy kullanabilecek ve şirket geleceğine katkıda bulunabilecektir¹⁶².

Tanınan bu hak yönetim kuruluna kolektif olarak kullanabilecek şekilde değil, yönetim kurulu üyelerine bireysel olarak tanınmış bir haktır. “Üye” ifadesinden anlaşılması

¹⁶⁰Üçışık ve Çelik, (2013), s.280

¹⁶¹Böckli P., Schweizer Aktienrecht, 3. Aufl, §13, n.168 (Aktaran: Pulaşlı, (2018), s.1389)

¹⁶² Tekinalp, Ü., (2012) *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları*.2. Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık.s.150

gereken, seçim ya da atama yoluyla bu sıfatı kazanmış yönetim kurulu bünyesinde görev yapan kişilerdir¹⁶³.

Hemen belirtmek gerekir ki, pay sahibi olanların yalnızca gerçek kişi olması gerekmez. Türk Ticaret Kanunu'nun 359uncu maddesinin 5inci fıkrası gereğince anonim şirket içerisinde pay sahibi olan tüzel kişiler de olabileceğinden, yönetim kurulu üyesi tüzel kişiliğin temsilcisinin de bilgi alma ve inceleme hakkı bulunmaktadır¹⁶⁴.

Bununla birlikte, üyelik görevini ifa ediş şekli, diğer yönetim kurulu üyelerinden farklı olan, objektif davranma yükümlülüğü bulunan, karar verirken bağımsız olan ve şirketle menfaat çatışması içinde olmayan genel ifade ile icracı olmayan bağımsız yönetim kurulu üyesinin de bilgi alma hakkı olduğu kabul edilmektedir.

Çalışmamızda yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma ve inceleme hakkının kapsamı toplantı öncesinde, toplantı esnasında ve toplantı dışında olmak üzere incelenecektir.

3.3.2.1. Toplantı Öncesinde Bilgi Alma

Türk Ticaret Kanunu'nun 392nci maddesinde, yönetim kurulu üyelerinin toplantı öncesinde bilgi alma hakkı adı altında bir düzenleme bulunmama ile birlikte, yönetim işlerinin önemi, 392nci maddenin gerekçesi ve düzenlenmesindeki amaç göz önüne alındığında yönetim kurulu üyesinin, yönetim kurulu toplantısı öncesinde bilgi alma hakkı bulunduğu kabul edilmektedir¹⁶⁵.

Yönetim kurulu üyelerinin toplantılara aktif olarak katılımının sağlanması aynı zamanda anonim şirketin yönetim kurulu eliyle alacağı kararların sıhhati ve şirket menfaatlerinin korunması kapsamındaki planlamalara doğrudan etki edecektir. Türk Ticaret Kanunu'nun 369uncu maddesi kapsamında yönetim kurulunun görev ve sorumlulukları incelendiğinde, bu sorumlulukların yerine getirilebilmesi için

¹⁶³ Korkut, Ö. (2003), *Anonim Şirketlerde İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği*, Yayımlanmış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, s.169.

¹⁶⁴ Korkut, Ö. (2006) *Anonim Şirketler Yönetim Kurulu Üyesinin Şirkete Ait Belgelerin Kopyasını Alma Yetkisi*, Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:10, Sayı:4, s.522.

¹⁶⁵ Pulaşlı, H., (2012), *Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Yönetim Kurulu Üyelerinin Bilgi Alma Ve İnceleme Hakkı*", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı, s.588.

toplantıda ele alınacak konulara yönelik araştırmaların yapılmış, hazırlıkların tamamlanmış ve konulara yönelik alınacak kararlara tesiri dokunacak işlemler hakkında ön çalışmaların tamamlanmış olması gerekmektedir. Zira maddede yer alan “*tedbirli bir yönetici*” kavramı da buna işaret eden bir olgudur. Bu kapsamda yönetim kurulu üyesinin bilgi alma ve inceleme hakkı, toplantı öncesinde de kullanılabilen önemli bir haktır.

Yönetim kurulu üyesine bilgi verilmemesi ve inceleme hakkının kullanılmasının engellenmesi durumunda “işadami kararı ilkesi” gereğince sorumluluğun yüklenmesi ve rücu edilmesine yönelik bir takım sıkıntılar yaratabileceğ i ve bu durumun da anonim şirketin işleyişinin aksamasına neden olacağ ı açıktır¹⁶⁶.

Toplantı öncesi kavramından kastedilen, yönetim kurulu toplantısından önceki hazırlık dönemine isabet etmektedir. Hazırlık evresindeki bilgi alma hakkının kapsamı, toplantıda görüşülecek konular ile sınırlıdır¹⁶⁷. Zira bu hakkın düzenlenmesinin amacı anonim şirketin yönetim işleyişinin takip ve kontrolü hizmet ağırlıklı olduğ una göre, toplantı öncesinde alınacak bilgilerin de hazırlık aşamasını olgunlaştıracak ve yönetim kurulu toplantısında ele alınacak konularda yönetim kurulu üyesine yön verecek şekilde olmalıdır.

3.3.2.2. Toplantı Sırasında Bilgi Alma

Yönetim kurulu üyeleri, yönetim kurulu toplantısı sırasında da bilgi alma ve inceleme yapma hakkından yararlanabilir. Böyle bir hakkın ortaya çıkış sebebi, yönetim kurulu toplantısı gibi anonim şirket hakkında hayati öneme haiz kararların alındığ ı, şirket vizyonuna yön verildiğ i ve şirket paydaşlarını bağ layıcı işlemlerin yapıldığ ı bir faaliyette, her yönetim kurulu üyesinin toplantı seyrinde görüşülen konular hakkında eşit işlem ilkesi gereğince eşit bilgiye sahip olması, sorumluluk altına gireceğ i kararlarda açık ve anlaşılır bilgiye sahip olması düőüncesidir. Bilgi alma ve inceleme hakkını kullanamayan yönetim kurulu üyesinin sağ lıklı bir karar

¹⁶⁶ Gürpınar, B., (2013), *Anonim şirket Yönetim Kurulu Toplantılarının şekli ve Elektronik Toplantı Sistemi*, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağ an, Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı, s.1106.

¹⁶⁷ Pulaşlı, H., (2012), s.588

alma ya da işlem yapma mekanizmasının içinde bulunabilmesine imkân bulunmamaktadır¹⁶⁸.

Türk Ticaret Kanunu, yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma hakkını kullanması konusunda geniş çapta bir düzenlemeye yer vermiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun 392nci maddesinin 1inci fıkrasında, her yönetim kurulu üyesi tarafından, şirketin iş ve işlemleri hakkında bilgi alma hakkını kullanabileceği, bilgi almak istediği konu ile ilgili soru sorabileceği düzenlenmiştir. Tabiidir ki bu noktada yönetim kurulu üyesi, şirketin iş ve işlemleri hakkında kullanabileceği bilgi alma ve inceleme hakkını şirket ile bağlantısı bulunmayan bir maksatla kullanamaz. Bu kapsamda Kanun, bilgi alma ve inceleme hakkını şirket iş ve işlemleri ile sınırlı tutmuştur¹⁶⁹.

Konu ile ilgili Türk Ticaret Kanunu'nun 392nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şu şekildedir:

“(1) Her yönetim kurulu üyesi şirketin tüm iş ve işlemleri hakkında bilgi isteyebilir, soru sorabilir, inceleme yapabilir. Bir üyenin istediği, herhangi bir defter, defter kaydı, sözleşme, yazışma veya belgenin yönetim kuruluna getirilmesi, kurulca veya üyeler tarafından incelenmesi ve tartışılması ya da herhangi bir konu ile ilgili yöneticiden veya çalışandan bilgi alınması reddedilemez. Reddedilmişse dördüncü fıkra hükmü uygulanır.

(2) Yönetim Kurulu toplantılarında, yönetim kurulunun bütün üyeleri gibi, şirket yönetimiyle görevlendirilen kişiler ve komiteler de bilgi vermekle yükümlüdür. Bir üyenin bu konudaki istemi de reddedilemez; soruları cevapsız bırakılamaz.”

Yukarıdaki hüküm minvalinde, yönetim kurulu üyelerinin anonim şirket iş ve işlemleri ile ilgili bilgi alma ve inceleme hakkı olduğu ve yönetim kurulu üyesinin bu

---

¹⁶⁸ Gürpınar, B., (2013), s.1114

¹⁶⁹Pulaşlı, H., (2020), s.58

hakları kullanmasının engellenemeyeceği, bilgi alma ve inceleme talebinin reddedilemeyeceği, soruların ise cevapsız bırakılmayacağı açıkça belirtilmiştir¹⁷⁰.

Yönetim kurulu toplantısında, toplantı gündemine madde eklenmesine imkan tanınması nedeniyle, toplantı sırasında bilgi alma hakkının kullanımının toplantı gündemi sınırında tutulması imkanı da bulunmamaktadır. Buna göre yönetim kurulu üyesi, yönetim kurulundan her konuda bilgi alma hakkına sahiptir.

Yönetim kurulu üyelerine bilgi verme yükümlülüğü, tüm yönetim kurulu üyeleri ile şirket yönetimiyle görevli kişiler olup, bilgi vermekle yükümlü olan yönetim kurulu üyelerinden bilgi alma hakkı olmayan komiteler ve diğer şirket yönetimi ile görevlendirilenlere kadar geniş bir yelpazeyi kapsar.

3.3.2.3. Toplantı Dışında Bilgi Alma

Toplantı dışında bilgi alma ve inceleme hakkı, Türk Ticaret Kanunu'nun 392nci maddesinin 3üncü fıkrasında düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre:

“Her yönetim kurulu üyesi, yönetim kurulu toplantıları dışında, yönetim kurulu başkanının izniyle, şirket yönetimiyle görevlendirilen kişilerden, işlerin gidişi ve belirli münferit işler hakkında bilgi alabilir ve görevinin yerine getirilebilmesi için gerekliyse, yönetim kurulu başkanından, şirket defterlerinin ve dosyalarının incelemesine sunulmasını isteyebilir.”

Anılan maddedeki “işlerin gidişi” kavramı doktrinde tartışma konusu olmuştur. Kavramın kapsamı içine hangi hususların dâhil olduğunun belirlenmesi, bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılması kapsamında önem arz etmektedir. Doktrindeki genel görüş kavrama; şirketin gelir-gider tabloları, ciro, stok seviyesi, pazar durumu,

¹⁷⁰ TTK 392.maddesinin gerekçesi şu şekildedir: “Başkan, üyeler, tüm yöneticiler, ticarî mümessiller, vekiller, seyyar tacir yardımcıları Tasarının 378 inci maddesinde öngörülen de dahil olmak üzere, komite, komisyon ve alt kurullara bilgi vermekle yükümlüdür. Aksine hareket, iş sözleşmesinin feshini gerektirir. Şirkete bağlı olmayan komisyoncuların, tellalların, aracı kurumların, rapor yazmakla görevlendirilen kişilerin kural olarak böyle bir yükümleri yoktur. Aynı sonuç, acentalar için de söz konusudur. Onların durumlarını ve bilgi vermemelerinin sonuçlarını sözleşmeleri belirler. Ancak hükmün doğrudan görevi dışında kalan bu sorunda, mahkemelere ve doktrine yorum yolunun açık olduğundan şüphe edilemez.”

kar-zarar durumu, çalışanlar hakkında bilgi, finansal diğer faaliyetler ile yönetim işleri dâhil olduğudur¹⁷¹.

Toplantı dışında bilgi alma ve inceleme hakkı, toplantı öncesi ve toplantı sırasında bilgi alma hakkından farklılık arz etmektedir. Türk Ticaret Kanunu düzenlemesine göre toplantı dışında yönetim kurulu üyesinin bilgi alma ve inceleme hakkı yönetim kurulu başkanının iznine tabi tutulmuştur.

Yönetim kurulu üyelerinin toplantı dışında bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmasının yönetim kurulu başkanının iznine bağlanmasının sebebi, yönetim kurulu iş ve işlemleri ile ilgili bilgi talebi sürecinden haberdar edilmesi ve belli bir usul çerçevesinde hakkın kullanılmasını sağlamaktır. Aksi takdirde anonim şirketin iş ve işlemlerine ilişkin bilgilerin toplantı dışında kontrolsüz şekilde ulaşılabilir olması, kopyalanması veya dağıtılması riski ortaya çıkmaktadır.

Böckli'ye göre de:

“Toplantı dışında bilgi alma talebi her ne kadar talepte bulunma zamanı açısından nitelik itibariyle toplantı dışında bilgi alma talebine benziyor olsa da içerik ve konu itibariyle toplantı sırasında bilgi alma talebi gibi değerlendirilmelidir.”¹⁷²

Yönetim kurulu üyesi, anonim şirketin menfaatleri ve yönetim işleri için yüklediği sorumluluğu sadece toplantı içerisinde veya sürecinde değil, toplantı sonrasında da sürdürmektedir. Bu nedenle yönetim kurulu üyesi, toplantı dışında da üye olmaktan kaynaklı yükümlülükler çerçevesinde çalışmalarını sürdürürken bir takım bilgilere ulaşmaya ve yine bazı belgeleri incelemeye ihtiyaç duyabilir¹⁷³. Aynı şekilde yönetim kurulu üyesi, gelecekte icra edilecek yönetim kurulu toplantılarında görüşülecek konulara hakim olma adına yapacağı hazırlıklara esas olacak bilgilerin edinilmesine ve dahi konulara ilişkin inceleme yapma gereği duyabilecektir. Yine bu

¹⁷¹ İşlerin gidişi kavramından şirketin kurulduğu günden günümüze kadar şirkette hangi işlemlerin yapıldığı hakkında ve şirketin durumu ve gelişimi ile ilgili bilgiler anlaşılmaktadır. BÖCKLİ, Aktienrecht, 2. Aufl. S. 786, N. 1504a (Aktaran: Pulaşlı, (2012), s.594)

¹⁷²Böckli, Aktienrecht, 2. Aufl. S. 789. (Aktaran: Yağmur, (2018), ss.51-60)

¹⁷³ Gürpınar, B., (2013), s.1116

bağlamda, şirketin maruz kalabileceği muhtemel risklerin önceden sezilebilme ve ön alma faaliyetleri bakımından bilgi alma ve inceleme hakkı önem arz etmektedir

Nihayetle yönetim kurulu üyeleri, toplantı dışı zamanlarda yönetim kurulu başkanının izni ile işlerin gidişatı ve belirli işler hakkında bilgi alma ve inceleme hakkına sahiptir.

3.4. Bilgi Vermekten Kaçınma Hakkı

3.4.1. Genel Kural

Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 2nci fıkrasındaki düzenleme gereğince, eşit işlem ilkesi kapsamında bilgi alma hakkı anonim şirket pay sahiplerine şirket iş ve işlemlerine ilişkin her konuda tanınmıştır. Ancak bu hakkın da yine Kanun hükmü ile sınırlandırılmış olması ile şirket içi menfaat dengesinin¹⁷⁴ sağlanması ve farklı gayelerle bilgiye ulaşılmaya çalışılmasının önüne geçmek amacı güdülmektedir.

Kanun sınırlamayı bizzat emredici hüküm ile yapmış, şirket esas sözleşmesi ile bilgi alma ve inceleme hakkının sınırlandırılması imkânı vermemiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 3üncü fıkrası şu şekildedir;

“Bilgi verilmesi, sadece, istenilen bilgi verildiği takdirde şirket sırlarının açıklanacağı veya korunması gereken diğer şirket menfaatlerinin tehlikeye girebileceği gerekçesi ile reddedilebilir.”

Yukarıda belirtilen hükmün belirlediği sınır içerisinde pay sahipleri bilgi alma ve inceleme hakkını kullanabilir. Ancak sınırlama sebebi olarak bilgi alma ve inceleme hakkı, şirket sırrı¹⁷⁵ ya da şirketin korunması gereken menfaatlerine hanel getirecek şekilde kullanılamaz. Böyle bir durumda, hakkını kullanmak isteyen paydaşa bilgi verilmeyerek talep reddedilecektir. Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin

¹⁷⁴ Karahan, S., (2013), s.764.

¹⁷⁵Turanboy, A. (2006) *Ticari Sır*, Prof. Dr. Tuğrul Ansay'a Armağan, Cilt:1,Ankara:Turhan Kitabevi, s. 361.

3üncü fıkrasında düzenlenen sınır bilgi alma ve inceleme hakkının her ikisine de uygulanacaktır¹⁷⁶.

Bilgi alma ve inceleme hakkının geniş kapsamlı düzenlenmiş olmasına anonim şirketlerdeki pay sahiplerince kısıtlamasız olarak kullanımının istisnasını oluşturan maddenin getiriliş amacı, şirketlerin sır olarak belirledikleri bilgilerin ticari varlıklarını sürdürmeleri konusunda sarfinazar edilemez düzeyde bir etki yaratıyor olmasından kaynaklanmaktadır.

Anonim şirketler ticaret hayatının vazgeçilmez süjeleridir. Bu nedenle, diğer şirketlerden ayrı olarak sadece kendilerine özgüledikleri ve şirket sırlarını barındıran özel alanları bulunmaktadır¹⁷⁷. Bu özel alandaki bilgi ve belgelerin kıymeti, pay sahibinin aydınlatılmasını istediği konu hakkındaki merakından fazla olarak kabul edilmektedir.

Türk Ticaret Kanunu, bir yandan paydaşların haklarını kullanmaları için emredici düzenlemeler yaparken diğer yandan da şirket menfaatleri ile arasındaki dengeyi sağlamaya çalışmıştır¹⁷⁸. Anonim şirkette pay sahibi olanların bilgi alma ve inceleme hakkı ile şirket menfaatlerinin dengesini kurmak için söz konusu sınırlamalar gereklidir. Zira şirket iş ve işlemlerine yönelik sınırsız bir bilgi alma ve inceleme hakkı verilmesi durumunda muhtemel sırların açığa çıkma riski doğacak ve şirketin rekabet ortamında geri kalmasına sebep olacaktır¹⁷⁹.

Doktrinde bu durumu Karasu şu şekilde açıklamaktadır:

“Zira bir işletme, rekabetle ilgili tedbirlerini, ancak bunların uygulamaya konulmasından mümkün olduğunca çok sonra rakip işletmeler tarafından bilinmesi ve böylece bu tedbirleri çok sonra

---

¹⁷⁶ Kaya, A., (2001), s.270

¹⁷⁷ Aytaç, Z., (1979) *Anonim Ortaklık Denetçilerinin Sır Saklama Yükümlülüğü*, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt.10, Sayı:1, ss.45-47. Erişim adresi: <https://jurix.com.tr/article/6373> (Erişim tarihi: 05.10.2021).

¹⁷⁸ Bilgili F. ve Demirkapı E., (2020) *Şirketler Hukuku Dersleri*, 7.Baskı, Bursa: Dora Yayıncılık, s.506.

¹⁷⁹ Karasu R., (2005) *Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı*, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt:23, Sayı:2, s.78.

taklit etmeleri veya karşı tedbirler almaları durumunda başarılı olarak uygulayabilir”

Türk Ticaret Kanunu hükümlerince konulan sınırlamalar dışında, yani şirket sırları ve diğer menfaatlere aykırı olmamak üzere tüm pay sahipleri pay oranı sınırlamasına tabi olmadan şirketin iş ve işlemleri ile yönetsel işlere ilişkin bilgi alma ve inceleme hakkını kullanabilirler. Sınırlamanın temelinde yatan düşünce, şirkette pay sahibi olanların haklarını kullanabilmeleri ve fakat; söz konusu hakları kullanırken şirketin zararına ve sonuçlarını düşünmeden salt şahsi soruların cevaplanması adına şirketin genel menfaatleri ve rekabet ortamındaki yerinin riske atılacağı bir ortam yaratılmamasıdır.

3.4.2. *Subjektif Sınır*

Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 3üncü fıkrasında düzenlenen sınır, özünde hakkın objektif sınırı¹⁸⁰ olarak ortaya çıkan, yani her pay sahibinin anonim şirket içerisinde pay miktarından bağımsız olarak kullanacağı bilgi alma ve inceleme hakkının Kanunda düzenlenen sınır kapsamında reddedilebilmesidir. Objektif sınır kapsamında pay sahibinden pay sahibine değişmeyen, her pay sahibi için aynı şartlarda hakkın kötüye kullanım yasağına tabi olunmasıdır.

Kaya (2001, s.270) bu durumu şu şekilde açıklamaktadır:

“Pay sahibi bilgi alma hakkını tanınmasındaki amaca uygun olarak kullanmak zorundadır. Bilgi alma hakkının amacı edinilen bilgilerle pay sahipliği haklarının daha bilinçli kullanılmasıdır. Eğer bilgi alma hakkı norma yabancı, normun konuluş gayesi dışında bir amaç için kullanılırsa, kötüye kullanılmış sayılır. Şayet pay sahibi bilgiyi salt rekabet amaçlı olarak talep ediyorsa, salt kötüye kullanma amacı varsa, bilgi ve inceleme talebi ile iş sırlarının çalınması veya sair şekilde ortaklığa zarar verme kastı varsa normun konuluş amacına aykırı bir talep var demektir.”

---

¹⁸⁰Kaya, C. (2001), s.213

Hakkın subjektif sınırı ise, hakkın kötüye kullanılmasının engellenmesi adına pay sahibi olan ve aynı zamanda bilgi alma ve inceleme hakkını kullanacak olan paydaşın sadece amacına uygun şekilde ve yerinde hakkını kullanmasını ifade eder¹⁸¹.

Hakkın kötüye kullanımının engellenmesi ve subjektif sınırın korunması, şirket menfaatleri ve üstün yarar dengesinin kurulması kapsamında önem arz etmektedir. Paydaşın hakkını kullanma şekli, zamanı ve konusu bakımından şirketin menfaatlerine ve sırlarına ilişkin sınırları aşmayacak şekilde kullanması esastır. Bu minvalde kullanılmayan hakkın iyiniyetli olmayacağı, şirket için varlığı ve rekabet yeteneğinin zarar görme riskini ortaya çıkaracağı açıktır.

Subjektif sınır kapsamında hakkın kötüye kullanılması kavramı her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 3üncü fıkrasında açıkça zikredilmemiş ise de, her bir paydaş bakımından hakların kullanımının sınırlama kapsamında kalıp kalmadığının doğru şekilde değerlendirilmesi gerekir.

Karasu'ya göre, bilgi alma ve inceleme hakkı kapsamındaki subjektif sınır, "hakların sakınılarak kullanılması" ilkesi gereğidir. Bu ilkeye göre bilgi edinme ve inceleme hakkı da paydaşlara tanınmış bir hak olarak, Kanunda belirtilen sınırlar dâhilinde ve uygun şekilde kullanılmak durumundadır. Aksi takdirde hakların iyiniyetli kullanımından bahsedilebilmesi mümkün değildir¹⁸².

3.4.3. Objektif Sınır

Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 3üncü fıkrasında, objektif sınırlar düzenlenmiştir. Objektif sınır kapsamında, her pay sahibinin anonim şirket içerisinde pay miktarından bağımsız olarak kullanacağı bilgi alma ve inceleme hakkını, şirket sırrı ve korunması gereken diğer menfaatlere hâlel gelmeyecek şekilde kullanmak zorundadır. Her pay sahibi, pay miktarı, değeri ya da bireysel diğer özelliklerden hak

---

¹⁸¹ Aytaç, Z., (1979), s.202

¹⁸² Karasu, R. (2005), s.93.

kullanımı kapsamında ayrıca faydalanamayacak, her paydaş kadar hakka sahip olacak ve sınıra tabi tutulacaktır.

3.4.3.1. Şirket Sırrı

Şirket sırrı Türk Ticaret Kanunu'nda bilgi alma ve inceleme hakkının objektif sınırlarından ilkinin oluşturmaktadır. Aytaç(1979 s.184) şirket sırrını şöyle tanımlamaktadır:

“İşitmek, görmek veya sair suretlerle öğrenilen ve maddi varlığa sahip bulunmayan, gizli yani aleni olmayan veya mahdut şahıslar tarafından bilinen ve saklı tutulması lazım olan bir husustur”.

Şirket sırrı, ona sahip olanların ilgisiz kişilere açıkladığı takdirde şirket menfaatlerini tehlikeye sokabilecek, şirketin genel yönetim faaliyetleri ve işlemlerine ilişkin rekabet ortamında geri kalmasına sebep olacak her türlü gizli bilgidir.

Anonim şirkete ait bilgilerin sır niteliği taşıması belirli koşullara bağlıdır. Bunlar şirket sırrı kavramına dâhil olacak konunun gerçekte var olması ve bilmesi gerekenler dışında şirket sırrına konu bilgilerin saklanması şirket nezdinde yararının olmasıdır¹⁸³. Sır konusu her zaman müspet bir faydadan yararlanmak için kullanılmayabilir; menfi bir zarardan kaçınmak ya da zararı telafi edecek şekilde kullanılabilir. Her iki durumda da faydadan söz etmek mümkün olacağından sır olarak nitelendirilebilecektir.

Şirket sırrı kavramı Türk Ticaret Kanunu'nda tanımlanmamıştır. Tanımlanmamasının nedeni Kanun koyucunun bilinçli bir tercihidir. Zira değişen küresel ortam, ticari ilişkiler ve şirket menfaatleri sonucunda sırrların niteliği de değişebilmektedir. Çok önemli bir sır bir takım teknolojik gelişmeler sonucunda önemsiz hale gelebilirken, kimi bilgiler de geçmişe oranla daha iyi saklanması ve dahi sır niteliğine büründürülmesi gereken bir bilgi haline gelebilir. Bu nedenle

---

¹⁸³ Karasu, R., (2005), s.91.

kanun koyucu, sır kavramına dâhil olacak bilgi içeriklerini sınırlı sayıda saymak yerine, durum ve şartlar ölçütünde değerlendirilmesini uygun görmüştür.

Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin gerekçesi şu şekildedir:

“...şirket sırrında, rakip bir şirketin bilmediği, öğrenmemesi gereken, şirketin zararına kullanabileceği, elde etmek için çalıştığı, peşinde olabileceği "bilgi" ölçüsü kabul edilebilir. Rakiplerin ulaşabileceği, çeşitli kaynaklar aracılığı ile elde edebileceği, verileri ve bilgileri kullanarak yorumlama/değerleme ile çıkarabileceği bilgiler sır olamaz.”

Maddenin gerekçesine göre, şirketin zarara uğramasını engelleyen, başka anonim şirketlere göre elde bulundurana avantaj sağlayan, öğrenildiği takdirde şirketin zarara uğratılmasına sebep olabilecek bilgiler geniş bir yorumla sır niteliğini haiz olur. Hemen belirtmek gerekir ki, rakip anonim şirketlerin açık kaynaklardan ya da ulaşılması kolay yöntemlerle elde ederek yorumlayabileceği ya da fark edebileceği konulara ilişkin bilgiler sır niteliği taşımayacaktır¹⁸⁴. Hangi bilgilerin sır niteliği taşıdığıнын tespiti, hakkın objektif sınırının belirlenmesi adına önem arz etmektedir.

Karasu(2005 s.94), bu konuyu şu şekilde yorumlamıştır:

“bu durumun nedeni, dar veya geniş bir tanımla uygulamayı dondurmamak veya genişletmemek özenidir. Bu özen çerçevesinde, TTK gibi genel kanun niteliğinde olan bir düzenlemede yer alacak tanımın, anonim ortaklıklar hukuku uygulamasının zaman içerisinde geçireceği değişiklikler karşısında güncelliğini yitirebileceği ve etkinliğinin azalabileceği göz önüne alınmıştır.”

Aynı şekilde Karasu(2005, s.89), şirket sırrını:

---

¹⁸⁴ Aytaç, Z., (1979), s.186

“işletmeyle ilgili, sınırlı bir evre tarafından bilinen, başkaları tarafından kolaylıkla öğrenilemeyecek, gizli tutulmasında şirketin haklı bir menfaati bulunan ve şirketçe gizli tutulması arzu edilen iktisadi yaşama ait olgular”

olarak tanımlamaktadır.

Pulaşlı(2018, s.1503) ise şirket sırrı konusunu:

“ortaklığın meşru menfaatlerinin ifşa edilmesinin gerektirdiği ekonomik hayata ilişkin tüm verileri kapsar.”

olarak tanımlamıştır.

Tekinalp’de(2020, s.379) şirket sırrı konusunda şu şekilde bilgi vermektedir:

“yatırıma ve rekabete ilişkin plan ve stratejiler, diğer piyasa aktörleri ile işbirliği ve ortaklık görüşmeleri ve bunların sonuçlarına ilişkin değerlendirmeler, şirket tarafından edinilecek teknolojiler ve fikri haklara ilişkin konular, şirketin piyasaya süreceği yeni ürünler ve hlihazırdaki ürünlere ilişkin maliyet ve fiyat konuları şirket sırrı kavramına dhildir.”

Yargıtay 7.Ceza Dairesinin 08.04.1987 tarihli, E. 17826 ve K. 4019 sayılı yerleşik kararlarında ise;

“Gizli tutulmalarında korunmaya layık bir menfaati bulunan ve iktisadi yaşama ait tüm olguların, şirketin ticari işlemlerine mali durumuna, yatırım planlamasına ve teknik üretime ilişkin özel yöntem ve bilgiler ile geleceğe ait projeler girer.”

şeklinde belirtilmiştir.

Doktrinde şirket sırrının tanımlanması yönünde yukarıda belirtilenler başta olmak üzere birçok tanımlama yapılmış olup, bazı görüşlerde de iki farklı ayrıma gidilerek tanımlanmıştır. Bu ayrım mutlak şirket sırları ile nispi şirket sırları ayrımıdır.

Mutlak şirket sırları, anonim şirket nezdinde sır niteliği taşıyan bilginin şirket inisiyatifini kullanılarak dahi açıklanmaması gereken sırlardır. Örneğin bir banka ile yapılan sözleşme gereğince ya da kanun hükmün uygulanmasında kesin şekilde açıklanmaması gerektiği kararlaştırılmış veya kanun ile emredilmiş ise bu tür sırlar mutlak şirket sırrı olarak anılmaktadır¹⁸⁵.

Nispi şirket sırları ise, şirketin menfaatinin korunması, ticari veya genel iş ve işlemlerinde açıklanmaması durumunda şirkete fayda sağlayacağı ya da zararın engellenmesine olanak sağlayan şirket sırlarıdır. Bu tür sırların üçüncü kişilere açıklanması herhangi bir sözleşme ya da kanun hükmünden ileri gelmemekle birlikte açıklanmadığı takdirde şirket vizyon ve misyonuna hizmet edecek, genel işlemler ile ticari hayatta şirkete katkı sağlayacak sırlardır¹⁸⁶.

3.4.3.2. Şirketin Korunması Gereken Menfaatleri

Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 3üncü fıkrasında düzenlenen bilgi alma ve inceleme hakkının sınırlarından birisi de şirketin korunması gereken diğer menfaatleridir. Kanun hükmü bu düzenleme ile, anonim şirket pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkına karşın, şirketin geleceğine yön verecek olan menfaatleri hakka üstün tutmuştur.

“*Şirket menfaati*” kavramı, genel anlamda şirketin korunması ve gelişimine katkı sağlayacak her türlü menfaat anlamına gelebileceği gibi, kanun hükmünde belirtilen ve diğer sınırlama sebebi olan şirket sırrını da içine alan bir kavramdır. Doktrinde şirket sırrı ve şirket menfaatleri kavramının birlikte kullanıldığı görülmektedir¹⁸⁷.

¹⁸⁵ Aytaç, Z., (1979), s.203; Kaya, A., (2001), s.266.

¹⁸⁶ Karasu, R., (2005), s.89.

¹⁸⁷ Kaya, C., (2001), s.263

Tekinalp, kanun hükmünde zikredilen şirket menfaati kavramının şirket sırrından farklı olduğunu vurgulamaktadır. Buna göre Tekinalp;

“Şirket menfaatleri şirket sırrından farklı olarak somut olayları kapsamakta, gerçekleşen bir olaydaki kriz yönetimi, bir rekabet durumunda oluşturulan rekabet stratejileri, şirketin ikili ilişkilerindeki uyumsuzluklar gibi güncel olaylara ilişkin bilgi ve belgeleri kapsadığını¹⁸⁸.”

belirtilmektedir.

Karasu(2005, s.93-100) ise, şirket menfaati kavramının şirket sırlarını da kapsayan daha geniş bir terim olduğunu vurgulayarak;

“Kanun koyucunun şirket sırrı ve korunması gereken şirket menfaati ayrımı yapmak yerine sadece şirket menfaati kavramı kullanmasının daha uygun olacağını”

ifade etmektedir.

Bilgi alma ve inceleme hakkı kapsamının sınırlarından birini oluşturan şirket menfaatlerinin ne olduğunun tanımlanması gerekmektedir. Anonim şirket pay sahipleri tarafından istenen bilginin veya inceleme talebinin şirket menfaatini ihlal edip etmeyeceğine ilişkin değerlendirme her somut olayın kendi içinde bulunduğu duruma göre değerlendirilmelidir¹⁸⁹.

Şirket menfaatleri kavramı içerisinde şirket menfaatinin nasıl zarar göreceği konusu da doktrinde tartışmalıdır. Pay sahibinin bilgi alma ya da inceleme hakkını kullanırken şirket menfaatinin doğrudan zarar görmesi gerekmez, şirket menfaatinin zarar görme tehlikesinin bulunması yeterlidir. Örnek olarak pay sahibinin hakkında talepte bulunduğu bir bilginin, aynı sektörde yer alan rakip bir şirket tarafından

---

¹⁸⁸ Tekinalp, Ü., (2020), s. 325

¹⁸⁹ Aytaç, Z., (1979), s.188

öğrenilme riski varsa ya da müşteri portföyünde kayıplara neden olabilecek bir durum yaratıyorsa şirket menfaatinin söz konusu olduğu kabul edilmelidir¹⁹⁰.

Yine Tekinalp'e(2020, s. 328) göre:

“Piyasanın değişen koşullarına karşı alınacak tedbirler, tebliğler uyarınca yapılacak değişiklikler ve geliştirilecek çözümler, rekabet kurulunun kararlarına karşı izlenecek yol ve stratejiler gibi hususlar, gizli kalmasında şirketin korunmaya değer bir menfaati olduğu kabul edilen hususlardır.”

Hakkın kullanılmasındaki sınır bakımından pay sahibinin talep ettiği bilgi ile şirketin zarar görme tehlikesi bağlamında bir illiyet bağının kurulması şarttır. Bu noktada anonim şirkette bilgi alma veya inceleme talebinde bulunan pay sahibinin şirket menfaatine zarar verme kastının olması zorunluluğu yoktur. Kasten ya da taksirle verilecek bilginin şirket menfaatlerine zarar verme riskinin bulunması dahi talebin reddine sebep olabilecektir.

Son olarak şirket menfaatlerinin tanımlanması noktasında bağlı şirketler hakkında bilgi talep edilmesi durumunda ve bağlı şirketlerin menfaatlerinin tehlikeye girme riski olması durumunda söz konusu sınırlamanın geçerli olup olmayacağını tespiti de önem taşımaktadır¹⁹¹. Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinin 3üncü fıkrasında zikredilen sınırlamada bağlı şirketler ile ilgili herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak kabul etmek gerekir ki, bağlı şirketlerin menfaatlerinin tehlikeye girmesi ya da zarar görmesi durumunda hâkim şirketin de zarar göreceği değerlendirildiğinden aynı sınırlamanın bağlı şirket menfaatleri bakımından da uygulanması gerektiği kanaatindeyiz.

3.4.3.3. Sır Saklama Yükümlülüğü

---

¹⁹⁰ Tekinalp, Ü., (2020), s. 326

¹⁹¹ Pulaşlı, H., (2018), s.1942

Şirket sırrı kavramının doktrinde birçok tanımı olduğunu, kanun hükmünde neleri ihtiva ettiğine ilişkin net bir tanımlamanın olmadığı konusunda çalışmanın önceki bölümlerinde bahsedilmiştir.

Şirket sırrı kavramının tanımı bulunmamakla birlikte, doktrinde nelerin bu kavrama dâhil olması gerektiği konusunda çalışmalar mevcuttur. Genellikle ticari sırların, iş sırlarının ve bağlı şirketlere ilişkin sırların bu kavrama dâhil olduğu görüşü bulunmaktadır¹⁹².

Aynı şekilde doktrinde pay sahibinin şirket sırlarını öğrenmesi durumunda şirkete zarar verebileceği, şirket sırrının bu kapsamda pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkından üstün tutulduğu da kabul edilmektedir¹⁹³.

Pulaşlı(2018, s.1496), sır saklama yükümlülüğü ile ilgili olarak;

“Rakip temsilcinin, pay sahibi olarak şirkete karşı sır saklama ve sadakat yükümü altında olmadığından, sanki genel kurulda hazır bulunuyormuş gibi düşünölmeli ve bu kimsenin şirketin resmi ve basın açıklamalarından, analiz haberlerinden ve bizzat yaptığı araştırmalardan şirket hakkında belirli resim, yani tabiri caizse bir puzzle oluşturduğunu ve genel kurulda yönetim kurumlundan istediği bu hedef bilginin de puzzlenin eksik kalan kısmını tamamlayacağı varsayılmalıdır. Talep edilen bilginin zamansız olarak önceden verilmesi durumunda, şirketin piyasadaki rekabet pozisyonuna gerçekten zarar verebilecek nitelikte olmalıdır.”¹⁹⁴

Şirketin yönetim işleri ve planlarının salahiyeti bakımından korunması elzem olan şirket sırlarının korunması, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin özen ve sadakat yükümlölüklerinin bir görünümüdür. Sır saklama yükümlölüğü kapsamında görevli olanların, bir şekilde şirket sırlarına ilişkin bilgi alma ve inceleme hakkı kapsamında düzenlenen sınırlara uymayarak açıklaması durumunda ortaya çıkabilecek durumda

¹⁹² Bilge, M. E., (2005),s. 33.

¹⁹³ Kaya, C.(2001), s.288.

¹⁹⁴Pulaşlı, H., (2018), s.1496.

sırrın açıklandığı kişilerin açıklanan sırrı saklama yükümlülüklerinin bulunması gereklidir¹⁹⁵.

Pay sahipleri bakımından kendilerine açıklanmış olan sırların korunması konusunda Türk Ticaret Kanunu hükümlerinde açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte, Türk Ticaret Kanunu'nun 527nci maddesinde sır saklama yükümlülüğü düzenlenmiştir. Buna göre:

“404üncü madde hükmü saklı kalmak üzere, görevi dolayısıyla incelemesine sunulan defter ve belgeleri inceleyenlerin, elde ettikleri veya verilen bilgilerden öğrendikleri iş ve işletme sırlarını açıklamaları yasaktır. Aksi hâlde şirketin maddi ve manevi zararını tazmin ederler”

Yukarıdaki madde hükmü incelendiğinde, sır saklama yükümlülüğünün görevi dolayısı ile belgeleri inceleyenler kapsamında düzenlendiği ve pay sahibine bu şekilde bir yükümlülük verilmediği görülecektir. Türk Ticaret Kanunu'nun 329uncu maddesinin 2nci fıkrasında belirtildiği üzere pay sahibinin tek borcu sermaye koyma borcudur. Pay sahipleri, anonim şirketlerde yönetim ve şirket işlerine uzak olduğundan¹⁹⁶ her konuya ya da alabileceği bilgilerin şirket sırrı kapsamında olup olmayacağını belirlemesi mümkün olmayabilir. Bu nedenle verilen bilginin niteliğinin pay sahibine sınırlamaya tabi olmadan verilen şirket sırrı olması halinde pay sahibinin bilgilendirilmesi gerekir.

Pay sahibinin, bilgi alma ve inceleme hakkını kullanması durumunda, elde edeceği bilgi nedeniyle doktrinde sır saklama yükümlülüğünün bulunmadığı öngörülmektedir.

Doktrinde aksi görüşler de mevcuttur. Karahan ve Bozgeyik, pay sahiplerinin sır saklama yükümlülükleri için şu şekilde görüş bildirmektedir:

¹⁹⁵ Aytaç, Z., (1979), s.189; Kaya, C.,(2001), s.257.

¹⁹⁶ Paşlı, A., (2004) *Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi*. 2.Baskı. İstanbul:Çağa Hukuk Vakfı Yayınları, s.100.

“TTK ile pay sahipleri bakımından açık ve doğrudan şekilde bir sadakat yükümlülüğü düzenlenmemişse de anonim şirketin kişilerin bir araya geldikleri bir şirket yapısı olduğu gerçeği karşısında, pay sahiplerinin şirkete karşı sadakat yükümlülüğü bulunmaktadır¹⁹⁷.”

Yazarlar bu yükümlülüğün dayanağını da şöyle açıklamaktadır:

“Sadakat yükümü, şirket kavramının temelinde yer alan müşterek amaç unsuru nedeniyle dikkate alınabilecek bir olgudur. Sadakat yükümünün pay sahibi için kanunda açık bir borç olarak öngörülmemiş olması, şirketin müşterek amaç unsurunun pay sahipleri tarafından göz ardı edilebileceği ve bu amaca zarar verici davranışlar içine girilebileceği anlamına gelmemektedir.”

Kanaatimizce, her ne kadar pay sahibinin sır saklama yükümlülüğüne ilişkin Kanunda düzenlenmiş açık emredici hüküm bulunmamakta ve hatta Türk Ticaret Kanunu'nun 392nci maddesinin 2nci fıkrasında,

“Pay sahiplerine sermaye koyma borcundan başka yükümlülük yüklenemez.”

düzenlemesi bulunmakta ise de, objektif olarak pay sahiplerinin de şirketin bir parçası olduğu düşünüldüğünde, sır saklama yükümlülüğünün bir borçtan ziyade şirkete yönelik ahlaki bir yükümlülük olduğu değerlendirilmektedir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 437nci maddesinde düzenlendiği üzere, pay sahiplerine bilgi alma ve inceleme hakkı kapsamında bilgi vermek ile yükümlü olan sùjeler yönetim kurulu ve denetçidir. Türk Ticaret Kanun'un 369uncu maddesi ile, yönetim kurulu üyelerine görevlerini yerine getirirken tedbirli bir yöneticinin özeniyle hareket etme yükümlülüğü getirilmiştir¹⁹⁸. Söz konusu yükümlülük objektif olarak şirket sırlarının ve şirketin diğer menfaatlerinin korunması hakkında da uygulama alanı bulur. Bu nedenle, yönetim kurulu, bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmak isteyen

¹⁹⁷Karahan S. ve Bozgeyik H. (2018) *Ticaret Hukuku*. 1.Baskı, İstanbul: Adalet Yayınevi.s.56.

¹⁹⁸İmregün, O., (2004) *Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri*, 1.Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, s.49.

pay sahibinin bu talebin şirket sırrı ya da diğer menfaatlere yönelik olduğunun tespiti ve reddedilmesi gerekmektedir.

Anonim şirketlerde bir diğer bilgi alma ve inceleme hakkının uygulanması ile ilgili görevli denetçidir. Denetçi kavramı, Türk Ticaret Kanunu'nun 397nci maddesinde düzenlenmiş olan; “bağımsız denetime tabi olan anonim şirketleri denetleyen kişiyi” ifade eder¹⁹⁹.

Denetçilerin sır saklama yükümlülüğü kapsamında Türk Ticaret Kanunu'nun 404üncü maddesi ile 554üncü maddesinde iki farklı düzenleme mevcuttur. TTK 404üncü madde şu şekildedir:

“MADDE 404-(1) Denetçi ve özel denetçi, bunların yardımcıları ile denetleme yapmasına yardımcı olan temsilcileri, denetimi dürüst ve tarafsız bir şekilde yapmak ve sır saklamakla yükümlüdür. Faaliyetleri sırasında öğrendikleri, denetleme ile ilgili olan iş ve işletme sırlarını izinsiz olarak kullanamazlar. Kasten veya ihmal ile yükümlerini ihlal edenler şirkete ve zarar verdikleri takdirde bağlı şirketlere karşı sorumludurlar. Zarar veren kişi birden fazla ise sorumluluk müteselsildir.”

Aynı şekilde TTK 554üncü madde de şu şekildedir:

“MADDE 554-(Değişik: 26/6/2012-6335/29 md.) (1) Şirketin ve şirketler topluluğunun yılsonu ve konsolide finansal tablolarını, raporlarını, hesaplarını denetleyen denetçi ve özel denetçiler; kanuni görevlerinin yerine getirilmesinde kusurlu hareket ettikleri takdirde, hem şirkete hem de pay sahipleri ile şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarar dolayısıyla sorumludur.”

---

¹⁹⁹ Aytaç, Z., (1979), s.188

Her iki maddede düzenlenen hususlar kapsamında hangi maddenin üstün olarak uygulanacağıın tespiti önem arz etmektedir. Ancak Türk Ticaret Kanunu'nun 554üncü maddesinin gerekçesi bu durumu net olarak belirtmektedir. Gerekçeye göre:

“Hüküm hem şirketin hem de şirketler topluluğunun denetçilerinin, işlem denetçilerinin, özel denetçinin sorumluluğunu düzenlemektedir. Anılan denetçilerin sır saklama yükümünü ihlâl etmeleri halinde tâbi oldukları sorumluluk 404 üncü maddede ayrı olarak düzenlendiği için, 554 üncü madde kural olarak 404 üncü maddenin kapsamına giren ihlâllerde uygulanmaz”.

Yukarıdaki düzenlemeler ışığında, denetçilerin görevleri esnasında elde ettikleri şirket sırrına ilişkin bilgileri saklama yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu sorumluluk kapsamında TTK 404üncü madde hükmü öncelikle uygulanacak ve 404üncü madde dışındaki ihlaller için de 554üncü madde uygulama alanı bulacaktır. Denetçi görevini icra edenlerin sorumluluğu Kanununun amir hükümlerinde belirtildiği üzere bir “kusur sorumluluğudur.”

BÖLÜM 4:BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKI ÇERÇEVESİNDE EŞİT İŞLEM İLKESİNİN İHLALİ HALİNDE AÇILABİLECEK DAVALAR

4.1. Dava Süreçleri ve Davada İspat Yükü

Bilgi alma ve inceleme hakkı gerekçesinin düzenlendiği TTK 437nci maddesinin 3üncü fıkrasına göre, eşit işlem ilkesi gereği anonim şirket pay sahipleri arasında ayırım yapılmaksızın, şirket sırları²⁰⁰, şirket menfaatleri gibi şirketin korunması gereken çıkarları arasında yaratılan denge, bilgi alma hakkının esas ölçütü kabul edilmektedir. Eşit işlem ilkesi gereği her pay sahibine eşit şekilde tanınan, mutlak ve bireysel hak olan bilgi alma ve inceleme hakkı, pay sahiplerinin azınlık, çoğunluk veya belirli bir sermayeye sahip olup olmadıklarına bakılmaksızın kullanılabilir.

Pay sahibinin şahsi menfaatinin esas alındığı bilgi alma hakkı, Genel Kurul'da izinle, Yönetim Kurulu'nda onayla veya bu durumlar dışında hakkın kullanımını mümkün değil ise mahkeme kararı²⁰¹ ile kullanılabilir.

Bilgi alma ve inceleme hakkı çerçevesinde yaratılan ihlallere, eşit işlem ilkesinin de dahil olduğu durumlarda, söz konusu ihlallerin; eTTK'da kanunen doğrudan bir yaptırıma tabi tutulmamış²⁰² olmasının zaten icrasında ve tespitinde güçlük olan bilgi alma hakkının ve eşitlik ilkesinin, düzenlenme amacı ile bağdaşmayacağı

---

²⁰⁰ Şirket sırrı TTK'nın gerekçesinde, rakip bir şirketin bilmediği, bilmemesi gereken, rakip şirketin öğrenmesinin şirket zararına olacağı değerlendirilen ve şirket rakiplerinin peşinde olduğu bilgiler olarak açıklanmaktadır.

²⁰¹ Pay sahiplerinin talep ettikleri bilgiye erişmeleri için, iptal davasının açılmasından veya karara ilişkin butlan kararının alınmasından ziyade, bilgi alma talepli bir davanın ikame edilmesinin, talep edilen bilgiye ulaşmak adına daha etkin bir yol olacağı kanaatindeyiz.

²⁰² Bkz. Detaylı bilgi için:Atalay, *Bilgi Alma Hakkı*, s.66

kanaatindeyiz. Bu doğrultuda İstanbul 1. Asliye Ticaret Mahkemesi 2018/800 Esas 2018/1159 Karar:

“ (...) 03/09/2018 tarihinde bilgi almak için şirket merkezine gittiğinde şirket tarafından gereği yerine getirilmemiş ise de, ertelenen genel kurulun 17/09/2018 tarihinden önce yapılmasından önce davacının bilgi edinmek istediği konulara ilişkin belgelerin ve raporların ortakların incelenmesine de hazır edildiği ve davacının temsilcisine gönderildiği göz önüne alındığında yerinde olmayan davanın reddi gerektiği (...) TTK 437/5.maddesi çerçevesinde bilgi alma hakkının reddedildiğini, 03/09/2018 tarihinden itibaren 10 günlük süre içinde huzurdaki bu davanın ikame edildiğini ileri sürmüş ve dilekçesinde ayrıntılı olarak belirttiği konularda bilginin verilmesini talep etmiştir. (...) ”

hükmü amir olup, TTK 437nci madde 5inci fıkra kapsamında, pay sahibinin bilgi alma ve inceleme talebinin karşılıksız bırakılması, gerekçesiz olarak reddedilmesi veya ileri bir tarihe bırakılması durumunda pay sahibinin, sunulan redde istinaden on gün içinde, diğer hallerde ise makul süre içinde, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi nezdinde ilgili talebini dava edebileceği kanunen hüküm altına alınmış ve bu yönde mahkeme kararlarına hükmolunmuştur²⁰³.

Ancak belirtmek gerekir ki, bilgi alma ve inceleme hakkı kapsamında TTK 437nci maddesinin 3üncü fıkrasında hüküm altına alınan söz konusu ihlaller, kendine özgü yargılama süreçlerine haizdir. Bu sebeple, bilgi alma ve inceleme hakkının ihlali sebebiyle açılacak her bir dava, bağımsız ve olay özelinde bir dava olarak görülmektedir²⁰⁴. Nitekim bu hakkın bağımsız bir dava ve talep olduğuna dair İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesi 2018/1159 Esas 2018/912 Karar sayılı ilamı mevcuttur. İşbu ilama göre;

²⁰³ Bkz. TTK m.437/5

²⁰⁴ Poroy R., Tekinalp Ü. ve Çamoğlu E., (2017) *Ortaklıklar Hukuku II*, 13.Baskı, İstanbul:Vedat Kitapçılık, s. 1015.

“(...) 6102 sayılı TTK 437 maddesi kapsamında bilgi alma ve inceleme hakkı kullanılmadığı takdirde bu hususun mahkeme kararıyla da sağlanması mümkündür. Fakat ayrıca bir dava ve bağımsız bir talep olup, şirketin fesih ve ortaklıktan çıkma davasının bünyesinde ihtiyati tedbir yolu ile karşılanması mümkün olmadığından, elde ki davanın konusunu teşkil etmediğinden davacı vekilinin yerinde olmayan istinaf başvurusunun esaslan reddine karar verilmiştir (...)”

Dolayısıyla bilgi alma ve inceleme hakkının kullanımına ilişkin, talebin reddi ve ertelenmesi vs. olumsuz cevaplar sonucunda, başvurulacak yöntem bir an önce bu ihlale son verilmesi yönünde olacaktır. Diğer bir yandan eşit işlem ilkesinin mutlak olarak uygulandığı bilgi alma ve inceleme hakkı bakımından, ihlallerin konusu eşitlik ilkesinden doğan aykırılıkları kapsıyor ise bu durumda eşitlik ilkesine uygulanan yaptırımlar gündeme gelecektir²⁰⁵.

Bilgi alma ve inceleme hakkı çerçevesinde eşit işlem ilkesinin ihlali halinde açılacak davalara sebep olan olayları somutlaştırmak adına, bilgi alma ve inceleme hakkı ile eşit işlem ilkesinin aykırılıklarının yapılması gerekmektedir. Ne var ki bilgi alma ve inceleme hakkı ile eşit işlem ilkesi arasında adil bir dengenin bulunması zaruridir. Diğer bir ifadeyle bilgi alma ve inceleme hakkının, eşit işlem ilkesinin özel bir görünümü olması sebebiyle, bu hakkın kullanımı eşit işlem ilkesine tabidir. TTK 437nci madde 3üncü fıkraya gereğince belirtildiği üzere, şirket menfaatlerinin gerektirdiği hallerde pay sahipleri arasında oluşan farklılıklar, olayın şartları kapsamında oluşan dengeye göre, eşit işlem ilkesinin ihlali sayılmayabilecektir. Bu durumda, TTK'nın 379uncu maddesinde şirket paylarının iktisabına yönelik, pay sahipleri arasında ayrıma sebep olacak şekilde genel kurulun yetkilendirilmesi, eşit işlem ilkesinin ihlaline örnek olarak verilebilecektir. Diğer bir yandan ise yönetim kurulunun kar payı dağıtım kararına istinaden bilgi alma hakkını kullanmak isteyen ve bu kapsamda soru soran pay sahibinin karşısında, şirket menfaatini zedeleyecek, rakip şirkete karşı rekabet üstünlüğü sağlayacak bir konuda soru sormak isteyen pay sahibinin sorusuna istinaden cevap verilmemesi, eşit işlem

²⁰⁵ Kırca, Şehiralive Manavgat, (2013), s.510.; “Eşit işlem ilkesine aykırı kararların yokluk, butlan veya iptal edilebilirlik yaptırımları ile karşılaşacağı düzenlenmektedir.”

ilkesine aykırılık oluşturmayacak ve TTK'nın 437nci madde 3üncü fıkrası kapsamında haklı bir gerekçe oluşturacaktır. İlaveten anonim şirketlerde belirli pay sahiplerine kazanç dağıtımı (örtülü kazanç) sağlayan yönetim tedbirlerinde veya genel kurul kararlarında belli başlı pay sahiplerine sermaye artırımına ilişkin ayrıcalık tanınması²⁰⁶ eşitlik ilkesine aykırı²⁰⁷ olabileceği gibi bu yöndeki genel kurul ve yönetim kurulu kararları hakkında, somut olayın şartlarına göre, bilgi edinimine engel her türlü davranış bilgi alma hakkını ihlal edecektir. İşbu sebeple değerlendirme yapılırken bu tür hassasiyetlerin de göz önünde bulundurulması gerekeceği kanaatindeyiz.

Belirtmek gerekir ki bilgi alma ve inceleme hakkının pay sahibine kullandırıldığı veya sınırlandırıldığı her durumda eşit işlem ilkesi uygulanmakta olup²⁰⁸ hem bilgi alma ve inceleme hakkı hem de eşit işlem ilkesi kapsamında iddia edilen ihlallere yönelik ispat yükü aynı kişilerdedir. Buna göre, taraf ve dava ehliyetine sahip olan, ortaya çıkan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkararak, anonim şirket pay sahibi ilgili ihlalleri ispat etmekle yükümlü olan kişidir²⁰⁹. Ancak, pay sahibinin küçük, kısıtlı olması halinde ise, dava açma hakkı kanuni temsilci aracılığı ile kullanılabilir gibi, pay temsilcisinin iradi temsilcisi olması halinde, iradi temsilcinin dava açma hakkını kullanması mümkün olacaktır. Dava açma hakkına haiz olan pay sahibi bilgi alma hakkı çerçevesinde eşit işlem ilkesinin ihlal edildiğini²¹⁰ her türlü delil ile ispat edebilecek olup, mahkemede, ispatta sorun yaşamaması adına ilgili pay sahibinin bilgi alma talebini yazılı olarak, noter aracılığıyla veya e-posta yöntemi ile sağlamlaştırıp tespit ettirmesi, ispat yükünün sağlanması açısından önem arz edecektir²¹¹. Yazılı belgenin sağlanamadığı durumlarda ise yaklaşık ispatın yeterli

---

²⁰⁶Emminoğlu, C., (2015) *Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından "Eşit Şartlarda Eşit İşlem" İlkesi*, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı:2015/1 ,s.84. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/199309> (Erişim Tarihi: 05.10.2021).

²⁰⁷ Anonim şirketlerde genel kurul kararlarında sermaye artırım ve benzeri gündem maddelerinde yer alan konular kapsamında alınan tüm kararlar kanuna, şirketlerin esas sözleşmesine ve dürüstlük kuralına uygun olmalıdır. Aksi halde alınan kararlara karşı kanun yolu açık olmakla beraber, yönetim kurulu toplantılarında ilgili konuların detaylarının pay sahipleri ile paylaşılmadığı, pay sahiplerine önceden bilgi verilmediği iddiaları ile de, ispat yükü davacı pay sahibinde olmak üzere, kanun yoluna başvurulabilecektir.

²⁰⁸Bahar Sayın, H., (2017), s. 120

²⁰⁹ Bkz. İspat yükü Türk Medeni Kanunu 6ncı madde ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu 190ıncı madde.

²¹⁰ Örneğin davacı pay sahibi, genel kurulda talep ettiği bilgi alma hakkının kendisine verilmediğini ancak genel kurul dışında başka bir pay sahibine verildiğini iddia ederse, işbu hususun ispatı açısından herhangi bir belgenin bulunması zor olacağından, bu gibi hususlarda yaklaşık ispat aranabilmektedir.

²¹¹Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, (2017), s.1010b.

olacağı değerlendirilmektedir²¹². Pay sahibi davacının²¹³, somut iddialar ile talep konusunu ortaya koyması ve davalı taraf olarak şirket tüzel kişiliğini göstermesi gerekmektedir²¹⁴. Diğer bir ifadeyle, davanın yönetim kurulu üyelerine, denetçilere, diğer pay sahiplerine karşı açılması söz konusu olmamakla beraber, pay sahibi davayı anonim şirkete açacaktır. Davalı anonim şirket ise bu durumda ihlale sebebiyet vermediğini, pay sahibinin talebinin karşılanması halinde şirket menfaatlerinin veya sırlarının tehlikeye düşeceğini, yaklaşık ispat²¹⁵ etmesi gerekecektir²¹⁶.

İhlallerin tespiti hususunda TTK'nın 437nci maddesinin 5inci fıkrası kapsamında veya TTK'nun 357nci maddesi kapsamında yetkili mahkeme, anonim şirket esas sözleşmesinde belirtilen şirket merkezinin bulunduğu yerdedir. Görevli mahkeme ise Asliye Ticaret Mahkemesi'dir. Yetkili ve görevli mahkeme nezdinde açılacak dava, kanunen düzenlenen bir ticari dava niteliğindeki hukuk davasıdır. Bu kapsamda söz konusu ihlaller bir miktar paranın ödenmesine ilişkin alacak/tazminat talebi²¹⁷ hususunda olmadığı için TTK'nın 5/A maddesi kapsamında davanın açılmasından önce arabulucuya başvuru şartı bulunmamaktadır. Ancak şirket merkezinin bulunduğu yerde Asliye Ticaret Mahkemesi bulunmuyorsa, bu durumda görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesi sıfatıyla Asliye Hukuk Mahkemesi olacaktır. Kesin yetki kuralı gereğince bilgi alma ve inceleme davasının²¹⁸ şirket merkezi dışında başka bir yerde açılması mümkün olmamakla beraber, kesin yetki dava şartı olduğu için hakim işbu hususu ön inceleme aşamasında resen gözetir ve/veya davalı

²¹² Kaya, C., (2001), s.332 ; Atalay, O., (2014), ss.71-72

²¹³ Belirtmek gerekir ki bilgi alma ve inceleme talebinde bulunan kişi ile "bilgi alma ve inceleme davası" açan kişi farklı olabilmektedir.

²¹⁴ Kaya, C., (2001), s.328 ; Atalay, O., (2014), ss.66-67.

²¹⁵ Bu durumda şirket defterleri, bilgileri ve kayıtlarının mahkemeye sunulması gerekeceğinden ilgili bilgilerin tehlikeye düşme ihtimaline binaen Hukuk Muhakemeleri Kanunu 161inci madde 2nci fıkra kapsamında hakimden bu belgelerin saklanması ve hakimden izni ile incelenmesinin talebi istenebilecektir.

²¹⁶ Atalay, O., (2014), s. 72.

²¹⁷ Bkz. TTK m. 5/A

²¹⁸ Anonim şirket pay sahiplerinin "bilgi alma ve inceleme davasını" mahkeme aracılığıyla kullanması olumlu ve olumsuz olmak üzere iki şarta bağlanmıştır. Bunlardan ilki pay sahibinin genel kurulda veya genel kurul dışında bilgi alma ve inceleme hakkını kullanma talebini yönetim kuruluna iletmış olması ve bu talebin şirket tarafından sürüncemede bırakılmış olması (TTK m. 437/5) gerekmektedir. Diğer bir yandan ise pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı kapsamında hukuki yararının bulunması gerekmektedir. Bu dava şartlarının sağlayan, yani bilgi alma ve inceleme talebini genel kurula veyahut genel kurulun dışında yönetim kuruluna ileten, hukuki menfaati bulunan pay sahibinin talebi tam ve yeterli bir şekilde karşılanmamışsa pay sahibi TTK'nın 437/5inci madde kapsamında bilgi verilmesini sağlamak adına, dava açma hakkını kullanabilecektir.

şirket dava süresince yetkisiz mahkemede açılan davaya ilişkin yetkisizlik iddiasını ileri süreme hakkını kullanır²¹⁹.Mahkemenin kendiliğinden veya karşı tarafın itirazı üzerine yaptığı inceleme neticesinde dava şartının bulunmadığı tespit edilirse, davanın usulden reddine karar verilecek olmakla beraber, HMK'nın 115inci maddesinin 2nci fıkrası özelinde dava şartının davacı pay sahibi tarafından tamamlanması mümkünse, dava şartının tamamlanması için kesin süre verilecektir. Davalarda daha hızlı ve kolay sonuç alınan, basit yargılama usulü uygulanır. Basit yargılama usulünde replik ve düplik dilekçeleri hazırlanmadığı için tarafların mahkemeye sunacakları deliller hususunda daha titiz davranmalarının gerektiği kanaatindeyiz²²⁰.

Netice itibarıyla bilgi alma ve inceleme hakkı ile eşit işlem ilkesine yapılan ihlaller doğrultusunda mahkemeye başvuru şekilleri farklılık göstermektedir. Çalışmanın devam eden bölümünde, eşit işlem ilkesinin özel bir görünümü olan ve ilkenin mutlak surette uygulandığı, bilgi alma ve inceleme hakkının ihlaline sebebiyet veren kararlara istinaden başvurulacak merciler ve kanun yolları üzerinde durulmuş olup, konu ile ilgili yaptırım türleri ele alınmıştır.

4.2. Yönetim Kurulu Açısından Yaptırımlar

4.2.1. Kararların Butlanı

Alman ve İsviçre öğretilerinde eşit işlem ilkesine aykırı yönetim kurulu kararlarının batıl olacağına dair hüküm kanunen düzenlenmese de²²¹, Alman doktrinine göre, çok istisnai hallerde, eşitlik ilkesine aykırı kararlara istinaden butlan yaptırımının uygulanabileceğini değerlendirmektedir²²². İlkenin Ülkemizde şekillenmesine yol açan Alman ve İsviçre öğretilerinin yanı sıra, bilgi alma ve inceleme hakkı çerçevesinde, yönetim kurulu kararıyla veya esas sözleşmeyle bilgi alma talebinin sınırlandırılması ve bu kapsamda herhangi bir karar verilmesi halinde, verilen karar

²¹⁹ Arslan, R., Yılmaz, E. ve Taşpınar Ayvaz, S., (2016) *Medeni Usul Hukuku*, 1.Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 219.

²²⁰ Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 319ncü maddesi kapsamında basit yargılama usulüne ilişkin düzenlemeler bulunmakta olup, iddiaların ve savunmaların genişletilip değiştirilmesi yasağı cevap dilekçesinin mahkemeye sunulması ile başlamaktadır.

²²¹ Kırca, Şehirali ve Manavgat, (2013), s.149

²²² Hölter, W., (2011), *Aktiengesetz - Kommentar*, München (Aktaran; Eminoglu, (2015), s.80)

butlan yaptırımına tabi olacaktır²²³. Ülkemizdeki doktrin görüşüne göre de, yönetim kurulu tarafından bilgi alma ve inceleme hakkının reddedilmesi halinde söz konusu reddin haklı gerekçelere dayanmadığı durumlarda, verilen kararın butlan yaptırımına tabi olacağı belirtilmektedir²²⁴.

Bahar Sayın'a göre, bilgi alma ve inceleme hakkını kaldıran, sınırlandıran ve hakkın kullanımını güçleştiren²²⁵ her türlü yönetim kurulu kararı batıl kabul edilmelidir. Ayrıca, pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakları kapsamında eşit işlem ilkesinin mutlak suretle geçerli olacağı ve TTK'nın 391inci maddesi kapsamında yapılan düzenlemeler ele alındığında, söz konusu ilkeye aykırı alınan yönetim kurulu kararları batıl kabul edilecektir²²⁶.

Mahkeme tarafından yönetim kurulu kararlarının butlanla sakat olduğunun tespit edilmesi halinde, butlanla sakat olan yönetim kurulu kararının alındığı tarihten itibaren alınan kararın geçersiz sayılması ve bu karara dayalı olarak yapılan işlemlerin geçmişe dönük olarak geçersiz sayılmasına sebep olacaktır ve belli bir süreye tabi olmaksızın ilgili geçersizlik her zaman ileri sürülebilecektir²²⁷.

4.2.2. Yönetim Kurulu Kararlarının İptali

Doktrin tartışmaları arasında en çok değerlendirilen konulardan birisi de yönetim kurulu kararının iptalidir²²⁸. TTK 391inci madde gerekçesinde yönetim kurulu kararlarının iptal edilemeyeceğine dair yapılan düzenleme dolayısıyla kanun koyucu ilke olarak yönetim kurulu kararlarının iptal edilmeyeceğini kabul etmektedir. Ancak TTK'nın 192/II ve TTK'nın 460/V maddelerinde yer alan hükümler yönetim kurulu

²²³TTK'nın 391inci maddesinde açıkça, eşit işlem ilkesine aykırı yönetim kurulu kararlarının batıl olacağı düzenlenmektedir. Ancak doktrinde, eşit işlem ilkesine aykırı yönetim kurulu kararlarında tek yaptırımın uygulanıp uygulanmayacağı veya ilgili yaptırımın yönetim kurulunda farklı genel kurulda farklı düzenlemeler ile mi uygulanacağı yönünde tartışmalar mevcuttur.

²²⁴Bahar Sayın H., (2017) *Pay Sahibinin Haklarının Korunması Kapsamında Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarının Butlanı*, 2. Baskı. İstanbul :Onikilevha Yayınları, s. 182.

²²⁵ Örneğin bilgi alma ve inceleme hakkı yönetim kurulu tarafından imzalanması istenilen bir taahhütnamenin imzalanma şartına bağlanmışsa veya belgeleri incelemek için yönetim kurulunun onaylayacağı ve/veya seçeceği bir uzmanın olması şartı koşuluyorsa, hakkın kullanımı güç hale getirilmiş olacaktır.

²²⁶Korkut, Ö. (2012) *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının Butlanı*, Adana: Karahan Kitabevi, s. 78.

²²⁷Üçışık, H. G., (2011) *Türk Hukuku'nda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarının Sakatlığı Konusunda Getirilen Düzenlemelerin Değerlendirilmesi*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, s.57.

²²⁸Moroğlu, E., (2012) *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 6. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayınları, s. 180-181.

kararlarının iptali hususunda düzenleme yapan maddelerdir²²⁹. Bu noktada kayıtlı sermaye sistemini benimsemiş halka kapalı anonim şirketlerin yönetim kurullarınca alınan kararlarının eşitlik ilkesine, objektif iyiniyet kurallarına, dürüstlük kuralına, esas sözleşmeye ve kanuna aykırılık teşkil etmesi halinde, bu aykırılığın ilan tarihinden itibaren bir ay içerisinde iptal davası açılabileceği hüküm altına alınmaktadır²³⁰.

Bu kapsamda bilgi alma ve inceleme hakkının kullanımındaki ihlallerin tespitinde yukarıda belirtilen hususlar dikkate alınacak olup, mahkeme tarafından iptal kararı alınana, karardaki geçersizlikler tespit edilene kadar ilgili yönetim kurulu kararı hukuk dünyasında sonuç doğurmaya devam edecektir. Mahkeme kararı kesinleştikten sonra ise ilgili kararın iptal edildiği andan itibaren geçmişe dönük olarak alınan isabetsiz kararın ortadan kalkacağı değerlendirilmektedir²³¹.

4.2.3. Yönetim Kurulu Üyelerine Uygulanacak Yaptırımlar

Yönetim kurulunun bilgi verme yükümlülüğü ne gündem ile ne de genel kurulda soru sorulması hali ile sınırlı değildir. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu TTK 437'nci maddenin linci fıkrasında düzenlendiği üzere, “*Finansal tablolar, konsolide finansal tablolar, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, denetleme raporları ve yönetim kurulunun kâr dağıtım önerisi*”²³² nin de dahil olduğu hususların bir bütün olarak pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurmaktan geçmektedir. Aynı minvalde yönetim kurulu üyelerinin pay sahiplerinin şirket defter ve yazışmalarına ilişkin kanuni inceleme hakkını kullanmak istemeleri halinde, yönetim kurulu üyeleri bu belgeleri bizzat veyahut uzman aracılığı ile incelenmesi için hazır bulundurma ve ayrıca, hakkın kullanımını güç hale getirecek eylemlerde bulunmama yükümlülüğü vardır.

Yönetim kurulu üyelerinin bu yükümlülüklerini yerine getirirken özen yükümlülüğüne, dürüstlük kuralına ve eşitlik ilkesine uygun davranmaları

²²⁹ Detaylı Bilgi İçin Bkz. Pulaşlı, (2018), ss. 1934-1935; Aynı Yönde Görüş İçin Bkz. Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, (2017), s. 1012b; Kendigelen, A. (2012), *Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*, İstanbul, ss. 278-279.

²³⁰ Yıldız, Ş., (2004), s.218; Üçışık, H. G., (2011), s. 63.

²³¹ Üçışık ve Çelik, (2013), s. 362.

²³² Bkz. TTK m. 437/1.

zorunludur. Aksi halde pay sahibi uğradığı zararı anonim şirketten talep edebileceği gibi, ihlale sebebiyet veren yönetim kurulu üyesinden de uğradığı zararı tazmin etmesini isteyebilecektir²³³. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidilmesi muhtemel duruma örnek vermemiz gerekirse, bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmak isteyen pay sahibinin şirkete alınmama suretiyle bu hakkının eşit işlem ilkesine de aykırı olarak engellendiği bir durumda, pay sahibi ortada butlanı tespit ettirebileceği bir karar olmadığı için, yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma hakkı çerçevesinde eşit işlem ilkesine aykırı davrandıklarını ileri sürerek, üyelerin sorumluluğuna başvurabilecek ve uğradığı zararların tazminini talep edebilecektir.

Yönetim kurulu üyeleri, bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmak isteyen pay sahibini sadece şirket sırrı özelinde korunması gerekli olan şirket menfaatinin tehlike altında olduğu gerekçesiyle reddedebilir. Bu gerekçe harici engellemelerde, bilgi alma ve inceleme hakkına getirilen sınırlamalarda ve/veya bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılacağı belgeler için, yönetim kurulu üyeleri tarafından, taahhütname imzalanması, belgenin bizzat pay sahibince incelenebileceği gibi şartların belirlenmesi geçerli olmayacaktır. Bu tip hakkın kullanımını zorlaştıran ve ortadan kaldırmaya yönelik düzenlenen kararlar, batıl kabul edilmelidir²³⁴.

4.3. Genel Kurul Açısından Yaptırımlar

4.3.1. Kararlarının Butlanı

Oy hakkına sahip pay sahiplerinin / temsilcilerinin bilgi alma hakkını kullandığı, iradelerini açıklayıp kararlar aldığı yer genel kurul toplantılarıdır. Bu kapsamda, eşit işlem ilkesine aykırı genel kurul kararlarına dair kanunen herhangi bir yaptırım açıkça düzenlenmemiş olmakla beraber, öğretide²³⁵ anonim şirketlerin temel yapısını bozan işlemlerin bulunması halinde bu işlemin butlan yaptırımına tabi olacağı değerlendirilmektedir. Ancak Kendigelen'in de belirttiği üzere²³⁶, butlan yaptırımının

²³³ Bahar Sayın, H., (2017), s. 280

²³⁴ Bahar Sayın, H., (2017), s. 180

²³⁵ Karahan, S., (2013) *Şirketler Hukuku*, 1. Baskı, Konya: Mimoza Yayınları, s. 355.

²³⁶ Kendigelen, A., (2012), s. 279

hukuki sonuçları ağır neticeler²³⁷ doğuracağı için anonim şirket ortaklarının hukuki işlem güvenlikleri gereği, uygulanması gereken yöntemin iptal edilebilirlik olması gerektiği değerlendirilmektedir.

Dolayısıyla işlem güvenliği ilkesi ve butlanın ikincilliği prensibi (Subsidiarität)²³⁸ gereği, olayın şartlarına göre değerlendirme yapılarak iptal kararından yana tavır sergilenmesinin mümkün olduğu hallerde iptal yaptırımının uygulanmasının daha isabetli olabileceği kanaatindeyiz²³⁹.

Ancak belirttiğimiz üzere, hukuk güvenliği açısından, sermaye şirketi olan anonim şirketlerde, geçersizlik yaptırımlarının uygulanması hususunda, olayın şartlarına göre değerlendirme yapılarak, titiz ve dikkatli davranılması gerekmektedir²⁴⁰ olup, pay sahibi TTK'nın 447nci maddesi kapsamında, kanun koyucunun düzenlemeleri dışında karar alındığı gerekçesiyle şirkete karşı, butlanın tespiti davası açabilecektir.

Genel kurulda alınan kararların eşit işlem ilkesine aykırı olduğu iddialarının somut olayın şartlarına göre değerlendirilmesinin²⁴¹ gerektiğini belirtmiştik. Bu kapsamda, pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkının kullanım şartları, TTK'nın 447nci maddesinde özel olarak düzenlenmektedir. Buna göre, anonim şirketlerde kanun koyucunun düzenlemelerinden farklı olarak daraltan veya ortadan kaldıran kararlar, mutlak emredici hükümlere aykırılık teşkil edecektir. Bu doğrultuda, pay sahiplerinin vazgeçilmez nitelikteki haklarından olan, bilgi alma ve inceleme hakkı çerçevesinde eşit işlem ilkesinin ihlaline sebep olan karar, mutlak surette butlan yaptırımına tabidir²⁴².

²³⁷Baştan beri hükümsüz olan, sonradan geçerlilik kazanma olanağı olmayan, kamu düzenine, ahlaka, emredici kurallara aykırı veya konusu olanaksız olan kararlara mutlak butlanla batıl kararlar denilmektedir.

²³⁸ Akdağ, N. G.,(2014), s.129

²³⁹ Aynı Yöndeki Görüş İçin Bkz. (Yağmur, (2018), s.224)

²⁴⁰ Botschaft, s. 140, N. 321; Böckli, Aktienrecht, 2. Aufl .s. 1012, N. 1922; Schnyder (Christen-Westenberg (Von Büren/Stoffel), s. 199; Pulaşlı, (2018), 364.

²⁴¹ Örneğin, kar payı dağıtımı hususunda yönetim kurulunun aldığı bir karar kapsamında soru sorarak bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmak isteyen bir pay sahibinin karşısında, rakip şirketlere rekabet üstünlüğü sağlama ihtimali olan bir konu kapsamında soru sormak isteyen diğer bir pay sahibinin sorusuna şirket tarafından cevap verilmemesi, (TTK'nın 437/3) şirket menfaati gereğince yanıtlanmayacaktır. Bu durum pay sahipleri arasında eşit işlem ilkesinin uygulanmamış olmasına haklı gerekçe oluşturacaktır. Dolayısıyla olayın şartlarına göre, mutlak ve emredici niteliği haiz, eşit işlem ilkesinin bilgi alma ve inceleme hakkı kapsamında uygulama koşulları değerlendirilerek ihlale konu kararlara uygulanacak yaptırım yolunun belirlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

²⁴²Pulaşlı, H., (2012), ss.390-393.

4.3.2. Kararlarının İptali

Genel Kurulda bilgi alma ve inceleme hakkı soru sorarak talep edilirken hakkı kullanan şirket pay sahibine sözlü veya yazılı cevap verilebilecek olup, cevap verilme yöntemi kanunen şekli şarta bağlanmamıştır. Kanaatimizce bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmak isteyen pay sahibinin de bilgi alma talebine karşılık veren tüzel kişinin de, geçerlilik şartı olmasa dahi, bu hakkı yazılı olarak kullanıyor olması, eşit işlem ilkesine ve bilgi alma hakkına aykırılığın tespitinin zorluğu yanında, objektif gerekçeler yaratılacağından, hem yönetim kurulunda hem de genel kuruldaki aykırılıkların belirlenmesinde kolaylık sağlayacaktır.

Bu doğrultuda bilgi alma ve inceleme hakkına ilişkin TTK 437nci madde 5inci fıkrası ile düzenlendiği üzere, bilgi alma ve inceleme talebi reddedilen, ertelenen, cevapsız bırakılan ya da TTK 200üncü madde kapsamında bilgi alamayan pay sahibinin dava yoluna başvuru hakkının saklı olduğu değerlendirilmektedir²⁴³. Diğer yandan, eşit işlem ilkesine aykırı genel kurul kararlarına dair kanunen herhangi bir yaptırım düzenlenmemiş olmakla beraber, öğretide kanuna aykırılık sebebiyle iptal yaptırımının²⁴⁴ söz konusu olabileceği değerlendirilmektedir. İlaveten belirtmek gerekir ki pay sahibinin hukuki menfaatine müdahale edici bir kararın bulunması halinde, örneğin pay sahibinin oy kullanma hakkını etkileyen bir kararda, pay sahipliği hakkına aykırı sonuçlar doğuracak olup, bu halde genel kurul kararının iptali gündeme gelebilecektir. Pay sahibi, genel kurulda veyahut genel kurul dışında yönetim kurulundan şirketin iş ve işlemleri hususunda gerekli olan her türlü bilgiyi talep edebilecekken, pay sahibine bu bilginin verilemeyeceğini söylemesi²⁴⁵ durumunda, bilgi alma ve inceleme hakkı çerçevesinde eşit işlem ilkesinin ihlali gündeme gelebilecektir.

²⁴³ Çelebi A. E., (2018) *Şirketler Topluğunda Hakim Şirket Pay Sahiplerinin Bağlı Şirketler Hakkında Bilgi Alma Hakkı*, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:2, Sayı:2, s. 546.

²⁴⁴ İptal edilebilir kararlar, pay sahiplerinin menfaatlerinin korunduğu düzenlemelerde aykırılıklar bulunan, yorumlayıcı ve şekle ilişkin kurulların ihlal edildiği, baştan geçersiz olmayan, iptal kararı alınana kadar hüküm ve sonuç doğuran kararlardır.

²⁴⁵ Örneğin yönetim kurulu ile yakınlığı bulunan pay sahibine, anonim şirketin gelirleri ve giderleri hakkında bilgi verilip, bir başka pay sahibinin aynı hususta bilgi almak istemesi durumunda bu talebin, şirket sırrı veya menfaati niteliğinde olduğu gerekçesiyle bu ihlal yaratılabilmektedir.

Bu kapsamda Moroğlu'nun da belirttiği üzere, mutlak emredici hükümlere aykırı olan genel kurul kararlarına karşı iptal davası açılabilir. Başka bir ifadeyle, genel kurulda, bilgi alma ve inceleme hakkı çerçevesinde eğer eşit işlem ilkesine aykırı verilen bir karar mevcutsa, kararın iptalinin söz konusu olacağı düzenlenmektedir²⁴⁶.

Netice itibarıyla bilgi alma ve inceleme hakkı çerçevesinde, sarfınazar edemeyecek şekilde mutlak uygulama alanı bulan eşit işlem ilkesinin ihlal edildiği genel kurul kararlarında, kararın iptali için TTK'nın 445inci maddesine göre üç aylık hak düşürücü süre içinde mahkemeye başvuru yapılabilecek olup, genel kurulda alınan karar ile ilgili olarak, bilgi alma ve inceleme hakkı ile eşit işlem ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal davası açılabilir.

Ne var ki kararın iptalinin söz konusu olması ve mahkemenin genel kurul kararının iptaline karar vermesi halinde, pay sahibinin talep ettiği bilgiyi alamayacağı ve dolayısıyla iptal davası ile esasen istenilen sonuca doğrudan ulaşamayacağı değerlendirilmektedir²⁴⁷. Bu doğrultuda pay sahibi, bilgi alma talebinin karşılıksız bırakılması, gerekçesiz olarak reddedilmesi veya ileri bir tarihe bırakılması durumunda eşit işlem ilkesine aykırı olduğu gerekçesi ile iptal davası açılabilir, yine de iptal davasının hukuki niteliği gereği, pay sahibi, talep ettiği bilgiye ulaşamamış olacaktır. Bu kapsamda Yargıtay'ın 11. Hukuk Dairesinin E. 2006/2171 K. 2007/10775 T. 19.07.2007 kararı;

“Açıklanmaya çalışıldığı üzere, davacı ortağın bilgi alma hakkının ihlali nedeniyle genel kurul toplantısında yanlış bir kararın alınmış olması, diğer bir anlatımla bilgi vermeme ile alınan kararlar arasında illiyet bağının bulunması halinde ancak alınan kararların iptali söz konusu olabilir. Bu durumda, mahkemece, davalıya alınan kararlarla davacının bilgi edinme hakkının ihlali arasında bir nedensellik bulunmadığını kanıtlama imkanı tanınmadan, yazılı şekilde salt bilgi edinme hakkının ihlalinden bahisle, bilanço ve kar/zarar hesabının kabulüne dair (4), denetçi ve yönetim kurulu

²⁴⁶Morođlu, E., (2012), s.30.

²⁴⁷Çelebi, A. E., (2018), s.549.

üyelerinin ibrasına ilişkin (5), karın dağıtılmamasına ilişkin (6) ve nihayet sermaye artırımına ilişkin (7) gündem maddelerinin iptaline karar verilmiş olması doğru görülmemiştir.”

Bu durumda iptal kararının verilebilmesi için dava konusu ile karar arasında bir nedensellik bağı bulunması gerektiği, nedensellik bağı olmayan genel kurul kararlarının iptalinin doğru olmadığı belirtilmektedir.

Anonim şirketlerde pay sahiplerinin haklarını sakınarak kullanması hâkim ilkeler arasında kabul edilmektedir. Bu ilke uyarınca şirket pay sahibinin kanuni haklarını kullanırken, şirketlerin işleyişine müdahale edici ve gereksiz ölçüde kullanılmamasının gerekliliği düzenlenmektedir. Amaçlanan sonuca erişmek isteyen pay sahibinin seçeceği kanuni yöntemde, şirketi en az zedeleyici yolu seçmesi, yani pay sahibinin hakkını sakınarak kullanması ilkesi gereği, genel kurul kararının iptal edilmesini tercih etmek yerine, bilgi verilmesinin sağlanması yolunu²⁴⁸ tercih etmek kanaatimizce daha yerinde bir karar olacaktır²⁴⁹. Zira pay sahibinin, bilgi verilmesi hakkının kullanılması yönünde mahkemeye yapacağı başvuru, pay sahibinin ihtiyacı olan bilgiye daha kolay ve hızlı erişmesinin önünü açacaktır²⁵⁰.

---

²⁴⁸ Tezimiz bilgi alma ve inceleme hakkının kullanımında, eşit işlem ilkesinin ihlal edildiği durumları değerlendirmektedir. Bu doğrultuda, eşit işlem ilkesinin mutlak surette uygulama alanı bulduğu bilgi alma ve inceleme hakkı çerçevesinde ilkenin ihlaline sebebiyet veren kararların, somut olayın şartları saklı kalmak kaydıyla, geçerliliği olmayacağını değerlendiriyoruz. Bu sebeple, pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkının reddedilmesi halinde kararın butlan veya iptalini isteyebilme hakları tezimiz kapsamında detaylarıyla ele alınmıştır. Ancak pay sahibi, bilgi alma ve inceleme hakkının kullanımını için, talebini mahkeme aracılığıyla “bilgi alma ve inceleme davasını”yla da kullanabilecektir. Bkz. (Ceylan, Ç., (2019), ss.100-110)

²⁴⁹ Karasu, (2005), s.66.

²⁵⁰ Genel kurul kararının iptal edilmesi diğer pay sahiplerine ve şirketlere de zarar verecek olup, iptal kararının korumaya değer hukuki bir menfaatin varlığı halinde uygulanması gerekmektedir.

BÖLÜM 5: SONUÇ

Modern Şirketler Hukuku sisteminin gereği olarak TTK'nın 437nci maddesiyle pay sahiplerine tanınan bilgi alma ve inceleme hakkının kapsamı ve TTK'nın 357nci maddesi ile eşit şartlardaki pay sahiplerinin eşit işlem ilkesine tabi oldukları hususunu düzenlenmektedir.

Mülga 6762 sayılı TTK döneminde, eşit işlem ilkesi, yazılı olmayan ve fakat genel kabul gören bir ilkeyken, bilgi alma ve inceleme hakkı ise, eTTK'nın 362nci ve 363üncü maddelerinde oldukça dar kapsamda ve yetersiz düzenlemelere tabiydi. Bu durum da doktrinde oldukça fazla eleştirilmekteydi. Özellikle bilgi alma ve inceleme hakkının oy kullanma hakkının destekleyicisi ve yardımcı bir hak olduğuna yönelik yaklaşımlar, hakkın niteliği hususunda karışıklık yaratmaktaydı. Mevza kanunda söz konusu bu eksikliklerin 6102 sayılı yeni kanun döneminde, oldukça kapsamlı hale getirilerek güçlendirildiği, diğer pay sahibi haklarından bağımsız bir hak yaratıldığı ve eTTK'da tartışılan eksikliklerin büyük çoğunluk ile giderildiği görülmektedir.

Anonim şirketler, dinamik, çok ortaklığa müsait bir yapıya sahip olan ve organlardan oluşan, sıklıkla karşımıza çıkan bir yapı üzerine kurulmuş olup, şirketlerde pay sahipleri ile şirket yöneticileri genellikle ayrı kişilerden oluşmaktadır. Esasen bu durum da şirketin esas sahipleri olarak nitelendirebileceğimiz pay sahipleriyle şirket yöneticilerinin ayrışmasına sebep olmaktadır. Bu durum pay sahiplerinin şirket yönetiminden uzaklaşmasına ve dolayısıyla şirket yönetimi dışında olan pay sahiplerinin sayısının giderek artmasına, pay sahiplerinin şirkete yabancılaşması sonucunu doğurmaktadır. Bu kapsamda mevcut düzende, pay sahiplerinin korunması gerekliliği oluşmuştur ve pay sahiplerine tanınan bilgi alma ve inceleme hakkı ile bu hakkın çerçevesinde mutlak olarak uygulama alanı bulan eşit işlem ilkesi, kanun koyucu tarafından düzenlenmiştir. Dolayısıyla anonim şirket yönetim kurulu üyeleri, pay sahiplerinin bilgi alma hakkına ve eşit işlem ilkesine uygun davranmakla yükümlüdür.

Bilgi alma ve inceleme hakkı, müktesep bir hak olup, pay sahiplerinin çoğunluk karşısında korunması ve hakkın kısıtlanmasının engellenmesi amacıyla düzenlenmektedir. Diğer bir ifadeyle pay sahibinin haklarını bilinçli ve etkin olarak

kullanabilmesi, pay sahipliğinden beklenen faydayı sağlayabilmesi için, bireysel olarak kullanılabilen bir hak olarak ifade edilmektedir. Bu hakkın kullanımı pay sahibinin takdirinde olup, şirketin iş ve işlemlerine ilişkin pay sahibinin ihtiyaç duyduğu bilgiye ulaşmasıyla ve şirket evraklarının incelenmesi ile gerçekleşmektedir.

Bunlara ilave olarak, anonim şirketlerin kuruluş aşamasında ya da sonrasında esas sözleşme değişikliği yapmak kaydı ile bilgi alma ve inceleme hakkı kaldırılıp, kısıtlanmamaktadır. Bu kural bilgi alma ve inceleme hakkının vazgeçilmez bir hak (TTK m. 437/6) olmasının sonucudur. Vazgeçilmez bir hak oluşu, pay sahibinin bu hakkı kullanma mecburiyetinde olduğu anlamına gelmemektedir. Neticeten pay sahibi söz konusu hakkını kendi takdirinde olmak kaydıyla kullanabilmektedir.

Hakkın kapsamı uygulamalar doğrultusunda belirlenmekte olup, hakkın sınırsız bir kullanım alanı bulunmamaktadır. Her olay özelinde, hakkın kullanım sınırını ve kısıtlamasını teşkil eden; şirket sırrı ve korunması gereken şirket menfaati kavramları ile pay sahibinin bilgi alma ve inceleme talepleri birlikte değerlendirilmekte ve bir denge yaratılmaktadır. Zira uygulamada hakkın sınırında kaldığı değerlendirilen ve bilgi vermekten kaçınılan konularla ilgili olarak ortaya çıkabilecek olan uyumsuzluklarda, istisnai olarak TMK'nin 2nci maddesi hükmü gündeme gelebilecektir. Dolayısıyla asıl olan, pay sahiplerinin bu hakkı kullanırken dürüstlük kuralı çerçevesinde kullanmalarıdır. Aksi halde pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkını, şirketi ve organları etkisiz hale getirmek amacıyla veya bilgileri gereklilik kriterinin dışında bir amaçla kullanıyor olması, hakkın kötüye kullanılması yasağının ihlali olacaktır. Bu da anonim şirketin, pay sahibinin bilgi alma talebini reddetmesine ve hakkın işlevinin azalmasına sebep olacaktır. Nitekim pay sahibi, bilgi alma ve inceleme hakkını kanuni düzenlemenin getiriliş amacı dışında kullanırsa, pay sahibinin kötü niyetli olduğundan ve hakkı kötüye kullandığından bahsedilebilecektir. Bu durumda ise pay sahibinin, genel kuruldan veya genel kurul dışında yönetim kurulundan şirketin iş ve işlemleri hususunda gerekli olan her türlü bilgiyi talep ettiğini ancak bu talebin karşılanmadığını ispat yükü kendisindedir. Diğer bir yandan bilgilerin açıklanması halinde, şirket menfaatinin ve sırlarının zarar görme ihtimalinin olduğunu veya pay sahibinin hakkını kötüye kullandığını ispat yükü anonim şirket tüzel kişiliğindedir.

Bilgi alma ve inceleme hakkı çerçevesinde eşit işlem ilkesinin kullanım zorunluluğu doğrultusunda, şirket pay sahipleri arasında eşitlik söz konusu olsa da bir pay sahibi gerek ekonomik gücünden dolayı gerekse şirket içi ilişkileri sayesinde, şirkete ilişkin bir konuda diğer pay sahiplerine nazaran bilgi alma noktasında daha avantajlı bir durumda bulunabilir. Bu tip keyfi durumların engellenmesi eşit işlem ilkesi ile mümkün olacaktır. Eşit işlem ilkesinin düzenleniş amacı kapsamında, çoğunluk gücünün öznel ve keyfi kararlar almasının engellenmesi bulunmaktadır. Bu doğrultuda bilgi alma ve inceleme hakkında olduğu gibi, pay sahibinin menfaatinin korunması ile beraber şirket menfaati arasında denge yaratılmakta ve hakkaniyet ilkesi gözetilmektedir. Bilgi alma ve inceleme hakkının bir üst kuralı olan eşitlik ilkesi, pay sahiplerinin elinden alınamayacak, feragat edilemeyecek ve mutlak olarak uygulanacak olan, doğası gereği vazgeçilmez ve emredici bir ilkedir.

Bilgi alma hakkının kullanımında, bir üst kural olarak eşitlik ilkesinin gözetilmesi her somut olayda farklı sonuçlar meydana getirebilmektedir. Dolayısıyla hakkın kullanımını esnasında dikkat edilmesi gereken esas noktalardan biri de, eşit işlem ilkesinin zarar gördüğü olayın belirlenmesi ve ilkenin koruyucu niteliğinin ortaya çıkartılmasının sağlanmasıdır. Bu hususta karşılıklı mutabakat ile ilgili ihlaller giderilebileceği gibi, hukuka aykırı bir kurul kararına istinaden, aykırılığın ölçüsüne göre, kararın iptali veya batıl olması yaptırımları uygulanabilmektedir.

KAYNAKÇA

Akbulut Ü. (1996).*Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi.

Akdağ N. G. (2014).*Anonim Şirketlerde Eşitlik İlkesi*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,Cilt:18, Sayı:2, ss. 115-135.

Akdağ, N. G. (2019).*Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Aktif ve Pasif Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı Üzerine Bazı Düşünceler*, Regesta Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt:4, Sayı:1, ss.39-40.

Akın, Y. M. Ve Yağmur, S. (2018).*Türk Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesinin Uygulanması Açısından Objektif Kriter Kavramı*, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 13, Sayı:144, ss. 96-105.

Anayasa Mahkemesi E.2013/23, K.2013/123, T.31.10.2013, Kazancı [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi 03.09.2021)

Anayasa Mahkemesi E. 1988/7, K.1988/9, T.27.09.1988, Kazancı [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi 03.09.2021)

Anayasa Mahkemesi E.1976/3, K.1976/23, T.13.04.1976, Kazancı [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi 03.09.2021)

Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük Ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmelik, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 31269, 31Ekim 2020 [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

Aral, V. (2014). *Beklediğimiz ve Bizden Beklenen Adalet*. 2.Baskı. İstanbul: Legal Yayıncılık.

Arslan, R., Yılmaz, E. ve Taşpınar Ayvaz, S. (2016). *Medenî Usul Hukuku*, 1.Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları.

Aslanlı, H. (1959). *Anonim Şirketler*, 2.Baskı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Atalay, O. (2014). *Anonim Şirketlerde Bilgi Alma ve İnceleme Haklarının Mahkeme Aracılığıyla Kullanılması*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:132, Sayı:1,ss.53-76.

Atasoy, A. Ö. (2019). *Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesine Aykırı Yönetim Kurulu Kararlarının Hükümsüzlüğü ve Yönetim Kurulunun Sorumluluğu*, Terazi Dergisi, Cilt:14, Sayı:151, ss.98-124.

Ayan, Ö. (2013). *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü*, 1.Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Ayhan, R. ve Çağlar, H.(2018).*Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar*. 11.Baskı.Ankara: Yetkin Yayınları.

Aytaç, Z. (1979). *Anonim Ortaklık Denetçilerinin Sır Saklama Yükümlülüğü*, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt.10, Sayı:1.ss. 177-181. [Çevrimiçi] Erişim adresi: <https://jurix.com.tr/article/6373> (Erişim tarihi: 05.10.2021).

Bahar Sayın H. (2017). *Pay Sahibinin Haklarının Korunması Kapsamında Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarının Butlanması*, 2.Baskı, İstanbul: Oniki Levha Yayınları.

Bahtiyar, M. (2008). *Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı (Somut Bir Sorunun Değerlendirilmesi)*, Makaleler II.1.Baskı. İstanbul: Beta Yayınları.

Bauen, M. ve Venturi, S. (2007). *Der Verwaltungsrat, Zürich Basel Genf*, Rn. 220 ff.

Bilge, M. E. (2005). *Limited Şirket Ortaklarının Bilgi Alma Hakkı Yürürlükteki Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hükümleri Çerçevesinde*, AÜEHFD, Cilt:5, Sayı:2, ss.29-48.

Bilgili F.ve Demirkapı E., (2020). *Şirketler Hukuku Dersleri*, 7.Baskı, Bursa: Dora Yayıncılık.

Bilgili, F. ve Demirkapı E. (2021). *Şirketler Hukuku*, 8.Baskı, Bursa: Dora Yayınevi.

Birinci B. (2019). *Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi.

Böckli, P. (2009). *Schweizer Aktienrecht*, 4. Aufl.

Ceylan, Ç. (2019). *Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacı Bayram Veli Üniversitesi.

Coşgun, Ö.K. (2015). *Anonim Şirketin Tasfiyesi*, 1.Baskı. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

Çağlar, S. (2012). *Anayasa Mahkemesi Kararlarında Eşitliğin Dar Yorumu*, Ankara Barosu Dergisi, Cilt:1, Sayı:3. ss. 46-83.

Çelebi A. E. (2018). *Şirketler Topluluğunda Hakim Şirket Pay Sahiplerinin Bağlı Şirketler Hakkında Bilgi Alma Hakkı*, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:2, Sayı:2, ss. 546-549.

Çiftçi, P. (2010). *Menfaat Dengesi Çerçevesinde Genel İcra Hukuku ile Kamu İcra Hukukunun Karşılaştırılması*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 12, Sayı: 1, ss.313-379.

Danıştay İdari Dava Daireler Kurulu E. 2006/1017, K. 2009/3073, T. 17.12.2009, Kazancı [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: <http://www.kazancı.com>. (Erişim Tarihi: 21.09.2021)

Danıştay 12.Dairesi E. 2004/4382, K. 2006/539, T. 22.02.2006, Kazancı [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: <http://www.kazancı.com>. (Erişim Tarihi: 21.09.2021)

Değnekli, A. (2008). *Sıra Cetveli ile İlgili Sorunlar*, Bankacılar Dergisi, Sayı 67, ss.28-69.

Deveci, S. Z. (2020). *İş Hukukunda İşverenin Eşit Davranma Borcu ve Özellikle İş Sözleşmesinin Feshi Açısından Önemi*, İzmir Barosu Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 2, ss.15-63.

Doğan F. (2008). *Avrupa Birliği Şirketler Hukuku Modernizasyon Çalışmaları*, Avrupa Birliği Çalışmaları Dergisi, Cilt:7, Sayı:2, ss.1-12.

Dolu, A. M. (2017). *Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı*, 1.Baskı, İstanbul: Oniki Levha Yayınları.

Domaniç, H. (1988). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*.1.Baskı. İstanbul: Temel Yayınları.

Dural, S., (2013) *Türk Özel Hukuku Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri*, Cilt:1, 1.Baskı. İstanbul: Filiz Yayınları.

Eminoğlu, C. (2014). *Türk Ticaret Kanunu'nda Kurumsal Yönetim (Corporate Governance)*. 1.Baskı. İstanbul : Oniki Levha Yayınları.

Eminoğlu, C. (2015). *Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından "Eşit Şartlarda Eşit İşlem" İlkesi*, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, ss.79-88. [Çevrimiçi] Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/199309> (Erişim Tarihi: 05.10.2021).

Eminoğlu, C. (2015). *Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından "Eşit Şartlarda Eşit İşlem" İlkesi*, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,ss.36-84.

Göktürk, K. (2015). *Şirketler Topluluğunda Sorumluluk Esasları (Anonim Şirketlerden Oluşan Topluluklar Bakımından)*.1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Gören Z. (2016).*Genel Eşitlik İlkesi*, MÜHAD, Prof. Dr. Cevdet Yavuz' a Armağan. Cilt:22, Sayı:3, ss.3260-3281.

Gözler, K. (2015).*Türk Anayasa Hukuku Dersleri*. 19. Baskı. Bursa: Ekin Kitabevi.

Grundman, S. (2007). *European Company Law*. Oxford:Oxford Press.

Güneş, T. (1965). *Türk Pozitif Hukukunda Yürütme Organının Düzenleyici İşlemleri*, 1.Baskı. Ankara: Sevinç Matbaası.

Gürbüz, İ. N. (2019). *Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Bakımından Eşit İşlem İlkesi*.İstanbul: Oniki Levha Yayınları.

Gürpınar, B. (2013). *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Toplantılarının Şekli ve Elektronik Toplantı Sistemi*, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan,Cilt:19, Sayı:2,MÜHFAD, ss.24-69.

Haşit, G. ve Uçar, A. (2015). *Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Kurumsal Yönetim İlkelerinden Yönetim Kurulu İlkesinin İncelenmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma*, Sakarya Üniversitesi İktisat Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 2, ss.85-113.

Helvacı, M. (1995). *Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu*. 2. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.

Hölters, H. ve Wolfgang, (2011). *Aktiengesetz -Kommentar*, München.

HugueninJ.G. (1994).*Das Gleichbehandlungsprinzip im Aktienrecht*, Zürich. s.53.

İmregün, O. (1989). *Anonim Ortaklıklar*, 1.Baskı,İstanbul: Yasa Yayınları.

İmregün, O. (2004). *Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri*, 1.Baskı,İstanbul: Filiz Kitabevi.

Kaplan, S. T. (2017). *İş Hukukunda Eşitlik İlkesi ve Cinsiyet Ayrımcılığı*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Cilt: 30, Sayı:133-2, ss.226-267.

Karahan N. S. (2015).*6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Muhasebe Alanında ve Finansal Tablolarda Meydana Gelen Yenilikler*, Legal Hukuk Dergisi, Cilt: 13, Sayı:147, ss.91- 104.

Karahan S. Ve Bozgeyik H. (2018). *Ticaret Hukuku*, 1.Baskı, İstanbul: Adalet Yayınevi.

Karahan, S. (2013). *Şirketler Hukuku*, Güncellenmiş 1. Baskı, Konya: Mimoza Yayınları.

Karasu R. (2005). *Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı*, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt:23, Sayı:2, ss.34-73.

Kaya, A. (2001). *Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı*, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi.

Kaya, C. (2011). *İdarenin Takdir Yetkisi ve Yargısal Denetimi*, 1. Baskı, İstanbul:Oniki Levha Yayıncılık.

Kendigelen, A. (2012). *Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*. 2. Baskı. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.

Kendigelen, A. (2011). *Gerekçeli-Karşılaştırmalı Yeni Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun*. 1.Baskı. Ankara:Oniki Levha Yayıncılık.

Kırca, İ., Şehirli, Ç., Feyzan H. ve Manavgat Ç. (2013).*Anonim Şirketler Hukuku, Cilt I*.1.Baskı. Ankara:Banka ve Tic. Huk. Araş. Enst. Yayınları.

Korkmaz, R. (2020).*İcra ve İflas Kanunu m. 362/a Hükmü ve Süreli Haczedilmezlik*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı:151, ss.175-197. [Çevrimiçi]. Erişim adresi: <https://www.jurix.com.tr/article/21755> (Erişim tarihi: 21.06.2021)

Korkut, Ö. (2006). *Anonim Şirketler Yönetim Kurulu Üyesinin Şirkete Ait Belgelerin Kopyasını Alma Yetkisi*, Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:10, Sayı:4,ss.522.

Korkut, Ö. (2012).*6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının Butlanı*. 1.Baskı. Adana:Karahan Kitabevi.

Korkut, Ö. (2003). *Anonim Şirketlerde İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği*, Yayımlanmış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi.

Moroğlu, E. (2012).*6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 6.Baskı, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.

Narbay Ş. (2017). *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı' na Göre Anonim Ortaklıkta Özel Denetim Yapılması Şartları ve Özel Denetçinin Atanması Usulü (Özel Denetim)*, Prof. Dr. Hüseyin ÜLGEN' e Armağan, Cilt I, 1.Baskı. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Nomer Ertan, F. (1998). *Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem İlkesi)*, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan, 1.Baskı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Ocak N. (2001). *Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma, İnceleme ve Denetleme Hakkı*, Cilt: I, Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan, 1.Baskı. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Okutan G. N., (2007) *Corporate Governance In Turkey*, European Business Organization Law Review, Sayı:8, s.212. [Çevrimiçi] Erişim Adresi: <https://www.cambridge.org/core>, (Erişim Tarihi: 14.05.2021).

Öztek, S. (1986). *Şirketler Gruplarında, Yavru Şirketlerdeki Azınlık Pay Sahiplerinin Türk Ticaret Kanunu m. 363/İsviçre Borçlar Kanunu m. 697 Çerçevesinde Bilgi Alma Hakkı*, Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'in Hatırasına Armağan, 1.Baskı. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Paslı, A. (2004). *Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi*. 2.Baskı. İstanbul: Çağa Hukuk Vakfı Yayınları.

Poroy, R., Tekinalp Ü. ve Çamoğlu E. (2017). *Ortaklıklar Hukuku II*, 13.Baskı. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Poroy, R., Tekinalp Ü. ve Çamoğlu E. (2014). *Ortaklıklar Hukuku I*, 14.Baskı. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Pulaşlı, H. (2017). *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*. 5.Baskı. Ankara: Adalet Yayınevi.

Pulaşlı, H. (2010). *Yönetim Kurulu Üyesinin Bilgi Alma Hakkı ve Mahkemeden Özel Denetim İstemesine İlişkin Koşullar İsviçre Federal Mahkemesi (BGE 133 III 133) 20 Aralık 2006 Tarih ve 4C278/2006 Sayılı Kararı*, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, Cilt:2, 1.Baskı. Ankara: Adalet Yayınevi.

Pulaşlı, H. (2012). *Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Yönetim Kurulu Üyelerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı, ss.26-78.

Pulaşlı, H. (2018). *Şirketler Hukuku Şerhi (Şerh I)*, Cilt I. 3. Baskı, İstanbul: Adalet Yayınevi.

Pulaşlı, H. (2018). *Şirketler Hukuku Şerhi (Şerh II)*, Cilt II. 3. Baskı. İstanbul: Adalet Yayınevi.

Pulaşlı, H. (2020). *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*. 6.Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Rousseau, J.J. (2019). *Toplum Sözleşmesi*, (Çev. Vedat Günyol), 1.Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Solino, A., (2021) *Kurumsal Yönetim İlkeleri*. [Çevrimiçi] Erişim Adresi: <https://www.albertsolino.com/kurumsal-yonetim/kurumsal-yonetim-ilkeleri/> (Erişim Tarihi: 12.06.2021).

Sur, M. (2017). *İş İlişkisinde Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı*, Sicil İş Hukuku Dergisi, Sayı:37, ss.1-42.

Şener, O. H. (2017). *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku*, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 28395, 28 Ağustos 2012 [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr(Erişim Tarihi: 23.09.2021)

Tanör, B. Ve Yüzbaşıoğlu, N. (2001).*1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku*, 1.Baskı. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Tekinalp, Ü. (2008). *Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Kurumsal Yönetim Felsefesine Yaklaşımı, Uğur Alacakaptan'a Armağan, Cilt:2.1*.Baskı. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Tekinalp, Ü. (2012) *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları*. 2. Baskı. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Tekinalp, Ü. (2020). *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*. 5.Baskı. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Tekinalp, Ü. (2020). *Yeni Anonim ve Limited Ortaklık Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığın Esasları*. 1.Baskı. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Topçuoğlu, M. (2012). *Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Bağımsız Denetçi ve Sorumluluğu*.2. Baskı. İstanbul:Seçkin Yayıncılık.

Toroslu V. (2015). *Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Anonim Şirketlerde Denetim*. 1.Baskı. Ankara: Adalet Yayınevi.

Turanboy, A. (2006). *Ticari Sır, Prof. Dr. Tuğrul Ansay'a Armağan*, Cilt:1, 1.Baskı. Ankara: Turhan Kitabevi.

Türkmen, E. (2017). *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Yeni Pay Alma Hakkına Genel Bir Bakış*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Şeref Ertaş'a Armağan, Cilt: 19, Özel Sayı, ss.2296-2332.

Ulucan, D. (2013). *Eşitlik İlkesi ve Pozitif Ayrımcılık*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Özel Sayı, ss.24-61.

Üçışık, G. ve Çelik, A. (2013). *Anonim Ortaklıklar Hukuku*. 1. Baskı. Ankara: Adalet Yayınevi.

Üçışık, H. G. (2011). *Türk Hukuku'nda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarının Sakatlığı Konusunda Getirilen Düzenlemelerin Değerlendirilmesi*.1.Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Yağmur, S. (2018). *Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi.

Yıldırım, T. (2015). *İdari İşlemler, İdare Hukuku*. 6. Baskı. İstanbul: On İki Levha Yayınları.

Yıldız, Ş. (2004). *Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi*. 1.Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yuvalı, E. (2011). *İşçinin Kişisel Özellikleri Bakımından İşverenin Eşit Davranma Borcu*. 1.Baskı. Ankara: Turhan Kitabevi.

Yüksel, R.S. (2014) *Türk Medeni Kanunu Bakımından Kadın Erkek Eşitliği*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:18, Sayı:2, ss.175-200.

Zeytin, Z. (2020). *Türk Medeni Hukuku*, 5.Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi.

1982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 2709, 7 Kasım 1982 [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 23.09.2021).

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 24607, 8 Aralık 2001, [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 23.09.2021).

4857 sayılı İş Kanunu, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 25134, 22 Mayıs 2003 [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 22.09.2021).

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 27846, 14 Şubat 2011 [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 22.09.2021).

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 28513, 30 Aralık 2012 [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 22.09.2021).

